

అనామకూట

సా. జో గి రా జు

అస్కార్ వైట్ట వ్రాసిన “ఎడమన్
అఫ్ నో ఇంపార్టెన్సు”కి
అనుసరణ.

[7]

సంపాదకుడు : డ ర్బా రాం షా.

కళ్యాణేశ్వరీ ప్రచురణలు, శామల్ కోట.

అనామకూట

సా. జో గి రా జు

అస్కార్ వైల్డు వ్రాసిన “ఎడమన్
అఫ్ నో ఇంపార్టెన్సు”కి
అనుసరణ.

[7]

సంపాదకుడు : డ ర్బా రా ం షా.

కళాకేళి ప్రచురణలు, శామల్ కోట.

తొలిసారి : ఏప్రిల్ 1950

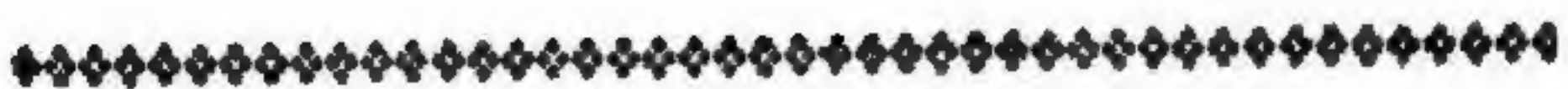

హా చ్చ రి క :—

ప్రొఫెషనల్స్‌గాని, అమెచ్యూర్స్‌గాని, దీని ప్రద
ర్శనానికి ప్రకాశకుల లిఖితపూర్వకానుమతి పొం
దాలి. ఇందలి కథ, పాత్రలు, స్వభావికాలు,
మాటలు ఎవరే విధంగా తస్కరించినా తీవ్ర
పరిహారానికి లోనవుతారు. యధారూపంగా చదువు
కోటానికే ఉద్దేశింప బడింది.

మేనేజర్.—

వె. ల . : రూ పా . యి .

ప్రకాశిక.

—[*]—

అస్థార్ వైట్టె[1856-1900]
ప్రపంచ సాహిత్యంలో ఉత్తమ
స్థానాన్ని అధిష్టించిన కళా
మూర్తి. గొప్పనాటక రచయిత,
విమర్శకుడు, కవి.

“కళను వెలిబుచ్చటం, కళా
కారుణ్ణి దాచటం కళకుముఖ్య
ప్రయోజనం.

ఇది నీతివాచకం. అది అవి నీతి
వాచకం అనేతేడా వున్నకాల్లో
లేదు; బాగరాయబడవి; అస

హ్యంగ రాయబడ్డవి—అంతే.

అర్థా. శరీరమూ వేరువేరనే వారికి ఆరెండూ ఉండవు.

దనికులు ఇతరుల్ని అసహ్యించు కుంటారు.; బుద్ధిమంతులు తమ్ము
కామే అసహ్యించు కుంటారు.

పర్తూ పులానికి మనం బాగాజ్ఞాపకం ఉండాలంటే వాళ్ళ అవ్వుల్ని ఎగ
దొప్పటమే.

పరీక్షల్లో తెలివైనవాళ్లు జవాబియ్యలేని ప్రశ్నల్ని తెలివితక్కువ వాళ్లు
వేస్తారు.

అన్ని వికృతానికి పరిశ్రమలే మూలం.

ముసలివాళ్లు అన్నిట్నీ నమ్ముతారు; మధ్యవయస్కులు అన్నిట్నీ అను
మానిస్తారు; యువకులు అన్నిట్నీ తెలుసుకుంటారు.” అంటారు అస్థార్ వైట్టె.

—ప్రకాశకులు.

అంకం 1.

దృశ్యం:—లలితా రామారావు బంగళాఎదుట, రాధా క్రిష్ణ, జానకి, సుషిమా పెద్ద కానుగ చెట్టు క్రింద కుర్చీల్లో.

జానకి : సుషిమా, నీ విక్కడికి రావటం యిదే మొదటిసారినుకుంటా!
కదూ ?

సుషిమా: అవునండీ. నేను పెద్దయ్యాక మద్రాసుకు రావటం కూడా యిదే మొదటిసారి.

జానకి : అక్కడకూడా నీవెప్పుడూ తోటల్లోగడిపి ఉండవనుకుంటాను. బొంబాయిలో మీవాళ్ళకి తోటల్లో బంగళాలు ఉండవని విన్నాను ?

సుషిమా : ఎక్కువగా లేవు.

జానకి : అసలున్నవా ఏమిటి ? తోటలంటే ఏమిటనుకుంటున్నావు ? ఇక్కడ మేము తోటలని వేటికి పేరుపెడతామో తెలుసా అనలు?

సుషిమా : (కొద్దిగా నవ్వుతూ) మద్రాసు కలకత్తాల వంటి మహా నగరాలు కూడా మాతోటలకింటే చాలాచాలా చిన్నవేనని మా తాతయ్య అప్పుడప్పుడూ అంటూండేవాడు.

జానకి : అః! అయితే వాటికంటే అడవులే నయమను కుంటాను. (రాధాక్రిష్ణతో) రాధా, నీ ముళ్లరేడీ? చలిగా లేదూ? ఎందుకు, నీవు వాటిని చుట్టుకోకపోతే వా వసులన్నీ మానుకుని అదేవనిగా వీకు ముళ్లరుల్లటం.

రాధాకృష్ణ: నిజంగా నాకు చలిగాలేదు జానీ.

జానకి : ఏమో! (సుషిమాతో) యింతఅందమైన స్థలాన్ని నీవెప్పుడూ చూసి ఉండవను కుంటాను?

సుషిమా : (చుట్టూచూస్తూ) చాలా అందం!—

జానకి : అయినా ఎంత చెమ్మగా ఉందో చూశావా? విరివలేనంత చలిగా ఉంది....లలితకి ఎంతతోస్తే అంతే—ఇట్టాటి తోటికి అందర్నీ పిలిచి బాధపెట్టడం! (రాధాకృష్ణతో) కృష్ణవ్రసాదొస్తాడు కాబోలు; చాలాపెద్ద అన్నీ;

గొప్ప ఊస్వామి; అతన్ని కలుసుకోవటం ఒక ప్రత్యేకతే; లేదా మినిష్టరు చిన్నయ్య—

రాధాకృష్ణ : చిన్నయ్య కాదు డియర్, చెంచయ్య....చెంచయ్య.

జానకి : డబ్బా, అతనుకూడా చాలా పెద్దమనిషి అయ్యంటాడు. అతని గొప్పనిగురించి పెద్దపెద్ద పుస్తకాలు కూడా రాసేశారుట! ఏమో! యింత వరకూ నేనతని పేరుకూడా వినలేదు....ఇందిరా వెంకట్రావు కూడాచాలా తమాషా మనిషి. ఈకాలానికి తగ్గమనిషి.

సుషిమా : ఆ పేరు వింటేనే నాకామెను చూడబుద్ధవటంలేదు.

జానకి : నీ లాంటి వరరాష్ట్రీయులు వ్యక్తులమీద అంత యిష్టాయిష్టాల్ని ప్రదర్శించవలసిన పని లేవనుకుంటాను....అందరిలాగే ఆమెసూ ఆహ్వానించాం....అయినా ఆమె చాలా గొప్పయింటిబిడ్డ; టి. సి. ఆమీందారుగారి మేనకోడలు; ఆమెను గురించి ఒకటి మాత్రం అనుకుంటాను: ఆమెవివాహం కాకుండానే రెండు దఫాలు ఎవరితోనో పారిపోయిందట; రెండుసార్లన్నది మాత్రం నేను నమ్మలేను; కాని, ఒక్కసారి మాత్రం నిజమేననుకుంటాను.... ఒక్కసారి ప్రజలు ఎంత అసహ్యమైన అపవాదులు వేస్తారనుకుంటున్నావ్!

సుషిమా : మోహన్ కుమార్ ఎంతబావున్నాడు!

జానకి : ఆఁ, అవును. ఆ పిల్లవాడు తాలూకా అఫీసులో ఏదోచేస్తున్నాడనుకుంటాను. లలితకు ఆ పిల్లవాడంటే ఎంతో ప్రేమ. లలిత అతన్ని కూడా యిక్కడికి ఆహ్వానించటం చాలా గొప్ప సంగతి; కృష్ణప్రసాద్ కూడా ఆ పిల్లవాడంటే ఎందుకో దయగలిగిందంటాడు. ఏమైనా సరే, యిదిగో సుషిమా కుమారి, నా చిన్నతనంలో యిట్లాంటివాళ్లను—అంటే, బొట్టకోసం పనిజేసుకొనే వాళ్లను—యిట్లాంటి ఇళ్లకు పిలవడమనేది ఎక్కడా ఉండేదికాదు. అసలు వాళ్లకి గొప్పవాళ్లని కలుసుకోటానికి ఏవిధమైన సావకాళాలూ ఉండేవికావు. మరి లలితది ఎవరితో వడితే వాళ్లతోనే కలుసుకుపోయే స్వభావం; అంచాలే అన్నీ చిక్కులే తెచ్చిపెడుతుంది.

సుషిమా : మేము అట్లాంటివాళ్లనే ఎక్కువగా గౌరవిస్తాం.

జానకి : మేమంటే, తొందాయి—

సుషిమా : కాదు, మా మహిళాభ్యుదయ సంఘం.

జానకి : అందుకు నాకేమీ సందేహం లేదులే.

సుషిమా : చూడండి! మోహన్ కుమారెంత సహజంగా, ఎంత నిరాడంబరంగా, ఎంత మర్యాదగా ఉన్నాడో! అంత అందమైన ప్రకృతిగలవాణ్ణి వే నింతవరకూ చూడలేదు. అతన్ని కలుసుకోవటం ఒక అదృష్టం!

జానకి : పెళ్లికాని ఆడపిల్లలు మగవాళ్లను గురించి అంత కుతూహలంతో మాట్లాడటం మాలో ఆచారం కాదమ్మాయీ ! మా పిల్లలు పెళ్లయ్యేంత వరకూ వాళ్ల ఊహల్ని పైకి రానీరు.

సుషిమా : మీ అంద్రదేశంతో యువతీ యువకులు స్నేహంగా ఉండటానిక్కూడా ఒప్పుకోరటగా :

[ప్రవేశం : లలితా, రాముడు రెండు కుర్చీలతో]

జానకి : నేనదే అంటున్నానిప్పుడు “లలిత ఏవిషయమైనా చాలా ఆలోచించే చేస్తుం”దని. విజంగా ఎవరెవర్ని కలుసుకోవాలో వాళ్లనే ఆహ్వానించటం ఎంతో విచక్షణతో కూడుకున్న పని !

లలిత : అదే జానీ. యింకెవరైనా పిలవాలంటే....ఎందుకు? మనలో కలివలేరు. మనమంతా ఒకరికొకరం అంతా కలిసి పోగలం.

(రాముడు కుర్చీలను చెట్టుక్రిందవేసి వెళ్లిపోతాడు.)

[మోహనకుమార్ ప్రవేశం]

మోహన్ : లలితాదేవీ : వో లలితాదేవీ! ఓ గొప్ప కుథ వార్త!....జమీందారు శృష్టప్రపాద్ నన్ను తన శక్రటరీగా వేసుకుంటా వన్నారు.

లలిత : ఏమిటి? అతని శక్రటరీగానా? విజంగానే! చాలా గొప్ప సంగతే. మోహన్! నీవు చాలా అదృష్టవంతుడివోయ్! నీ భవిష్యత్తు చాలా ఉజ్జ్వలంగా ఉండబోతుంది! మీ తల్లి యీ శుభవార్తవింటే చాలా ఆనందిస్తుంది. ఉండు, ఉండుండు, నేనిప్పుడే ఆమెకు కబురు చేస్తాను. ఎట్లాగైనా యీ రాత్రి భోజనానికి యిక్కడికి రమ్మంటాను. ఆమె నిక్కడికి—యిక్కడికేమిటి ఎక్కడికైనా సరే రప్పించడం ఎంత కష్టమో నాకు తెలుసు. అయినా ప్రయత్నిస్తా. రాముడూ! ఓ రాముడూ !

మోహన్ : ఈ వార్త తెలిస్తే మాఅమ్మ తప్పకుండా వస్తుంది.

[రాముడు ప్రవేశం]

లలిత : అః, అః! ఆసంగతి తప్పకుండా రాస్తా. (రాముడితో) ఉండుండు. కొద్దిగా విలవిలు. (ఉత్తరం వ్రాస్తుంది)

జానకి : మోహన్, నీవు చాలా అదృష్ట వంతుడివోయ్. యీ వార్త విన్నాక నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంది. కానీ, యింత చిన్నవయసులోనే అంత పెద్ద ఔద్యోగ?

మోహన్ : నా బాధ్యతను గుర్తిస్తూ, ప్రసాద్ గారికి తృప్తికరంగా పనిచేయగలననే అనుకుంటున్నాను. (సుషిమాతో) ఏమండీ మీరేమీ, మాట్లాడకుండా కూర్చున్నారే? నాకు చాలా సంతోషంగా ఉందీవేళ.

సుషిమా : మీకు అంతగా యిష్టమైన ఉద్యోగమా యిది?

మోహన్ : అంటే,....అంటే మరి, నేను....నాకు—నేను ఆశించినవి కొన్నికొన్ని—ఏదైతేనేమిలెండి...నవ్వుతారేం...దూరమై పోతాయను కున్నాను. ఎంతో నిరాశ చెందాను. యిప్పుడు— — అలా నవ్వుతారేం—

సుషిమా : (నవ్వుతూ) దేన్నిగురించి నిరాశచెందగూడదండీ. అంత మాత్రంలో, నిరాశ చెందడమంటే మరచించడ మన్నమాట. జీవితాభ్యుదయానికి అశే ప్రధాన మాత్రం.

లలిత : జానీ! కృష్ణప్రసాద్‌ని రాయబారిగా పంపుతారని విన్నాను. నిజమేనా?

జానకి : ఏమో, ప్రభుత్వం ఆవివాహానుల్ని యితర దేశాలకు రాయబారులుగా పంపుతారని నే ననుకోను. దాని వల్ల చాలా చిక్కులుండొచ్చు.

లలిత : ఆ, అదేమిటే! అదేమంత పెద్దసంగతి! ప్రసాద్ ఏదో ఒక రోజున వివాహంకూడా చేసుకోవచ్చు; వివాహా అతను చంద్రావతినే చేసికోవచ్చు. అతనొకసారి నాతో ఆమె కుటుంబం చాలా పెద్దదని కాటోలు అన్నాడు. ఆమె కుటుంబం పెద్దదనో లేక ఆమెకు వెనకా ముందూ 'నా' అనే వాళ్లెవళ్లూ లేరనో గాని అన్నాడు; మరిచిపోయాను. రెంటిలో ఏదో అన్నాడు. ఆమెరికాకు యిండియా రాయబారిగా వెళ్లుతున్న వానిని పెళ్ళాడటం గొప్ప అదృష్టం కదూ!

జానకి : ఆచంద్రావతికి, ప్రజలపేర్లు మాత్రమే జ్ఞాపక ముంటాయట! కాని వాళ్లముఖాల్ని మరిచి పోతుందట! ఆమె తగుతుందిలే.

లలిత : అవును. అది చాలా సహజమే జానీ. (రామునితో) పడని జవాబు తీసుకరమ్మను.

(కవరు వానికివ్వగా రాముడు పోతాడు)

మోహన్ : లలితాదేవీ, మీకు నేనంటే ఎంతదయ! (సుషిమాతో) కొద్దిగా అట్లా తిరిగొద్దం వస్తారా?

సుషిమా : ఓ.....

(యిద్దరూ వెళ్లిపోతారు).

లలితాదేవి : మోహన్ నిజంగా చాలా అదృష్టవంతుడు. ఎందుకో నాకు అతన్ని చూస్తే చాలా యిష్టం. ప్రసాదానికి యివాళ యితన్ని గురించి చెబుదామనుకున్నాను. నేను రికమెండు చేయకుండానే వనిజరిగిపోయినందుకు నాకు చాలా ఆనందంగా ఉంది. ఒకర్ని గూర్చి ఒకరు నిఘాళ్ళు చేయడం చాలా ఆసహ్యంగా ఉంటుంది; కదు జానీ : పాపం రుక్మిణి అందువల్లనే అందరకీ అయిష్టతే పోయింది.

జానకి : ఆవునవును. చాలా సార్లు ఆమె మానాన్నగారి దగ్గరకు కూడా వచ్చింది. ఆమెకు చిన్నప్పుడు సంగీతం చెప్పిన ఒక కన్నడమనిషి కొడుక్కు ఏదైనా ఉద్యోగం యిప్పించమని—అథమం రోజుకు రెండు సార్లే నా వచ్చేది. మానాన్నగారు చాలా విసుక్కునేవారు.

లలిత : ఆఁ : చూశావామరి :

జానకి : రాదా, బయట చాలా చలిగా ఉంటుంది నీకు, రోసలికి వెళ్ల రాదూ :

రాధాకృష్ణ : చలిగాలేదు జానీ, నావంట్లో బాగానే ఉంది.

జానకి : నీ బాగోగులను గురించి నీకంటే నాకే బాగా తెలుసని యిప్పటికైనా వప్పుకో. నిన్ను బతిమాలకుంటాను; రోసలికెళ్లు, నేచెప్పినట్టా చేయి.

(రాధాకృష్ణ వెళ్లిపోతాడు).

లలిత : సువ్వాసయన్ని పాడుతేస్తున్నావు జానీ. నిజంగా పాడుచేస్తున్నావు.

[ప్రవేశం. శశికళ, యిందిరా వెంకట్రావు.]

(యిందిరతో) యిందిరా, యీ క్రోటమ్మ నీకు బావున్నాయా. యీ పరుగుడు చెట్ల వరస, తోట చివరంటా సముద్రబొడ్డు వరకూ వుంది.

యిందిర : వో, అద్భుతంగా ఉన్నాయి. ఈ చెట్లమూస్తూంటే కృందా వనంనాటి వేణుగానం జ్ఞాపకం వచ్చి, ఏదో మధుర భావంలో మునిగిపోతాను.

శశికళ : క్రోటమ్మ చాలా అందంగా వున్నాయి :

యిందిర : నేనొకై డారు నెల్లపాటు యీ తోటలో గడిపితే యింక ప్రపంచంలోకి రాబుద్ది వుట్టదమ కుంటాను.

లలిత : ఒకసారి పోనీ కూడా యీమాటే అంది. పాపం, విచ్చిసిల్ల : యిక్కణ్ణించే రంగారాంకో పారిపోయింది. అప్పుడు వాళ్లవాళ్లంతా నామీద

పడ్డారు. వాళ్ళిద్దరూ సుఖంగా. రెప్పెల్లెనా ఉండకుండానే అతడుచనిపోయాడట పాపం! పోనీ ఆప్పట్నొంచీ భగవాన్ దగ్గరో, రామదాసాశ్రమంలోనో ఉంటోందట; సరిగా జ్ఞాపకంలేదు.

యిందిర: పారిపోవటం కేవలం చచ్చుతనం; పచ్చివిరికితనంకూడాను. పారిపోయి ఏదో అపాయామ్నంచీ తప్పించుకున్నామంటారు; కాని సరిగ్గా ఆ అపాయంతోకే పారిపోతారు.... యీ నవయుగంలో అపాయమనే మాట కేవలం అర్థంలేనిదే.

జానకి : వ్రస్తుతం అడవిల్లలంతా కత్తివదును మీద నృత్యం చేయటమే తమ జీవితలక్ష్య మనుకుంటున్నారు.

ఇందిర : అవును, అట్లాంటి లక్ష్యంవల్ల అర్హత ఉన్నవాళ్ళకు అదృష్టం కూడా కలిసొస్తే యిక ఆ జీవితం చాలా ఉజ్జ్వలంగా వెలిగిపోతుంది. కాని, ఆరెండూ లేనివాళ్ళకు, అఖరకి, ఆరెంటిలో ఏ ఒక్కటి లోపించినా, జీవితం దుర్భరమై పోతుంది.

శశికళ : చాలా నిజం చెప్పేవ్, యిందిరా !

లలిత : యిటువంటి పద్ధతులవల్ల వ్రపంచం ఎట్లా మారుతుందో నా కర్థం కాకుండా ఉంది.

శశికళ : ఈ వ్రపంచం కేవలం మగవాళ్ళకోసమే. అడవాళ్ళకు ఎంత మాత్రం కాదు.

ఇందిర : శశీ, వాళ్ళకంటే కూడా మనకు మంచిరోజులొస్తాయి. కాని పురుషునికంటే మనల్ని నిరోధించే యితర ఆటంకాలు అనేకమైనవున్నాయి.

శశికళ : అవువవును. నేను వాటిమాటే మర్చిపోయాను.

[ప్రవేశం: రాధాకృష్ణ, చెంచయ్య (లేబరుమినిష్టరు)]

లలిత: వో! చెంచయ్యగారా! ఎక్కడా ఊపిరాడటం లేవట్టుందే! ఏమండీ !

చెంచయ్య: ఇప్పటికి తెమిలిందండీ. హరిజనాభ్యుదయం కోసం, ఒక దిల్లు రేపు కానననభలో వ్రవేశపెట్టాలింది. ఆ సమయంలో నేను మాట్లాడ వలసింది యిప్పటికి తయారు చేసుకోగలిగాను.

జానకి: రాధా, నువ్వీలా రారాదూ : ఐయట మంచువదుతుంది,—

రాధాకృష్ణ : నాకిక్కడ దాగానే ఉంది జానీ!

జానకి : అయినానరే. యిలావచ్చి నా పక్కన కూర్చో.

(రాధాకృష్ణ వెళ్ళి అమె ప్రక్కకుర్చీలో కూర్చుంటాడు)

శశికళ : ఏమిటండీ మీరింతవరకూ తయారే జేసింది? మిస్టర్ చెంచయ్యగారూ!

చెంచయ్య : మామూలువిషయమేనండీ. ప్రభుత్వ వీతిని గురించి.

శశికళ : అట్లాంటి విషయాల్ని గురించి మాట్లాడటం చాలా కుతూహలంగా ఉంటుంది.

చెంచయ్య : సత్యమూ అహింసా మన జాతీయతకు ప్రధానసూత్రాలు. వాటిని ప్రభుత్వం విస్మరించినట్లయితే దేశంలోతరెత్తుతూన్న అభివృద్ధి విరోధక శక్తులకి దేశాన్ని. దేశంలోని అమాయక ప్రజావీకాన్ని చేతులారా అప్పగించ వలసిన రోజులొస్తాయంటే ఎంతమాత్రం ఆశ్చర్యవడవలసిన సవిరేదంటాను.... అందుచేత వెనకబడిన మన సోదర మానవులకు ప్రభుత్వం వీలైతే వంత సహాయంచేపేలా మనమంతా ప్రభుత్వానికి మనస్ఫూర్తిగా తోడ్పడాలి. వాళ్ళిప్పుడు నిద్రమేల్చాకాని నాగరిక సంఘాలలో సమానంగా గుర్తింప బడడానికి చాలా కుతూహలపడుతున్నారు. అంతేగాకుండా వేటి రాజకీయాల్లో కూడా తోడ్కొని కలిగించుకోడానికి చాలా శ్రద్ధ కనబరుస్తున్నారు. కాబట్టి....

శశికళ : మీని చాలా గొప్ప ఊహలు! చాలా గొప్ప ఊహలు!!

జానకి : ఆడవాళ్లు రాజకీయాల్లో కలగజేసికోటాన్నిగురించి మీఉద్దేశ్యం ఏమిటి చిన్నయ్యగారూ :

రాధాకృష్ణ : చిన్నయ్య కాదు. డియర్. చెంచయ్య! చెంచయ్య!

చెంచయ్య : ఓ. యిప్పటికే చాలామంది ప్రీతి రాజకీయాల్లో చాలా బాధ్యతగల హోదాలను నిర్వహిస్తూ చాలా సమర్థులనిపించుకుంటున్నారు కదండీ. కానీ ప్రీతికి యిల్లే పరైన స్థావరముకుంటున్నాను. సహనం, పాతివ్రత్యం భారతప్రీతి సొత్తు. తన పాతివ్రత్య మహిమతో సాక్షిత్తు మరణదేవతైన యముణ్ణి కూడా గడగడలాడించి భర్తను పునరుజ్జీవితుణ్ణి చేసిన భారత రమణి నేడురక్షక భద్రగా సాక్షాత్కరించడం ఎంతవిచారకరం! వేళాలోయరైన తనరోగిష్టిభర్త భోగసంతృప్తికై సాక్షిత్తు ప్రత్యక్షదైవమైన సూర్యభగవానుణ్ణి ఒక్కఅడుగు ముందుకు కదలకుండాజేసి తన అపూర్వ పాతివ్రత్యమహాత్మాన్ని ప్రకటించిన భారతనారి. నేడు కావననభల్లో నింక గొంతెత్తి విడాకుల హక్కు

కోసం వాదించటం ఎంత హాస్యాస్పదం! కాబట్టి....

శశికళ : అడవాళ్ల గురించి మీ కింతటి పవిత్ర భావముండటం ఎంతో సంతోషకరమైన విషయం.

లలిత : హా, అవును, కృష్ణ ప్రసాద్ కు అడవాళ్ల పవిత్రతలోనూ, పాతివ్రత్యంలోనూ ఎంతమాత్రం నమ్మకంలేదు. పైగా వాటికి వీసమెత్తు విలువ కూడా యివ్వడు.

[ప్రవేశం : కృష్ణప్రసాద్]

శశికళ : అందుకే ప్రవంచమంతా ప్రసాద్ చాలా చెడ్డవాడంటుంది.

ప్రసాద్ : ఏప్రవంచం శశి నన్ను చెడ్డవాడంటూంటా? ఈప్రవంచం కాదను కుంటాను. బహుశా అది మరోప్రవంచమై ఉంటుంది. ఈ ప్రవంచానికీ నాకూ రాణీకుదిరిపోయి చాలారోజులైంది.....

(యిందిరకు వక్కాగా కుర్చీలో కూర్చుంటాడు)

శశికళ : నాకు తెలిసిన ప్రతివారూ నిన్ను చాలా చెడ్డవాడంటారు.

ప్రసాద్ : ఎవరినీ గురించేవా చాటుగా అనుకుంటున్న మాటల్లో నిజ మెంతుంటుందో కాని, ఈరోజుల్లో ముఖంఎదుట మాట్లాడే మాటల్లో మాత్రం నిజం ఉండదని నాకు పూర్తిగా తెలుసు.

లలిత : ప్రసాద్! మునుపటి వివరీకంగా తయారౌతున్నావు. ఉఁ— దావికేం గాని....మర్చిపోయాను; మోహాన్ని శక్రీకరీగా వెసుకొన్నావటగా; యిప్పుడే అతను చెప్పాడు; మా అందరికీ చాలా ఆనందంగావుంది. అతనిమీద చాలాదయ చూపించావు.

ప్రసాద్ : రయా : అదేమీకాదు. దయ అనేది చాలా భయంకర మైన మాట! ఎందుకో అతనంటే నాకు ఇష్టమైంది; నాకు పనికొస్తాడని తోచింది, అంతే—బహుశా నేను పొరబడ్డానేమో!

లలిత : మోహన్ చాలా ఉత్సాహకరమైన యువకుడు, అతని తల్లికి నాకూ చాలా స్నేహం, బొంబాయినించి వచ్చిన ఆమెతో ఇప్పుడే అలా వెళ్ళాడు.....మషీమా చాలా అందమైన పిల్ల కదూ జానీ!

జానకి : ఆ....చాలా అందమైన పిల్లే! యీ చదువుకున్న అడపిల్ల లెప్పుడూ అక్కడికి యిక్కడికి ఎందుకల్లా తిరుగుతుంటారో! ఆమె నాతో అంటుందీ; బొంబాయి, అడవాళ్లకు స్వర్గంలా ఉంటుందట!

ప్రసాద్ : అయితే యీ దేవతన్య ఆ స్వర్గాన్ని విడిచిపెట్టి ఎందుకు వచ్చినట్లు ?

జానకి : అసలీమే తరిదంబుని లెవరు ?

శశి : వీళ్ళెప్పుడూ ఆ విషయాన్నే చాచేస్తారు.

లలిత : ఏమిటే శశి, కుమారి సుషిమా అంటే ఎవరనుకుంటున్నావు? జానీ, ఆమె తరిదంబుని చనిపోయారు. ఆమె తండ్రి గొప్ప కోటిశ్వరుడో, గొప్ప వేదాంతుో ఏదో సరిగా జ్ఞాపకంలేదు. బహుశా రెండూనో! కాని ఆతను ఎట్లా సంపాదించేదో మాత్రం నాకు తెలీదు.

ఇందిర : దొంచాయి పెట్టాయొద్దంటే నాకు చాలా యిష్టం.

చెంచయ్య : అంటే ?

ప్రసాద్ : ఫిల్మలనుకుంటాను. కాంథేఫిల్మలు.

లలిత : హూ! ఖావుండి ...డిః—ఆమె ఆ స్తంత్రా ఏవిధమైన సంపాదనో నాకు తెలీదు గాని, కుమారి సుషిమా మాత్రం, నాకు చాలా నచ్చింది. ఆమెకాకాలకుతమీజా ఎంత అందంగా ఉంటుందో చూడు జానీ! శశి ఆమె చీరకట్టటం ఎంత జాగ్రత్తగా, ఎంత అందంగా ఉంటుంది ?

శశి : అక్కడ పెద్దపెద్ద యిళ్లలోని అడవిల్లలు ఫిల్మల్లో నటించడమంటే ఎడిచస్తారట!

ప్రసాద్ : మరి చిన్నచిన్న యిళ్లల్లో వాళ్లుఎందుకు పడిచస్తారో? అది తెలియదేమిటి శశి?

ఇందిర : చిన్నచిన్న యిళ్లలోనివాళ్లు రోజూ ఊరికేనే ఛస్తూంటారు.

ప్రసాద్ : కాదు, వాళ్లు మహిళాకాంగ్రెసు వాలంటీర్లుగా జేరిపోతారు.

చెంచయ్య : మహిళాకాంగ్రెసు చాలా అదర్శమైన సంస్థని మీరు నవ్వుకోరా? యింకా అదిప్పుడు బాల్యావస్థలోనే ఉంది మనం గమనించాలి. కాబట్టి....

ప్రసాద్ : అది యవ్వన దశలోకి రావటమంటే మళ్ళీ అది అంధ యుగంలోకి పోవటమన్నమాట! యిప్పుడు వాళ్లమాటలు వింటూంటే, నీకా అరుంధతుల్లా బపోవాలనుంది కాబోలినట్లుంది. అట్లా ఆయిపోవటం ఎంత తేలికో వాళ్ల కింకా తెలియవనుకుంటాను....ప్రసాద్ ఉన్నవాళ్లు కాంతిలోకి రావడానికి బదులు గాఢాంధకారంలోకి పోతున్నారు.

చెంచయ్య : ప్రిస్తుతం వాళ్లలో కొద్ది లోపాలున్నమాట సీతమే, మీరు వాటిని గురించేనా మాట్లాడుతున్నారని? కాబట్టి...

ప్రసాద్ : మహాశ్చర్యం!

లలిత : ఎక్కడైనా—ఏ సంఘాలు గావి, ఏ సంస్థలు గావి. ప్రిస్తుతం చాలా విచారకరమైన పరిస్థితిలో ఉన్నాయి. యిక రేపట్నంపి ప్రితివాళ్ళతో వోటు హక్కు ఉంటుందట. నీవు ఒప్పుకుంటావా ప్రసాద్. పదుపురాసివాళ్ళ హక్కుడా వోటు హక్కుండటానికి?

ప్రసాద్ : అసలు, హక్కు ఉండవలసిందే వాళ్ళకి.

చెంచయ్య : మీరు ఏపక్షం మాట్లాడుతున్నారంటే నాకర్థమవటంలేదు.

ప్రసాద్ : నేనెప్పుడూ పక్షంనుబట్టి మాట్లాడనంటే, ఏపక్షంనుపరించి మాట్లాడటం వినయపర్యాయకలకు మొదటి మెట్టన్నమాట! ఆతరవాత కీర్తికోసం పోరుకులాట.... ఏమైనా మనకాంగ్రెసువాళ్లు ఎవరకీ అంత అపరాధ్యకారనుకుంటా. మీరెప్పటికీ నభలద్వారాను, కాసనాలద్వారాను శాంతి స్థాపించ చూస్తారురాని.... అయినా అదంతా వోతంతు....

చెంచయ్య : కాంగ్రెసుయొక్క శాంతిప్రియత్వాన్ని మీరు ఏపరంగానూ శంకించలేదు. చూడండి, అనేకసార్లు మున్సిలంటే గొప్పసానుభూతి చూపించింది. కాబట్టి....

ప్రసాద్ : అదే మీకాంగ్రెసుయొక్క ప్రిత్యేక దుర్గుణం. గాంధీగారి నూత్రాల్ని పూర్తిగా తలదాల్చినట్టు నటించడంవల్ల అనేకసార్లు ప్రితిల్ని యాతన బెట్టాడు. యింకాఅదే పంధాలోనే నడుస్తున్నారు. నటన పరనాశనానికేరాకుండా ఆత్మనాశనానికూడా హేతువౌతుంది.

చెంచయ్య : దేశంలో ఇంకా తమ్యానిజం ఒక పెద్ద సమస్యయి పోతుంది. దాన్ని గురించి ప్రభుత్వం ముందే తగు చర్యల్ని తీసుకోవటం తప్పనిసరౌతోంది. కూరిజనమంతా ఏర్పిగా వాళ్ళ మాటల్ని నమ్ముతున్నాడు. కాబట్టి....

ప్రసాద్ : అః, అదేమంత పెద్దసమస్య! తిండిబట్టా వుష్కలంగా వాళ్లకందే యేర్పాట్లుచేస్తే చాలాతేలిగ్గా పరిష్కారమైపోతుంది. యికమధ్యమ తరగతి ప్రజలకి, గాంధీగారి జననోత్సవాలూ, మరనోత్సవాలూ యింకా యింకా వీరైనన్ని ఉత్సవాలు ఆయనపేరుగా ఆరవివ్వకుండా చేస్తూంటే, మాలు పడుక్కుంటూ ఇతర గోత్రేవీ వట్టింతుకోరు!

శశిరశ: విజం. విజం. మీరుచెప్పిందంతా విజం.

చెంచయ్య: మీరు విజంగా మనస్ఫూర్తిగా మాట్లాడారా : కాబట్టి....

ప్రసాద్: ఓ. మనస్ఫూర్తిగానే చెంచయ్యగారూ ! (యందిరతో) యిది చాలా దురలవదైపోయింది ప్రజలకి, ఏదైనా మాట్లాడుతుంటే "మీరు మన స్ఫూర్తిగా మాట్లాడుతున్నారా" అని అడగటం. దానిసత్వం అలవదైన ప్రజలకి అవగాహన శక్తిలోపించి పోయిందనుకుంటాను.

లలిత: ఏవిషయాన్నిగురించి నువ్వు మాట్లాడేది. ప్రసాద్ :

ప్రసాద్: అ. ఏమీలేదు. నేటిపత్రికల్ని గురించి.

లలిత: పబ్లికేషన్స్ రాకలన్నీ నువ్వనమ్ముతావా:

ప్రసాద్: నమ్మరానివి పత్రికలొక్కటేనేమిటి వీట కనబడుతుంట :

లలిత: అయితే పత్రికల్ని నీవు చదువుతావన్నమాట :

ప్రసాద్: యీరోజుల్లో యిన్ఫ్యూరెన్సు ఏజంట్లనుంచైనా తప్పించుకో గలిగాను కానీ, యీవారూ పత్రికల్ని తప్పించుకోటం నాతరంకాలేదు.

(యందిరతో లేస్తూ. పేచీలుమీద పత్రిక తీస్తాడు.)

లలిత: ఎక్కడికేమిటి లేస్తున్నారు :

యందిర: మీతోటచివరి సముద్రతీరం పంచమహాసాతకాలంత అకర్షణతో ఉంటుందని చెప్తున్నారు ప్రసాద్ గారు.

లలిత: చూడపలసినంత అందమేమీ లేదనుకుంటాను.

(కృష్ణప్రసాద్, ఇందిర వెళ్ళిపోతారు)

జానకి: మరుపుకురాని రకం యందిర!

లలిత: యందిరకు చాలాచమత్కారమైన వానికుంది.

జానకి: అదితప్ప ఆమెకింకేమీ లేదనుకుంటాను.

లలిత: అంతేననుకుంటాను. [గిరిజాశంకర్ ప్రవేశం] గిరిజా. రా. యిలా కూర్చో. (గిరిజాశంకర్ శశిరశప్రక్క కుర్చీలో కూర్చుంటాడు)

జానకి: లలితా. ఎవర్నిబడితే వాళ్ళని వట్టనే నమ్మేస్తావు. అదేవీరో పెద్ద పొరబాటు.

శశిరశ: ప్రతివారిని అనుమానంతో చూడటమే మంచిపద్ధతంటారా

జానకి: అవును వాళ్ళమంచితనాన్ని మనంగుర్తించేవరకూ. బహుశాఅందుకు చాలాదోషాలు వట్టవచ్చు. అంతవరకూ అనుమానంతో చూడటమే మంచిది.

శశికళ, మానవజీవితంలో చాలాభయంకరమైన అవవాదులు పుటతాయి. లలిత: అవిపుట్టిన ఆరు మడియలు దాటకుండానే మరచిస్తాయంటాడు ప్రసాద్.

చెంచయ్య: ప్రసాద్, మనిషి చాలాతెలివైన వాడేగాని ప్రస్తుతయుగంలో పవిత్రత ఎంతముఖ్యమైనదో గ్రహించినట్లు కనబడడంలేదు. కాబట్టి ...

శశికళ: యీశతాబ్దంలో పవిత్రత చాలాముఖ్యం.

చెంచయ్య: ఆయనతో మాట్లాడుతూంటే గృహస్థ జీవితాన్ని రూడా ఆయన పప్పుకోడనిపించింది. అండులోని శాంతి సాఫ్యాలాయస రేచూత్రం తెలియపనుకుంటాను. యదంతా కేవలం పిదేశభావాల మహోత్సవం. కాబట్టి....

శశికళ: మనగృహస్థ జీవితమంత అంపమైనదీ సుఖమైనదీ మరోటి లేదు.

చెంచయ్య: నమస్త ధర్మసూత్రాలకి ప్రధానమైన యీగృహస్థజీవితాన్ని మనపూర్వులేగనుక మరకు ప్రసాదించి ఉండక పోయినట్లయితే యీహిందూ మనంకూడా మన యరుగు పొరుగు వాళ్ళలాగే తయారౌదాం. కాబట్టి....

శశికళ: అదిచాలా విచారకరం.

చెంచయ్య: ప్రసాద్ గారి భావాలను వింటుంటే నాకు నిత్యంగా భయం వేసింది కూడాను. ఆయనకు ప్రీతింటే పుత్ర అపరాధము. నేను చూత్రం ప్రీతి అటబొమ్మగా చూడలేను సుమా. అమె అర్థాంగి. సహధర్మచారిణి. అమెలేక పోయినట్లయితే పురుషుడు తనకర్తవ్యాన్ని అపరాధాన్ని చాలాచేలిగ్గా మర్చిపో తాడు. కాబట్టి....

శశికళ: ప్రీతి మీరావిధంగా గౌరవించడం చాలా గొప్పసంగతి.

జానకి: మీకు పెళ్లైందా చిన్నయ్యగారూ?

రాధాకృష్ణ: చెంచయ్య, దీయర్, చెంచయ్య.

చెంచయ్య: నాకు పెళ్లైంది.

జానకి: కుటుంబం?

చెంచయ్య: ఉంది.

జానకి: ఎంత మందో?

చెంచయ్య: ఎనమంతుగురు. తల్లిని వాళ్లని అందరినీ మామూళ్లోనే విడిచి వచ్చాను. యిక్కడవనులు త్వరగాముగించుకొని తిరిగివెళ్ళాలంటే. (శశికళ గిరిజా శంకర్ వైపు తిరిగి కూర్చుంటుంది).

జానకి: మీరాజకీయ జీవితం మీభార్యకు చాలా యిబ్బందికరంగా ఉంటు భనుకుంటాను. (వాళ్లేదేదో మాట్లాడుకుంటుంటారు)

శశికళ: (గిరిజాశంకరతో) మీరుకాల్చే సిగరెట్టు ఎంత మంచివానన వేస్తూందో!

గిరిజాశంకర: వో. యివా? చాలా ఖరీదైనవండీ, యివి నేను అప్పు డప్పుడూ అప్పుల్లోమునిగిపోయి నప్పుడు మాత్రమే కాలుస్తూంటాను.

శశికళ: అప్పుల్లో ఉండటం బాధకాదూ?

గిరిజాశంకర: ఈచోజాల్లో ప్రతివానికి ఏదోవక వ్యాపకమంటూ ఉండాలికదా! నాకు అప్పులే కవక లేవుపోతే నేను ఆలోచించటానికిమీ రేకుండా పోను! — నేనెరిగిన వాళ్లందరికీ అప్పులున్నాయి.

శశికళ: దాకిదార్లంతా కంగారు పెడుతూంటే మీమనస్సంతా చికాకై పోదూ?

గిరిజాశంకర: వాళ్లురాస్తారు. నేనువలకను.

(రాముడు కవరుతెచ్చి లలితకు యిస్తాడు)

శశికళ: మీరుచాలా వింతమనిషిలావున్నారు.

లలిత: యిదిగో, జానీ, ఓమలరాసింది : సాయంత్రం వస్తుందట. పుట్టావెంటనే వెళ్లిపోయిందట. నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంది ఆమెవస్తుం డంటే; ఎంతదక్కని పనిషనుచున్నావు! ఇదిగో యీదస్తూరి చూడవా? ఎంత అందంగా వ్రాస్తుందనుచున్నావు! చూడు!

(ఉత్తరం తాపక్కి యిస్తుంది.)

జానకి: (వలికింది). శ్రీ దస్తూరిలాచేడు. శ్రీ దస్తూరిలో శ్రీత్వంలేక పోతే నాకేందావుండదు.

(లలిత ఆమెపగ్గర్నించి చీటితీసికొని బేదిలుమీద ఉంచుతుంది.)

లలిత : అహో, ఆమెరో పెలుపునా శ్రీత్వం మూర్తీభవించింది. చూస్తావు కాదా. ఆమెను గురించి దాక్టరు సదాశివం నీతోచెప్పే ఉంటాడను కుంటాను ఆమె కలకత్తాలో ఉంటున్నప్పుడు ఆయనకు తెలుసట! (లోపల్నించి నౌకరు ఆమెతో మాట్లాడుతాడు) సరే వైహోల్లోకా, జానీ, శశీ, లేవండి పోదాం కాస్త టీ తాగివచ్చి కూర్చుందాం.

(అందరూ లేస్తారు. కృష్ణప్రసాద్ యిందిరా వస్తారు. శశికళ కండువా రాదాకృష్ణ తీసుకొస్తానని తీసుకుంటాడు.)

జానకి : రాదా. శశికళ కండువా మీమేనల్లుడు తీసికొస్తాడటే, నీవు నా అల్లిక సామానుతీసుకురా.

రాదాకృష్ణ : అల్లాగే డియర్

(అంతపోతారు.)

యిందిర : తమాషా విషయం. అంబమైన వాళ్లెప్పుడూ భర్తలంటే అసూయ వేసేటానీ, సావాసులుంటే భర్తలంటే తగని అసూయ.

కృష్ణప్రసాద్ : అంబమైన స్త్రీ లెప్పుడూ యితరభర్తలంటేనే అసూయ వడతాడు.

యిందిర : జానకిని చూశావా? రాధాకృష్ణ మరొకరివంటి కన్నెత్తటానికి వీలేదు. ఏదాదిక్రింతవరకూ ఏ క్లబ్బులో చూసినా యీమె చరిత్రే వినబడేది. యిప్పటికి అంబిపోయినట్టుంది అమ్మగారు : పుగయ్యంటిపెట్టుకుపోతోంది.

ప్రసాద్ : యిరవై సంవత్సరాల శృంగారజీవితం స్త్రీని శిథిలంయంగా చేస్తుంది. యిరవై సంవత్సరాల వివాహజీవితం ఆమెను పబ్లిక్ బిల్డింగ్ గా మారుస్తుంది.

యిందిర : యిరవై సంవత్సరాల శృంగార జీవితమే! ఎక్కడైనా ఉంటుందా అలా?

ప్రసాద్ : మనరోజుల్లో కాదు. ఈ రోజుల్లో స్త్రీలు చాలా చాలా తెలివైన వాళ్లు. ఆశావానిలోహాస్యరసం (Sense of humour) ఏమాత్రం ఉన్నా అదే ఎప్పుడోనాడు శృంగార జీవితాన్ని పాడులేస్తుంది.

యిందిర : దాన్ని గ్రహించి ఆనందించగల పురుషుడైనా అయ్యుండాలి కదూ.

ప్రసాద్ : నిజంగా అంతే. గుడిలో లింగంతప్పు గుడిలో పున్నదా క్కంతా భక్తిశ్రద్ధలతో ఉండకపోతే మరోలా ఎలా వుంటారు?

యిందిర : ఆరాధకుడు పురుషుడే అయ్యుండాలా?

ప్రసాద్ : పూజా పురస్కారాలు స్త్రీకి కోరిందినంతగా పురుషునికి కోరించవు.

యిందిర : రేవతిని గూర్చి ఆలోచిస్తున్నావా? ఆమె అంత అసూయ కంగా మార్చుకుందే? ఒక్కోసారి పిచ్చిగా చూడొనడమవుతుంది.

ప్రసాద్ : అమాయకతేమీ కాదు. తెలివైందే. కాని పాపం ఒక్కోసారి యెక్కడో ఉంటూ. యెక్కడ మార్చుకుంటుంది. యింకా ఆమె ఆ దెంగలీవాణ్ణి గురించే తలపోస్తుంటుందనుకుంటాను.

యిందిర : మొన్న నకను వచ్చి పెళ్ళిచేసుకోమంటే యీమె తీవ్రంగా నిరాకరించిందని విన్నాను. అకను పాపం చాలా దుఃఖించాడట!

ప్రసాద్ : యీమె యెట్లాంటి భావాల్లో ఉన్నప్పుడు అట్లా విరాళ రిండించో! యీమె భావనా ప్రపంచంలో మునిగి ఉన్నప్పుడు భగవంతుణ్ణి హడా లేక్కచేయదని నేను స్పష్టంగా గ్రహించాను. అప్పుడామెను చూచి తీరాలి.

[మోహన్ ప్రవేశం]

మోహన్ : ప్రసాద్ గారూ, ప్రతివారూ నన్ను చాలా అభినందించారు. నేను మిమ్మల్ని విరాళ జెందసీయననే అనుకుంటున్నాను.

[సుషిమా ప్రవేశం]

ప్రసాద్ : మోహన్, నీవు ఆచర్య యువకునిగా పవిత్రయాలి.

(అతనితో మాట్లాడుతుంటాడు)

యిందిర : సుషిమా, దొంబాయి మహిళా మీటింగుల కోసం నీకేమీ బెంగగా లేదా?

సుషిమా : నాకు మీటింగు లంటే తగవి అసహ్యం.

యిందిర : నాకు చాలా యిష్టం. తెలివైనవాళ్ళెప్పుడూ శ్రోతలుగా ఉండటానికిష్టపడరు. వాళ్లుఎప్పుడూ మాట్లాడుతూనే ఉంటారు.

సుషిమా : నేను శుంఠలే ఎక్కువగా మాట్లాడుతారనుకుంటున్నాను.

యిందిర : ఉః శ్రోతగా ఉండటం నా కెప్పుడూ యిష్టముండదు.

ప్రసాద్ : మోహన్, నీవు నాకు వచ్చకపోతే విన్ను నా శక్రీటరీగా వేసుకుంటానంటానా : నీవంటే నాకు ఎందుకో ఇష్టమైంది. నీ పెళ్ళిదూ నా తోనే ఉండాలి. (మోహన్ సుషిమా వెళతారు) మోహన్ ఆదర్శమైన పిల్లవాడు.

యిందిర : అతను చాలా అందగాడే కాని ఆదొంబాయి పిల్లేమిటి :

ప్రసాద్ : ఏం ?

యిందిర : అమె విన్నసాయంత్రం నాతో తనకి పట్టి వద్దెవిమిదేళ్లైనవి గొంతుచించుకు చెప్పింది. అది పూర్తిగా వమ్మరాని విషయం.

ప్రసాద్ : ఊ ఎవరితోనైనా తననిజమైన వయస్సు చెపుతుందనుకోవటం పొరబాటు.

యిందిర : "మీ పైగా పవిత్రవాడి కూడాను.

ప్రసాద్ : ఆ గొక్కలే కమించరాని విషయం. ఏ ఆకర్షణలేనివాళ్లు పవిత్రవాడులయ్యారంటే, కమించవచ్చు. కాని సుషిమాలో గొప్ప ఆకర్షణ, అందమూకూడా ఉన్నాయి.

(యిందిర : యింతలోకి విడితంగా చూస్తాడు)

యిందిర : పీ. గ్రమరీ చెడ్డమనిషిత్త పోతున్నావేమిటి

ప్రసాద్ : చెడ్డవాడంటే ఎట్లా ఉంటాడు, యిందిరా ?

యిందిర : పనిపెల్లల అందానికి చురిసిపోతూంటాడు.

ప్రసాద్ : చెడ్డ స్త్రీ అంటే ఎట్లాంటిది ?

యిందిర : మగవానికి విసుగు పుట్టనివ్వని అడది.

ప్రసాద్ : అయితే నీవు మంచిదాసవే నచ్చచూట :

యిందిర : వేను వనిత్రవాదివి మాత్రంరాను.

ప్రసాద్ : స్త్రీలోని పవిత్రతంటే నాకెంతమాత్రం పక్కురం లేదని నీకు తెలుసా ? ఏ స్త్రీలోనైనా ఉత్సాహకరమైన సమయంలో అసపలసిన రీతిగా 'విన్ను వేను చాలా ప్రేమిస్తున్నాను.' అంటే ఎట్లాంటి పతిప్రతైనా ఉచ్చితబ్బిల్చి పోతుంది.

యిందిర : ఐతే ప్రితి స్త్రీ అట్లాంటిదే నంటావా :

ప్రసాద్ : చాలా కొద్దిమంది మాత్రం కాకపోవట్టు.

యిందిర : నుషిమా అట్లాంటిది కాదు.

ప్రసాద్ : అది నీ వెట్లా చెప్పగలవు ?

యిందిర : బాగావే చెప్ప గలను.

ప్రసాద్ : యిప్పుడే నే నామెను చుద్దుపెట్టుకుంటే ఏమిచేస్తుంటేమిటి ?

యిందిర : విన్ను పెట్టెనా ఆడేస్తుంది; లేక వట్టెనా రాలగొడుతుంది.

అమె విన్ను దవడమీద కొడితే ఏంచేస్తావేమిటి ?

ప్రసాద్ : అట్లాచేసినవాళ్లనే వేను గొప్పగా ప్రేమించరలుగుతాను.

యిందిర : అమెతోలికి మాత్రంపోరు. ఆది వక్షస్రానికి గురిచూడడం వంటిది.

ప్రసాద్ : ఇంతవరకూ నాజీవితంలో విఫలత్వమన్నదిఏరగను.

యిందిర : స్త్రీలం మేము విఫలత్వాన్నే ఎప్పుడూ ఆరాచిస్తూంటాము.

ప్రసాద్ : వఫలత్వమంటే మీకుచాలా భయం. ద్వేషంహడా ననుకుంటాను. (యిద్దరూ కొద్దిసేపు మావం)

యిందిర : ప్రసాద్, ఒకందుకు నీవంటే నాకు చాలా యిష్టం.

ప్రసాద్ : ఒక్కందుకే? నాలో అనేక దుష్టతలుంటే ఒక్కందుకేనా ?

యిందిర : నాటివిగురించి అంతగా గర్వపడను. ముసలివాడ నయ్యే కొద్దీ అవన్నీ క్రమంగా మాయమైపోతాయిలే.

ప్రసాద్ : నాకెప్పుడూ ముసలివాణ్ణివ్వాలని లేదు. నా ఆత్మ పుట్టుకతోనే ముదిమితో పుట్టి యవ్వనంలోకి ఎదుగుతూంది. అదేజీవితానికి కామెడీ.

యిందిర: శరీరం మాత్రం యవ్వనంలోంచి మునిలితనానికి ఎదుగుతుంది. అదేజీవితానికి ట్రాజిడీ

ప్రసాద్: అదే ఒక్కప్పుడు కామెడీ కూడాను. సరేనేనంటే నీకు ఎందువల్ల యిష్టమో చెప్పావు కాదు.

యిందిర: వో. అదా! నన్ను చూసిన ప్రతివాడూ నావెంటబడతాడు. ఒక్కనువ్వు మాత్రమే ఎప్పుడూ నన్ను ప్రేమించలేదు. అందువల్లే నీవంటే నాకు చాలా యిష్టం.

ప్రసాద్: నాకు నేనై వెంటబడింది ఒక్కనీవెంటనే.

యిందిర: నిజమే? అయితే సూచనగానైనా తెలియనియలేదేం?

ప్రసాద్: ఎందుకు? యిద్దరంకూడా బాధపడతాం కనక.

యిందిర: యిప్పుడు మనంబాధల్ని తప్పించుకో గలంగా!

ప్రసాద్: ఒక్కచావును తప్పించుకోలేం గాని, కీర్తికానవడకుండా ఉంటే అన్నీ తప్పించుకో గలుగుతాం యీకాలంలో.

యిందిర: కీర్తికోసం ప్రయత్నిస్తున్నావా యిప్పుడు?

ప్రసాద్: అంతఅసహ్యకరమైన విషయం నాకింకోటిలేదు. నేను ఆరోచించ దలచుకోవి విషయాల్లో అగే మొదటిది.

యిందిర: నీకెంతయిష్టంలేకపోయినా నిన్ను కీర్తివరించేలాగుంది.

ప్రసాద్: ఎందుకు నన్నట్లా భయపెడతావు? నేనంటే నీకంత యిష్టమంటున్నావు. అమెరికా వెళ్ళిపోదాం యిప్పుడు వచ్చేస్తావా? చెప్పు వస్తావా? ఏం అల్లా చూస్తావేం? చెప్పా మరీ

యిందిర: చెప్తాను, నువ్వు పవిత్రవాడివి ముద్దుపెట్టుకుంటా నన్నావు కదూ? ముద్దుపెట్టుకో ముందు; అతరవాత చెప్తాను.

ప్రసాద్: నుషిమానా?

రాముడు: (వచ్చి) పైహాల్లోకి టీ తీసుకోటానికి రమ్మన్నారమ్మగారు.

ప్రసాద్: వస్తున్నామనిచెప్పు.

రాముడు: చిత్తం (పోతాడు).

యందిర: యిట్లాంటి అచ్చానందాలంటే నీకిష్టమే....

ప్రసాద్: చాలా యిష్టం. అన్మకంకా గొప్ప సంతృప్తినిచ్చే దివ్యానుదూతి కోసం ప్రయాణించే వానికి యివి విశ్రాంతి విరాల్లాంటివి. అయినా, నీకిష్టంవేక పోతే యిక్కడే కూర్చుండాలి.

యందిర: ఆదిమానవులు జీవితమంతా చెట్లకిందే గడిపేవారట!

ప్రసాద్: అవును. భవిష్యత్తును గురించి భయపడ్డ మనుష్యులు బంప నాల్లో చిక్కుకొన్నారు జాకెట్టులు సూకిపోయింది అదేంటి? రోపమొచ్చిందా? నేనేంజేకాను?

యందిర: చీరలు పడ్డారులే మరేం ఫర్వాలేదు.

ప్రసాద్: యీముడి సరుకులో అందరూ రాణించారు కోపమొచ్చి వప్పుడు నీముఖం చాలా బావుంటుంది సుమా! మరి కళ్ళు

యందిర: యింక పోదాం బీకీ (లేస్తుంది పోతానికి)

ప్రసాద్: (తేలిక మీంచి కమల రాసిన కవరు తీసి అదృశ్య పరకా యిస్తూ) యీదస్తూరీ ఎంత బావుందో, యీదస్తూరీ చూస్తూంటే ఎన్నో సంవత్సరాల నాటి నేనెరిగిన ఒక ప్రీ జ్ఞాపకం వస్తుంది.

యందిర: ఎవరు?

ప్రసాద్: ఆ... ఎవరూలేదు. అంత తెలుసు కోవార్చిన ప్రీకాదులే. ఎవరో అనామకురాలు. (కవరు తేలిక మీద వేళాడు, యిందిరతో మెల్లదక్కుతూ, ఒకరి ముఖంలో కొకరు నవ్వుకుంటారు.

తె ర

అంకం 2.

దృశ్యం:.. భోజనాలైంతర్వాత డ్రాయింగ్ రూములో స్త్రీ
లంతా సోఫాలమీద కూర్చుంటారు. సుషిమ మూలగా ఏదో
చనువుకుండున్నట్లు కూర్చుంటుంది.

యిందిర : బ్బ! మగళ్లలోంచి కాపేసిట్లా ఖయటవడ్డం ఎంత తేలిగ్గా
ఉంది !

శశికళ : అవును వాళ్లేమిటి ఎప్పుడూ అనహ్యంగా గుచ్చి గుచ్చి
అట్లా చూస్తారూ : విజవేనా ?

యిందిర : గుచ్చి గుచ్చి చూస్తారా ? అట్లా చూడడం నాకు చాలా
బావుంటుంది.

లలిత : (నవ్వుతూ) నీకు బావుంటుందే :

యిందిర : మనం ఎదటలేనప్పుడే వాళ్లు చాలా హాయిగా వుంటారు.
అందుకే నే నెప్పుడూ ఆలోచిస్తుంటాను: భోజనాలైన తరువాత కాప్పేవు
యిట్లా ఉండి నీయ్యకోటానికి తప్పితే ఒక్కక్షణం కూడా వాళ్లని ఒంటరిగా
వదిలేయ కూడదని. అమాయకం మనం: వాళ్లనెప్పుడూ నీడల్లాగ అంటి
పెట్టుకొని ఉండక పోతే మనల్ని వెంటనే వాళ్ళు మర్చిపోతారు.

లలిత : ఏమిటి : నీడలా అంటిపెట్టుకొని ఉండాలా :

యిందిర : అవును లలితా : ఆదొక్కటే వాళ్లని పరైన ఘర్గంలో
పెట్టే సద్దతి....వాళ్ళ ప్రయత్నమంతా యెప్పుడూ మనస్థూరిత తప్పింపు
కోటానికే.

శశికళ : మనమే వాళ్లనుంచి తప్పించుకోటానికి మాన్యుటామన్యుకం
టాను. వాళ్ళని విజంగా పాషాణ హృదయాలు. వాళ్లకెంతశక్తి ఉందో
వాళ్లకి తెలుసు. దాన్నెట్లా ప్రయోగించారో కూడా వాళ్లకి భాగ తెలుసు.

జానకి : వాళ్లను వరైన స్థానంలో పెట్టటానికి యింత లికమకలు పడ తారెందుకు ?

యిందిర : ఏది వాళ్లకు వరైన స్థానం ?

జానకి : ఎవరిభార్యను వాళ్లు శ్రద్ధగా చూసుకోవడం.

యిందిర : అంతేనా ? —.... పెళ్లిదానివాళ్ళో—

జానకి : వాళ్ళా ! త్వరగా ఒక భార్యను చూసుకోవాలి. ఈ బ్రహ్మ చారి మూకవల్లే వంశంలో పొరవైన అవవాదులు పుట్టడం. వీళ్ళంతా వో నంవత్సరం లోగా పెళ్లిళ్లు చేసుకోవాలని నిర్బంధిస్తూ ఉవట్టూ పాసోహోంది.

శశికళ : యింకొకరి పెళ్ళయిన అడవాళ్ళ మీద వాళ్ళకు మన సుంటే ?

జానకి : వాహో / శశీ, అట్లాంటిపరిస్థితిలో ఎవో ఒక గొరవమైన అమ్మాయిని చూసి ఒక వారంరోజుల్లో పెళ్ళిచేసుకొనేట్టుచేసి, యిక్కడ అన్ని జోలికి పోకుండా పాతం నేర్పాలి.

యిందిర : మనర్ని యిక్కడ అన్నిగా భావించి మాట్లాడడం నాకేం దానో లేదు. జానకి / మగవాళ్లంతా పెళ్ళయిన ప్రీతిసొత్తు. పెళ్ళయిన ప్రీతిదన్న అన్ని ఏమిటిఅంటే, విజంగా ఆదొక్కటే. కాని మనం మాత్రం ఎవరి సొత్తురాదు.

శశికళ : చాలా బాగాచెప్పావు యిందిరా, నీవు విజం మాట్లాడినందుకు నాకు చాలా సంతోషం.

లలిత : జానీ, లెట్లెస్లేషను విజంగా అట్లాంటివేజైనా చర్యల్ని తీసు కొందోందా ? యారోజుల్లో పెళ్ళయినవాళ్లందరూ బ్రహ్మచార్లుగానూ, బ్రహ్మచార్లు పెళ్ళయిన వాళ్ల లాగా గరువుకున్నారని వింటున్నాను.

శశికళ : పెళ్ళైన వాళ్ళేవళ్ళో, పెళ్ళికాని వాళ్ళేవళ్ళో నాకు విజంగా తెలియను.

యిందిర : యింటి బాధ్యతలు వంశబట్టిన మనిషిని చాలా తేలిగ్గా తెలిసికోవచ్చు వనుకుంటాను. వాళ్ల కళ్ళలోని విషాదరేఖలే చెప్తాయి. అందు లోనూ అదర్శ తర్తల్ని వెంటనే పోల్చుకోవచ్చు. వాళ్ల ముఖాల్ని చూస్తుంటే అయ్యో పాపమనిపిస్తుంది ?

లలిత : ఏమిటే ఏమనిపిస్తుంది,

యిందిర : ఏమనిపిస్తుంది? పెళ్ళయిన వాళ్లు జారిగొలిపేటట్టుంటారు. పెళ్ళికావి వాళ్ళు గర్వంతో మిడిసిపడిపోతుంటారు. వాళ్లదృష్టి అనివంత మేరకు చూస్తుంటారు. మేడలూ, గోడలూ అడ్డలేవు.

లలిత : మాకాలంలో భర్తకి, యాకాలంలో భర్తకి చాలా భేదంఉంది. ఎప్పుడూ ఆయన ఎంత ఉత్సాహంగా, ఎంత ఆనందంగా ఉండేవారు :

యిందిర : ఒక విధంగా మా ఆయన ప్రామీసరీ నోటులాంటివాడు.

శశితళ : ప్రామీసరీనోటుకు దవపాలు చెల్లుబెడుతూంటేగాని కాల దోషం వస్తుంది.

యిందిర : ఆంధ్రుకే విసుగెత్తి పోతూవుంది.

జానకి : జీవితమంటే అట్లాంటి భావాలున్నదానవునీవు. నీకున్న అభిప్రాయాలతో నీవు పెళ్ళాడవంటే నాకు చాలా ఆశ్చర్యంగావుంది యిందిర :

యిందిర : నాకూ ఆశ్చర్యంగానే ఉంది. ఎట్లా పెళ్ళికి నమ్మించానా అని.

లలిత : ఏమిటే నువ్వనేమిదిరా? నీ వివాహ జీవితం ఎంతో సుఖంగా ఉందను కుంటున్నాను యింతవరకూ నేను, కొందరిలా ఆందరిఎదటా నీఆనంద జీవితాన్ని ఆలవించడం నీకిష్టం లేదేమో, అంటేగాని....

యిందిర : కాదు కాదు, నేను పూర్తిగా మోసపోయాను రావుని గురించి.

లలిత : ఏమిటి? మోసమా? ఏమిటే అట్లామాట్లాడుతున్నావీవేళ అతని కల్లని నేను బాగా ఎరుగుదును. అమె చాలా దైవభీతి, లోక భీతిగల ఉత్తమురాలు, బారిష్టరు రంగారావుగారి పెద్ద కూతురు.

జానకి : సుందరమ్మా? నాకు జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆమెను వేనూ బాగా ఎరుగుదును. చొక్కు నొక్కుల తల — చిన్న గెడ్డం. అనలు గెడ్డం లేదనే అనిపించేది.

యిందిర : రావుకు మాత్రం గెడ్డం ఉంది. చాలాబలమైన పలకలు దేరిన గెడ్డం.

శశితళ : పలకలు దేరిన గెడ్డంగల వాళ్ళు చాలా బలమైన వాళ్లయి ఉంటారను కుంటాను. వాళ్ల దండలు మెలికలు తిరిగి ఉంటాయి.

యిందిర : ఆయితే రావుని నీ వెరిగే ఉంటావనుకుంటాను. యిది కూడా నీకు ముందే చెప్పడం మంచిది. అతనెప్పుడూ సంభాషించడు.

శశికళ : మౌనంగా ఉండేవాళ్లంటే నాకు చాలా యిష్టం.

యిందిర : రావు మౌనంగా ఉండడు. అస్తమానూ మాట్లాడుతూనే వుంటాడు. కాని సంభాషించడు. ఏం మాట్లాడుకుంటాదో నాకేం అర్థమవదు. కొన్ని సంవత్సరాలమంచి వివటం మానేశాను.

శశికళ : అట్లాంటి పరిస్థితుల్లో జీవితం గాఢాంధ కారమై పోతుంది.

యిందిర : జీవితమంటే రంగురంగుల యింకా భవ్యులా కొన్ని కొన్ని ప్రత్యేక సమయాల్లో మాత్రమే గొప్ప గొప్ప హింపర్యాల్ని ప్రదర్శిస్తుంది. ఆ తటవారిదంతా కారు ముప్పులతో గాఢాంధకారమే.

లలిత : రావు నీతో ఏమన్నా కఠినంగా మాట్లాడి కోప్పడుతుంటాడా ? అలాంటి మనిషిలా కనబడే పైకి!

యిందిర : ఓ! కాదు! ఎప్పుడూ అతిశయంగా ఉంటాడు. ఆ అతిశయంతోనే నా నరాల మీదికి తెస్తాడు. లోకమంతా గొప్పగా పొగుడుతుంటే శాంతం, సహనం లాంటి వచ్చుగుణాలు. దయాధర్మంలాంటి పెద్ద గుణాలు నేటియువకుల్లో గొప్ప అవర్సాలై పోయాయి. యిలాంటి మగవాళ్లతో గడవటం ఎంత దుర్బరమైన సంగతో ఆ భరించే అడవాళ్లకే తెలుస్తుంది.

శశికళ : ప్రపంచంలో గొప్ప వారందరికీ అగుణాలున్నాయి. అసలు ఆ గుణాలు ఉండడంవల్లే గొప్పవారయ్యారేమో !

యిందిర : గొప్పవాళ్లందరిలోనూ ఒక ఖచ్చితమైన పకుత్వం ఉండక తప్పదు. అదే వాళ్లను గొప్పవాళ్లగా చేస్తుందనుకుంటాను.

శశికళ : అవును, మగవాళ్ల తత్వమేవేరు. వాళ్లది వట్టిజడత్వం, మనలా ప్రతి చిన్నవిషయానికీ చలించరు. అదే తరుచుగా భార్యాభర్తల మధ్య ఆగాధానికి కారణ మౌతుంది. కాని యింకకీ రావులో ఉన్న లోకేమిదో చెప్పివురావు.

యిందిర : అతను నన్ను మొదట కలుసు కొన్నప్పుడు 'నీవు నాదేవతవు. నాజీవితాంతం నిన్ను తప్ప ఏ ప్రీప్రేమించను' అని ప్రమాణం చేశాడు. నేనప్పుడు చాలా చిన్న బాబ్బి కాబట్టి ఆమాటల్ని వేసంతగా వట్టింపుకోలేదు. ఏ మగవారైనా అట్లాగే చెప్తాడనుకున్నాను. వినాహమై సంవత్సరం గడచాక అతన్ని గురించి విచారించి చూస్తే అతవా మాటల్ని ఆక్షరాలా అమలు జరుపు తున్నట్లు గ్రహించాను. ప్రమాణాన్ని ఏ విధంగానూ తంగవరచినట్లు కన

బడ లేదు. అట్లాంటప్పుడు యింకా ఆమనిషితో గడపడం ఎట్లా? ఎంత దుర్భరం :

లలిత, ఏమిటేవ్ :

యిందిర : మగవాడెప్పుడూ శ్రీ కన్యవలపునే వాంచిస్తాడు. మగ వానికి ఆదోత పెద్ద అహంకారం, మూర్ఖత్వమూనూ. శ్రీ ఎప్పుడూ పురుషుని అంత్య వ్రణయాన్నే కోరుతుంది. ఆదే శ్రీ వ్రకృతిలోని పెద్ద రహస్యం.

శశికళ : నీచూటలు నాకు పూర్తిగా అర్థమయ్యాయి యిందిరా. చాలా విజం మాట్లాడావు.

లలిత : ఏమిటే నువ్వనేదిందిరా? రావు ఎప్పుడూ యింకొకరిని ప్రేమించ లేదని అతనితో పీస జీవించ దుర్భరమైపోతూ ఉంచా? యిట్లాంటి సంగతి నీవెక్కడైనా విన్నవా జానకి? నాకు చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉంది.

జానకి : అందులో మనం ఆశ్చర్య పడవలసిందేమీలేదు. యీరోజుల్లో పెద్ద పెద్ద చదువుర్ని చదివిన శ్రీలు వివాహజీవితంలో నుఖపడుతున్నా రంటేనే చాల ఆశ్చర్యం / చదువుకున్నవాళ్ళలో పెళ్ళాడి నుఖపడుతున్న వాళ్ళని వేళ్ళ మీద లెక్క పెట్టచ్చు.

లలిత : అయితే పెద్ద పెద్ద చదువులే వివాహ జీవితాన్ని విచ్ఛిన్నం చేస్తూంటే మరి ఎందుకంత చదువులు?

యిందిర : వివాహజీవితం విషమించటానికి పెద్ద చదువుకారణం కావ రక్కరలేదు. కార్యా భర్తల్లో ఏ ఒక్కరినీ ఏ మాత్రం కామన్ సెన్సు ఉన్నా వివాహ జీవితం నరకంగా మారిపోతుంది. అందుకే శ్రీ ఎప్పుడూ మగవాని కామన్ సెన్సు (Common Sense) తో యుద్ధం చేస్తూంటుంది. మగవా నిలో రూపం లేకపోయినా, డబ్బులేకపోయినా, భార్య కావటానికి యిష్టపడు తుంది. కాని, మగవాని ఉండవలసినంత మూర్ఖత్వం లేనివాణ్ణి ఏ శ్రీ కూడా వివాహమాడటానికి అంగీకరించడు.

లలిత : ఏమి? : మూర్ఖత్వం లేని మగవాడిని ఏ ఆడది కూడా వాన్సుకోదా :

యిందిర : తో బైవ ఏ ఆడది కూడా ఒప్పుకోదు. యీ ప్రపంచంలో ఎవడు నుఖపడ్డారన్నా వాళ్ళు సహజంగా మూర్ఖులైనా అయ్యుండాలి. లేక మూర్ఖత్వాన్ని పట్టించుకొని పట్టించాలి.

అలిత : అయితే నీ వృద్ధ్యేకం ? మరి అదర్భమైన భర్త ఎలా ఉంటాడు ?

యిందిర : హా! అదర్భ భర్త! అదర్భభర్త మనల్ని దేవతల మంటూ పొగుడుతూ వసిపిల్లల్ని మందలించినట్లు మందలిస్తుంటాడు. మనం తిన కలిగినంత తీపిని మేపుతాడు. మన తీవ్రవాంఛల్ని ప్రతిఘటిస్తాడు. పొడర్లనీ వరిమళాన్నీ పూసుకోవడం వరమానంద మంటాడు. వక్కలు చూస్తే ముక్కు పొతాడు. ఏయ్కుచీరల్ని కట్టుకోమంటాడు, స్నేహితుల యిళ్లకెళితే వప్పుకో నంటాడు. అతనెప్పుడూ తమ గ్రహించిన దానికంటే ఎక్కువ మాట్లాడతాడు. మాట్లాడేకంటే ఎక్కువ గ్రహించానంటాడు.

అలిత : రెండూ ఎట్లా సంభవమౌతాయి ?

యిందిర : ఆ, అదే. అతగాడు ఎంత అందమైన ఆదర్శాన్ని చూసినా సుంతైనా చలించడు, అప్పుడు అందమంటే ఏమిదో అతనికి తెలియవలెనా అనుకోవాలి, లేక అతని ఆవర్ణాలు యింకా చాలా గొప్పవి కాబోలు అనైనా అనుకోవాలి. మళ్ళా వాళ్లని ఎంతో గొప్పగా చూస్తాడు. చివరికి ఎందువల్లో తనకు వాళ్ళు నచ్చలేదంటాడు.

శశికళ : యితరశ్రీలను గురించి వినటం చాలా తమాషాగా ఉంటుంది కదూ ?

యిందిర : ఎవర్ని గురించైనా మనం ఏ దైనా ప్రశ్న వేస్తే మనల్ని గురించి వమాధానం యిస్తాడు. సవ్యావవ్యంగా మనకు లేని యోగ్యత లన్నింటినీ మనకు తగిలించి తెగ పొగిడేస్తాడు. పైగా మనలోని గొప్పను తాను ఒక్కడే చూడగలిగా నంటాడు. మనమెప్పుడూ కంఠో కూడా ఊహించి యెరుగని వనిత్రతనూ, పాతివ్రత్యాన్నీ మనలో తాను చూశానంటాడు. నిజంగా అది ఎంత కఠోరమో వినటానికి ? మనకు ఏవైతే కావాలో అవికనకే తెలుసు నంటాడు. మనకు కావలసినదేమిటో మనకు తెలుసని అతనెప్పుడూ వచ్చుడు. అది నిజంగా క్షమియించరాని విషయం. మన మెన్నడూ కోరని ప్రతిదీ అంటగట్టి ఉపయోగించుకో మంటాడు.

జానకి : అదర్భ భర్త ఒక్క మనవిల్లుల్ని తెల్లించడానికి గాని యింకెందుకుకూకాదంటావు?

యిందిర : పదిమంది ఉన్నప్పుడు గొప్పగా పొగిడేస్తాడు. ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడు ఒక బానిసను చూచినదాని కంటే కూడా హీనంగా చూస్తాడు.

ఏ అవస్థలోనైనా అతనికేమాత్రం ఇష్టంలేని వనిజేసినా వెంటనే తన మానవత్వాన్ని మరిచిపోయి అతి హీనంగా మారిపోతానికి వెనుదీయడు. రాత్రి ఎనిమిది గంటలదాకా మనల్ని ఎంకోప్రేమిస్తున్నాడని చెప్పుకూన్నవాడు ఎనిమిదిన్నర కల్లా మనల్ని కాళ్ళతండా విడిచిపెట్టేయటానికి ఏమాత్రం సంశయించడు. మళ్లా తొమ్మిదయే సరికి కాళ్ళమీద బడటానికి సిగ్గుపడడు. యింకా తెల్లవారేలోగా మన బ్రతుకే మౌతుందో ఎట్లా మారిపోతుందో ఎవరూ చెప్పలేరు. యికక్షణక్షణానికి గండమైన అనిర్భాగ్యపు బ్రతుకు సహించలేక ఏపుట్టంటికో పోలే. మళ్ళా కబుర్లు పెరిగిపోయాయి. ఏడుస్తూ పుస్తకాలంతేనీ ఉత్తరాలు, యింకెప్పుడూ అలా వ్రావర్తించనని ప్రమాదాలు. చివరికి ఏళ్లయ్యి పేపరుతో ఏమరిచి పోయిన బంధువుల్నో పంపిస్తాడు. క్షమించడమే ప్రీతి విద్యుత్త ధర్మమంటూ యాదిక్కు మారిన వాళ్ళకు హితబోధ చేస్తారు. యికయేగటేలేని ప్రీతి అదర్భతర్తగారి పాదసేవకు పోరకప్పడు. మళ్లా నెలైనా గడవకుండానే పరిస్థితి మొదటి కొస్తుంది. భార్య ముద్రవత్తందువల్ల గతులు కోల్పోయిన యాభూదేవి బిడ్డకు మత్తెక్కించటానికి రోకం ఆమెను అదర్భగృహిణీ అని పిలివటం మొదలెడుతుంది. యీలోగా ఆ అదర్భభర్త ఈ 'అదర్భగృహిణీ' యొక్క జీవిత మాధుర్యాన్నంతా లాటీచేసి ఆమె ముఖానికి బురదరాసి నిర్దయగా అడవుల్లోకి నెట్టేస్తాడు. మానవ జీవితంలో మారని సత్యం యిదొక్కటే. అదర్భ భర్తల విషయంలో యివ్వచులనాడు జరిగిందే యిప్పుడూ జరుగుతుంది:

.....'ఆది అంటూ ఉండేమోగాని యిక దీనికి అంతమంటూ ఉంటానికి వీలులేదు. ఈ అదర్భభర్తలు వాళ్ల కీర్తిని శురించి వింటానికి వాళ్ల చెవులు చాలకి పరాయి చెవుల్ని బాడుగకు తీసికొన్నందువల్లే వాళ్లను కట్టుకున్న వాళ్ళ జీవితం మరి గాఢాంధకారమై పోతుంది.

అలిత : ఎంతగొప్పగా మాట్లాడవే ఇందిరా. యింక యిలా ఘట్టాదేస్తావని నేనెప్పుడూ అనుకోలా.

శశికళ : యీ మాటల్ని నే నెప్పుడూ మరిచిపోలేను.

తాసకి : ఇంకే అదర్భమైన మనిషి ఎలా దొరుకుతాడో చెప్పావు కావు.

యిందిర : ఎట్లానా ? అనంతమైన విశీక్షణవల్ల దొరుకుతాడు. అదొక్కటే అతన్ని పొందటానికి పాథనం.

శశి : నా జీవితంలో నే నెప్పటికైనా అలాంటి మనిషిని కలుసుకోగలనా యిందిరా; అలాంటివారు ఒక్కరింటే ఎక్కువ ఉండరేమో !

యిందిర : యీ దేశంలో, ఏ సయ్యరైదుగురు కంటే ఎక్కువ లేరు శశి.

లలిత : హుష్ ఉండవే.

యిందిర : ఏం? ఏమిటయ్యిందే ?

లలిత : (మెల్లగా) సుషీమా ఆ మూలగా ఉండన్న వంగతి పూర్తిగా మర్చిపోయాను, మన మాటలన్నీ ఆమె వింది కాబోయి ఏ మనుకుంటుందో.

యిందిర : వినవీ భవిష్యత్తులో ఆమెకు చాలా ఉపరరిస్తాయి.

లలిత : బహుశా ఆమె వినుండదేమోలే. ఏమైనా నేనామె దగ్గరకు వెళ్ళి మాట్లాడటం మంచిదను కుంటాను. (లేచి సుషీమా దగ్గరకు వెళ్ళి) సుషీమా, ఏమిటి చేస్తున్నావ్? (ఆమె పక్కన కూర్చుని) చాలా పేపర్లీంచి యీ మూలనే కూర్చుండి పోయావేం? పుస్తకం చదువు కొంటున్నావా? యిక్కడ చాలా వున్నకాలున్నాయే.

సుషీమా : లేదు చదవటం లేదు. మీ సంభాషణ వింటున్నాను.

లలిత : ఆ మాటలన్నీ నమ్మకోకమ్మా! అవన్నీ ఊరికే తమాషాకి అనుకున్న మాటలే.

సుషీమా : అందులో ఏ వొక్క మాటా నేను నమ్మలేదు.

లలిత : అంతేనమ్మా!

సుషీమా : మీ ఆతిథ్యంలో కొందరి మాటల్నివింటుంటే ప్రపంచంలో ఏ ప్రీతైనా అట్లాంటి జీవితాశయాలు కలవాళ్లు ఉన్నారా అని నమ్మలేక పోయాను.

(కొద్దికాలం మౌనం)

లలిత : మీవైపు ప్రీతి ఎంతో కాంతంగానూ, ఎంతో మర్యాదగా మన వల్లెటూళ్ళలోలా ఉంటారని మా అబ్బాయి రాకాడు.

సుషీమా : అన్నిచోట్లా ఉన్నట్టే అక్కడా కొంతచెడ్డ లేకపోలేదు. హుష్! హుష్! ప్రతిభాశ్రయిస్తున్న కోరే నంఘా రెప్పుడూ స్వార్థం కోసం తాపత్రయ పడవు.

లలిత, యిక్కడి వాళ్ళంతా వాకర్నొకరు వేధించుకు తినేవాళ్ళే. యిక్కడి వాళ్ళలో ఒక్క కూలికి పోయేవాళ్ళే సుఖంగా జీవించ గలుగుతారు.

సుషిమా : (లేచి రేచియనానుకొని నిలబడి) మీలో కొందరి లాంటి వాళ్ళవల్ల సంఘానికి గొప్ప అళాంతి మాత్రం కలుగుతుంది. పోనీ వాళ్ళన్నా ఏ మాత్రమైనా సుఖపడు తున్నారా అంటే అదీ కనబడదు. తను పైవాళ్ళ నించి ఎట్లా రాబట్టుకోవటమా అని ఆలోచించే కంటే పైవాళ్ళకు తను యింకా యేమివ్వ కలనా అని యోచించించడం వల్ల ఎంత ఆనందాన్ని పొంద వచ్చునో చాలామందికి తెలియదనుకుంటాను. మీస్థితిలో ఉన్న మనదేశపు శ్రీలంకా యీ అవస్థలోనే ఉన్నారు. పరదేశస్థుల పాలనక్రింద మీరంతా బాధ్యతా రహితమైన జీవితానికి అలవాటు పడ్డారు. అందుచేత మీరు స్వార్థాన్ని మించి ఏవిధంగానూ ఆలోచించ లేక పోతున్నారు. మీలాంటి భాగ్యవంతు లంతా మీ జీవితం ఎట్లా గడుస్తుందో మీకే తెలియని వరిస్థితిలో ఉన్నారు. ఎట్లా తెలుస్తుంది ? తక్కినదేశాలకీ మీకు మధ్య రాతిగోడలు కట్టుకున్నారు. సహజత్వాన్నీ విరాడంబరాన్నీ చూసి మీరు నవ్వుకుంటారు. ఇతర్లరెక్కలపై మీరు బ్రతుకుతూ వాళ్ళంటే అసహ్యించుకుంటారు. అప్పు డప్పుడూ మీరు వాళ్ళకి ఏమైనా చేస్తే కృతజ్ఞతతో కాకుండా కేవలం కృత్రిమ బుద్ధితో వాళ్ళని ఉపయోగించు కోటానికే చేస్తారు.

మీడబ్బులోను, మీతరుకు చెరుకుల్లోను కళా, సౌందర్యమూ ఏమిటో మీకు తెలీకుండా పోయాయి. మీచేతికిచిక్కి నాశనంకాలేచి కళా, సౌందర్యమూ మీకు అర్థంకావు. మీనిర్లక్ష్యం మీకళ్ళకు తెరలు కట్టింది. మీమూర్ఖత్వం మీచెవుల్లో సీసంపోసింది. మీఅహంభావంవల్ల అసలు జీవిత రహస్యాన్నే కోల్పోయారు. మీవ్రత్యేకత ముఖమల్దుస్తుల్లోని రోగిన్ది శరీరంలాంటిది. మీ గొప్పతనం సువర్ణవీణంమీది శవం లాంటిది. అంతాస్వార్థం, మూర్ఖం, కరుడు పట్టిన స్వార్థం

శశిశశ : అంచరూ యిట్లా మాట్లాడగలుగుతారంటే నమ్మటం కష్టం. చాలా చాలా బావుంది, కదూ ?

లలిత : సుషిమా, వీవు మమ్మల్నెంతో ప్రేమించావను కున్నాను. నిన్నిక్కడి గొప్పవాళ్ళంతా చాల పొగడుతున్నారు. జానకిరాం విన్నూ మీ వాళ్ళవీ చాలాగొప్పగా చెప్పాడు. జానకిరాం వెరుగుదువుకదూ ? సౌందర్యాన్ని అంత గొప్పగా అర్థంజేసుకొనే వాడింకొక యుండడు. గొప్ప అర్థిస్తూ గాయకుడూను.

సుషిమా : జానకిరాం తెలుసునాకు, బాగాజ్ఞాపకంఉంది. మునీమునీ నవ్వులతో గతావికే మునుగులు వేపే కళామూర్తి, అమాయకలోకం! ప్రతిపాచూ ఆయన్ని యిళ్ళకాహ్వానించేవారు, ఎంతో గొప్పగా. ఆయనవల్ల ఎన్నిరుటుంటాలు సర్వనాశనమయ్యాయో ? చూడటానికి కూడా అనహ్యం కలిగేటంత భృష్టులయ్యారు. వాళ్ళని గురించి జాలివడమనటంలేదు. ఏ ప్రీ ఐనా తమచేసిన పాపానికి అట్లా శిక్ష అనుభవించవలసిందే.

[కమల ప్రవేశం]

కాని ప్రీ వ్యయలు కలిసి చేసిన పాపానికిమన ఒక్కరినే శిక్షించటం అన్యాయం. శిక్షిస్తే యిద్దరినీ శిక్షించాలి. లేకపోతే యిద్దరినీ విడిచెయ్యాలి న్యాయం. అందరికీ ఒకే విధంగా వర్తించాలి. ఇద్దరు కలిసి చేసిన పాపానికి ఒక్కరేశిక్ష అనుభవించడం మహామోరం.

జానకి : ఏదమ్మా సుషిమా, నీవింకా కూర్చోపుకాదోలు, ఆ దింసు యిలా ఇవ్వమ్మా.....ఆఁ ఛాంక్స్ !

లలిత : (తలతిప్పి కమలను చూసి) కమలా, యిప్పుడా రావటం రా రా. నీవు అసలు వస్తావనుకోలేదు. నా తెంతో సంహారంగా ఉంది నీరాస, జానకి, యిదిగో కమల- నా ఆత్మ ప్నేహితురాలు. కమలా/ జానకి, శశి, యిందిరా, యీమె యిప్పుడే యిక్కడివాళ్ళ ప్రవర్తనను గురించి మాట్లాడిన సుషిమా. బొంబాయినుంచి వచ్చిన నా ప్నేహితురాలు.

సుషిమా : నేను చాలా ఘాటుగా మాట్లాడినట్లున్నాను క్షమించండి, కాని యిక్కడి కొన్ని వద్దతులు.....

లలిత : లేదమ్మా నీవు చాలా నిజం మాట్లాడావు. నీవు చెప్పిందంతా అక్షరాళా నిజం. కాని జానకిరాం గురించి నీవు కొంత కఠినంగా మాట్లాడావు. అతన్ని నీవు సరిగా అర్థం జేసుకోలేక పోయావను చుంటాను. అతను చాలా మంచివాడు. జానకి తమ్ముడే.

సుషిమా : సోరీ (Sorry) నాకాశంగతి తెలియదండీ.

జానకి : సుషిమా, నీవు మాతమ్ముణ్ణి గురించి చెప్పినదాల్లో ఒక్క మాట కూడా అబద్ధంకాదు. కాని అతనింట్లో తెలివైన వంటవాళ్ళున్నారు.

లలిత : యిదిగో సుషిమా! నీవు యిప్పటివరకూ మేము నిరాడంబరాన్ని చూసి నవ్వుకుంటా మన్నావు. కమలను చూశావుకదా! ఎన్నిసార్లు విరిచినా ఎప్పుడోకానిరాదు. అది నాతప్పుకాదు. కమలంటే నా తెంత యిష్టమో.

యిందిర : భోజవాలయ్యాక కూడా మగవళ్ళింత పేపు ఏం జేస్తున్నారో !

శశిక : మనల్ని గురించి చాలా అసహ్యంగా మాట్లాడుకుంటున్నారను కుంటున్నాను. బయటికి వెళ్ళామా :

యిందిర : ఆ ఏమైనా యీ మునుగుల్లోంచి బయట వడబడి మంచిది. (లేచి శశికతో పోతూ) మేము కేవలం నక్షత్రాల్ని చూట్టానికే పోతున్నాం.

లలిత : వో. మీక్కావలసినన్ని చూడగలరు. కాని మంచులో ఎక్కువ నేపుండకండి జలుబు చేస్తుంది. (కమలతో) మోహన్ చాలానేపైంది వెళ్ళి.

కమల : కృష్ణప్రసాద్ మోహన్ని శక్రబరిగా వేసుకుంటా ననటం విజమేనా :

లలిత : విజమే కమలా! అతని మోహవంటే చాలా ఇష్టం. అతనంటే చాలా గొప్ప అభిప్రాయముంది. కృష్ణప్రసాద్ని వీవెరగవమ ఉంటాను.

కమల : నేనెప్పుడూ అతన్ని చూడలేదు. యీ ప్రపంచంలో నేనెరిగిన వాళ్ళు చాలాకొద్ది మంది. ఎన్నో సంవత్సరాలక్రితం ఎవరో ప్రసాద్ గోదావరీ తీరాన ఉండేవారని జ్ఞాపకం.

లలిత : ఆ, ఆ, అతనే. చాలా విచిత్రమైన మనిషి. నీవు తప్పకుండా చూడాలి. అతని వినకల్లదో మేనత్తదో ఎవరిదో నాకు సరిగ్గా జ్ఞాపకం లేదు. ఏదో పెద్ద అత్త యీమధ్య కలిసింది. చాలా మంచి మనిషి. కాని మన బొంబాయి ప్లేహితురాలు ఎవరిని గురించైనా చాలా చెడుగా ఉపాస్తుంటుంది.... నీ అభిరుచుల్ని బట్టి చూస్తే అతను నీకు వచ్చుకాదో వచ్చదో నేను చెప్పలేను. జానకి! అతను దీరవాళ్ళలోనే శ్రద్ధ కనబడుస్తాడా :

జానకి : ఏమో. నాకు తెలిసినంతవరకూ అట్లాంటి దేమీ విన లేదు.

లలిత : మనందరికీ తరో అభిరుచివి. కదూ : అయినా ప్రసాద్ చాలా గొప్పస్థితిలో ఉన్నాడు కాబట్టి ఎవరైనా ఏమైనా సహాయం కోరితే కాదన లేడను కుంటాను. ఎట్లాగైనా యిప్పటివరకూ యింకా అతను యువకుడే! ప్రసాద్ తండ్రి పోయి ఎంత కాలమౌతుందే జానకి :

జానకి : నాలుగైదేళ్ళవుతుందేమో. ఎప్పుడూ మాతయ్యనికి రాగిటికి ఉన్న పంపాండాన్ని గుళించి పత్రికలన్నీ గగ్గోలు పెట్టి సంతోషకరమే రామ లింగ ప్రసాద్ పోయాడు.

లలిత : అవునవును; జ్ఞాపకం వచ్చింది. నాలుగేళ్ళకు పైగా అవుతుంది. అంతకు ముందు సంవత్సరమే గంగాధర ప్రసాద్ చచ్చిపోయాడు; వేటలోనో, బోటుషికారులోనో ఎప్పుడో సరిగ్గా జ్ఞాపకంలేదు. అతను పోయిన రెణ్ణెలకే సరోజివికి మగబిడ్డ వుట్టాడుకాని పాపం రెణ్ణెలా దాటకుండానే ఆబిడ్డ కూడా పోయాడు. సరూ చాలా దురదృష్టవంతురాలు, యింతకీ కృష్ణప్రసాద్ గొప్ప అదృష్టవంతుడు. భువనేశ్వరికి చిన్నకొడుకంటేనే ఎక్కువ ప్రేమగా ఉండేది.

కమల : భువనేశ్వరి ?

లలిత : ఆ! భువనేశ్వరి కృష్ణ ప్రసాద్ తల్లి ! చాలా గొప్ప యింటి బిడ్డ ! నాచిన్నతనంలో ఆమె లాంటి అందమైన వాళ్ళెక్కడా కనీసం మన (రాగ్యవంతుల) యిళ్ళల్లో లేరనే చెప్పుకునేవారు.

కమల : మోహన్ ఎక్కడున్నాడో కొంచెం వాచికి కబురు పెడకారా ?

లలిత : ఓ! తప్పకుండా నొకరినీ పంపుతా. మగవాళ్ళంతా యింత పేషూ బోజనాల దగ్గరే ఉండిపోయారెందుచేతో. రాముడూ, ఓ రాముడూ,..... కృష్ణప్రసాద్ ని నేను చాలా చిన్నప్పట్నుంచీ ఎరుగుదును. అప్పుడు అతను సరదాగా ఉండేవాడు. కాని చాలా తెలివిగా హుషారుగా ఉండేవాడు. వాళ్ళ తండ్రికి ఇతనంటే వదేదికాదు. ఒక్క రమ్మిడి కూడా చిక్కనిచ్చేవాడు కాదతనికి. తల్లికి మాత్రం యితనంటే చాలా యిష్టం. చిటుగా యితని అవసరానికి సరి వదే కబ్బు అందిస్తుండేది. హో! దాక్టరు సదాశివంగారు. (నొకరులో) అక్కరేదు పెళ్ళు.

[ప్రవేశం రాధాకృష్ణ, డాక్టరు సదాశివం.]

(రాధాకృష్ణ శశికళ ప్రక్కగానూ, సదాశివం లలిత ప్రక్కనూ కూర్చుంటారు.)

సదాశివం : కృష్ణప్రసాద్ గారు అద్భుతమైన మనిషి. నా జీవితంలో ఆయన్ని మరిచి పోలేను. (కమలను చూసి) ఓ కమలా.

లలిత : (సదాశివంకో) చూశారా. కమలను ఎట్లాగయితేనేం యిక్కడికి రప్పించ గలిగాను.

సదాశివం : పాఠ్యశాల విన్నిసార్లు కారు పంపించినా కమల ఒక్కసారి కూడా రాలేదు.

లలిత : ఏం, మీతో పాఠ్యం రాలేదేం ? మామూలుగా ఆమెకు తల నొప్పులు ప్రారంభించాయా ?

సదాశివం : అవునండీ అదొక దారుణ నరకం. అలాంటప్పుడు ఆమెను ఒంటరిగా ఉంచటం కంటే చేయగలిగిందేమీ లేదు.

జానకి : (ఆమెభర్తతో) రాధా ! (రాధాకృష్ణ భార్య దగ్గరకు వెళ్లి కూర్చుంటాను. దాక్టరు సదాశివం లలితతోనూ కమలతోనూ మాట్లాడుతూంటాడు. కృష్ణ ప్రసాద్ లోపలినుంచి వచ్చి వీళ్ళను గమనించకుండా కిటికీలో నుంచి బయటతోటలోకి చూస్తున్న యిందిర దగ్గరగా వెళ్తాడు. కిటికీకి మరో వ్రక్కగా శశికళ ఉంటుంది. యింతసేపూ కమల కృష్ణప్రసాద్ ను సరికిస్తూ ఉంటుంది.)

కృష్ణప్రసాద్ : జగదేవ లావణ్యవతి ఎట్లాఉంది ?

యిందిర : (శశికళచేయి తనచేతిలోకితీసుకొంటూ) మాకిద్దరికీ యిక్కడ చాలా హాయిగా ఉంది. థాంక్స్ మీష్టర్ ప్రసాద్ గారూ, భోజనాల హాల్లోంచి అంత త్వరగా వచ్చారేం ? యిప్పుడేకదూ పాపం మీరు భోజనానికి కూర్చుంట ?

ప్రసాద్ : అబ్బ, చచ్చేలా 'బోర్' చేశారు. యింత సేపుగా పెదవులు విగపట్టి కూర్చున్నాను. నిజంగా చాలాసేపట్నీంచి వీకోవం రావాలనే అనుకుంటున్నాను.

యిందిర : రావలసింది. అబ్బబాయి నిల్ల ఉపన్యాసం వివగలు గుడువు.

ప్రసాద్ : నిజంగా ? బొంబాయి మహాసంఘం వాళ్లంతా ఆవిద్యలో ఆసక్తికలిగిన వాళ్ళే. అది ఏకేమీ సందేహంలేదు. అసలా వాతావరణమే అట్లాంటి దనుకుంటాను. దేవుడు గురించి ఆ ఉపన్యాసం ?

యిందిర : . విశ్రాంతి గురించి.

ప్రసాద్ : . నామె తల తిరిగి పొయ్యేలా చేస్తాను. నాకెంత కాలం గడువిస్తావు ?

యిందిర : . రం రోజులు.

ప్రసాద్ : . చం ! అనవసరం అంతకాలం.

[ప్రవేశం: మోహన్ కుమార్ గిరిజాశంకర్]

మోహన్ : (కమల దగ్గరకు వెళ్ళి) అమ్మా ! ఏ.....

కమల : వావంట్లో ఏమీ బాపూలేదు. యింటి దగ్గర నీతో మాట్లాడాలి. అసలిక్కడికి రావలసింది కాదు నేను.

మోహన్ : అమ్మా, వెళ్లిపోయే ముందొకసారి నీవు ప్రసాద్ గారిని చూడాలి. (ప్రసాద్ దగ్గరకి వెళ్తాడు.)

కమల : యిప్పుడు కాదు మోహన్.

మోహన్ : ప్రసాద్ గారు మా అమ్మను చూస్తారా ? యిప్పుడే యిక్కడకు వచ్చింది. మళ్లా వెళ్లి పోతుందట :

ప్రసాద్ : ఓ, మహాపంతోషంతో (యిందిరతో) యిప్పుడే వస్తాను; ప్రజల తల్లులంటే నాకు ప్రాణం మీదికి వస్తుంది. తల్లి బ్రతికున్నంత కాలం ప్రీ తోకమంకా నీళ్లకు తల్లులుగానే తయారౌతుంది. యిది ఎంత దుఃఖకరం !

యిందిర : ఆమె అకనికే తల్లికావి, అందరికీ వాడుకదూ ?

ప్రసాద్ : యీ రాత్రి నీవు ఎంత చక్కని 'మూడ్'లో ఉన్నావో! (ప్రక్కకు తిరిగి మోహన్ వెంట కమల దగ్గరకు వస్తాడు. కమలను గుర్తించిన అశ్చర్యంలో ఊహకాలం విశేషమై కొద్దిగా వెనుకకు తగ్గి మెల్లగా కళ్లను మోహన్ వైపుకు తిప్పుతాడు)

మోహన్ : అమ్మా, వీరే కృష్ణప్రసాద్ గారు. వీరే నన్ను తమ శక్రిబరీగా తీసుకొన్నారు. ప్రసాద్ గారికి నమస్కరించవే అమ్మా !

కమల : కృష్ణప్రసాద్ గారు చాలా మంచివారు నాయనా యీ ఊరిలో 'నీమీద చాలా అభిమానం' చూపించారు.

ప్రసాద్ : (మోహన్ భుజాలపై తన చేతులు వేసి) మోహనూ - నేనూ గొప్ప స్నేహితులం! కమలగారూ

కమల : ప్రసాద్ గారూ, నాకోడుకు ఏవిధంగానూ మీరు స్నేహితునిగా ఉండరు.

మోహన్ : అల్లా అనకే అమ్మా. ప్రసాద్ గారు చాలా తెలివైన వారు. వారివిధంగా ఎప్పుడూ అనుకోరు.

కమల : విచ్చి వాణువా.

మోహన్ : జీవితమంటే ఏమిటో వీరికి తెలివినంతగా నేనెరిగిన వాళ్లే వరికి తెలియదు. ప్రసాద్ గారూ, నేను మీదగ్గరున్నంతవేళూ ఉత్త వనికి మారిన వాణ్ణాను కొంటూంటాను. (కమలతో) నాకున్న అవకాశాలు చాలా తక్కువ. నేను M.A. ను కాను. B.A. నూ కాను. అయినా అదేమీ గమనించకుండా నన్ను శక్రటరీగా తీసుకొన్నారంటే కేవలం నామీద వారికున్న అభిమానమే ననటానికి సందేహ మేముండే అమ్మా :

కమల : వారి మనస్సు ఘోరటానికి షణకాలం కూడా వట్టదు.

మోహన్ : అమ్మా :

కమల : వారి శక్రటరీగా ఉండటానికి తగిన యోగ్యతలు వీకు లేవన్న నంగతి జ్ఞప్తికి తెచ్చుకో.

యిందిర : ప్రసాద్ గారూ, ఒక్కసారి యిలావస్తారా? ఒక్కవిమిషం మీతో మాట్లాడాలి.

ప్రసాద్ : ఒక్కసారలా వెళ్ళివస్తా; మీరుక్షమిస్తారా కమలగారూ? మోహన్, మన వ్యవహారం అంక రైటయి పోయినట్టే గదూ?

మోహన్ : అంతే ననుకొంటున్నానండీ. (ప్రసాద్ యిందిర దగ్గరకు వెళ్తాడు).

యిందిర : ఆ నల్లచీరవింక విడిచి పెట్టవేమో అనుకున్నాను.

ప్రసాద్ : అమె ఎంత అందంగా ఉందో చూశావా?

(కమల వేపు చూస్తాడు)

లలిత : జానీ, మనమంతా వోపారి హాల్లోకి వెళ్దాం వదలిడి. అక్కడ సుషిమా వీణతో పాడుతుంది. వీవుకూడా రా కమలా, ఏం వస్తావా? (నదాశివంతో) సుషిమా సంగీతం పాఠ్యశాల తప్పకుండా విని తీరాలి. ఏదో వో సాయంత్రంవేళ సుషిమాను అక్కడికి తీసుకొచ్చి అమె వినే యేర్పాటు చేస్తాను. వో! అమెకిప్పుడు సరిగ్గా వినబడటం లేదనుకుంటాను. అమెకు చెవుడు చాలా ముదిరి పోయిందని విన్నాను. విజమే :

సదాశివం : అ, విజమే. ఆచెవుడుతో వాప్రాజాలు కూడా తీనేస్తూంది. వీరైనా చదవమంటుంది. ఎంతగొంతు చించుకొని చదివినా అమెకు వినబడదు. పైగా నేను వోట్లో వోట్లో గొణుక్కుంటున్నానని తమ పణుక్కుంటూ తూచుంటుంది.

లలిత : నే నెప్పుడు చూసినా చదువుతూనే ఉండేది యిదివరకు.

నదాశివం : పెద్ద అచ్చులో ఉంటే తనే చదువుకుంటుంది. చిన్న అచ్చు అమెకు కనబడదు. అమెకు దృష్టి దోషం యింకా ఎక్కువై పోతుంది క్రమంగా.

మోహన్ : (కృష్ణవ్రసాద్తో) మీరు....మీరు-నంగీతం వినటానికి వెళ్లే ముందు కొద్దిగా మా అమ్మతో మాట్లాడండి. మీరు చెప్పిందంతా వట్టి తమాషా అనుకొని ఆమె నమ్మటంలేదు.

యిందిర : అయితే రావా ?

వ్రసాద్ : నిమిషాల్లో వచ్చేస్తా. మోహన్ తల్లితో కొద్దిగా మాట్లాడి వచ్చేస్తా. మీరంతా వెళ్లండి లలితా.

లలిత : వీయిన్ల వచ్చినంత నేవుమాట్లాడవచ్చు. మోహన్ పై చీడున్న దయకు ఆమె ఎంతో కృతజ్ఞత చూపుతుంది. ఆమెను ఎదుగువేపు మాత్రం నిలిపేయకు. ఆమెలేకపోతే మా కేం బావుండదు.

జానకి : రాదా (అంతా నిష్క్రమణ, వీణావాద్యం వినబడుతుంటుంది.)

వ్రసాద్ : మోహన్ మనదిద్ద అవి తెలిసినప్పటినుంచీ నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంది....ఏం కమలేమిటి. నిర్మలా :

కమల : ఎప్పేరైతే మాత్రమేం! నాలాంటి దాని కేప్పేరైనా ఒక్కటే.

వ్రసాద్ : మోహన్ కి మీతండ్రి పేరు పెట్టావను కుంటాను.

కమల : ఆయన హృదయాన్ని భగ్నంచేసిన నేను చేయగలిగిందల్లా అదొక్కటే.

వ్రసాద్ : నిర్మలా, ఎందుకదంతా తిరగ తోడటం, నాకు మన పిల్ల వాడంటే మహానందంగా ఉంది. యితవరకూ నా జీవితం - ఏదో అసంపూర్ణంగా వెలితిగా కనబడేది. మోహన్ తో ఆ వెలితి తీరిపోయి సంపూర్ణమై పోయింది. ప్రజలందరికీ మోహనంటే నా ఆంతరంగిక కార్యదర్శి....నాకు మాత్రం వెన్నిధి, ఒక విగూఢవిశేషం.

కమల : మోహన్ను మీదగ్గరుంచు కోటానికి మీరే విదమైన హక్కులేదు. మోహన్ నదిద్ద. నాదగ్గరే ఉంటాడు.

ప్రసాద్ : నిర్మలా : వద్దెనిమిదేళ్ళమంచి నీ దగ్గరే ఉంచుకున్నావు; యిప్పుట్టించి కొద్దికాలం నా దగ్గర ఉండకూడదా : మోహన్ నీకెంత కొడుకో నాకూ అంతే.

కమల : కొడుకును ఆకలితో చావమని నిర్దాక్షిణ్యంగా దరిద్ర దేవత వాడిలోకి నెట్టిన మీదేనా యిప్పుడు మాట్లాడుకున్నది :

ప్రసాద్ : నిర్మలా, అదంతా మర్చిపో; దానికంతా నీవే కారణం. నేను కాదు నిన్ను విడిచి పెడత. నీవేనన్ను విడిచిపోయావు.

కమల : అవును నేనే; బిడ్డపుట్టేముందు వివాహానికి నిరాకరించిన మీ ముఖం చూట్టానికి యిప్పంతేక నేనే వెళ్ళిపోయాను.

ప్రసాద్ : ఆప్పుడు నాకు కేవలం యిరవై యేళ్ళు మాత్రమే. ఆ చిన్న వయస్సులో, ఆ అరంభ యవ్వనం నన్నంతదూరం ఆలోచించనీయ లేదు. వైగా నీకంటే ఎంతో పెద్దవాణ్ణి కూడా కాదు, బాధ్యతల్ని గుర్తించ టానికి.

కమల : చెడ్డపనుల్ని చేయటానికి చాలిన వయస్సు మంచి పను లను చేయటానికి చాలదనటం హాస్యాస్పదం.

ప్రసాద్ : నిర్మలా! గతాన్ని గురించి యిప్పుడు వాదించడం అనవ సరం ! విన్నూ, బిడ్డనీ, ఆకలికి ఆహుతిచేశా ననటం కేవలం కోపంతో అంటూన్న మాటలు, శుద్ధఅవిధ్యం. మా ఆమ్మ నీకు వెలకు అరువందరిస్తానంది. కానీ నీవు కనబడకుండా వెళ్ళిపోయావు. ఒక్క పైసా కూడా తీసుకోకుండా....

కమల : అవును. ఆమెనించి ఒక్క పైస కూడా తీసికోవటం నా కిష్టం లేదు. కానీ మీ తండ్రిగారి సంగతి మాత్రం వేరు. మనం బెంగుకూ రులో వుండగా నన్ను పెళ్ళి చేసికోవటం మీ విధవి మీ ముఖం ఎదుట చెప్పారు.

ప్రసాద్ : విధి! ఒకరికి విధిగా కనబడ్డదే మరొకరి కింకాక విధంగా కనబడొచ్చు. అయినా అప్పుడు మాతల్లి మాటకెదురు చెప్పలేకపో యాను. ఆవయస్సులో ఎవరైనా అంతే.

కమల : నేను యిప్పుడదే చెప్పబోతున్నాను, మోహన్ కూడా యిప్పుడు వాళ్ళమ్మ చెప్పినట్టే చేస్తాడు.

ప్రసాద్ : నిర్మలా, ఏమిటది :

కమల : మోహన్ మీతో ఉంటానికి వప్పుకుంటానని మీరెట్లా నమ్మ గలిగారు? మోహన్ నావిడ్డ.

ప్రసాద్ : మనవిడ్డ. (గుప్పెళ్లు పిసుక్కుంటాడు అశాంతిగా)

కమల : ఎవరు నాయవ్వనాన్నీ, నాజీవికాన్నీ నాశనంజేసి క్షణక్షణమూ నా గుండెల్లో మెదులుతూ నా దుఃఖాన్ని ఆనంతంజేస్తున్నారో వారితో నా మోహాన్ని వంపటమా? సిగ్గుతోనూ అవమానంతోనూ దహించిపోతూ, ఉన్న పదిమందికీ దూరమై, ఆఖరికి ఒక్క ప్నేహతురాలైనా లేక, చివరికి ఏమూల నించీ దయాపూరితమైన ఒక్క సానుభూతి వచనంకూడా వినబడక, ప్రచండ యుంఝూ మారుతం మర్య చిగురుటాకులా రెపరెప కొట్టుకుపోతూ, యింత వరకూ గడిపాను; నేటికి.

ప్రసాద్ : నిర్మలా! నీగడచిన జీవితంకంటే మోహన్ గడవటోయే జీవితం ఆలోచనీయాంశం. అది నీవు గమనించటంలేదు. నీ భూతకాలం కంటే వాడి భవిష్యత్తు ముఖ్యమన్నది నీకు స్ఫురించటంలేదా ?

కమల : నాభూత కాలంనించి నావిడ్డ భవిష్యత్తు వేరు కాలేదు. అట్లా ఎప్పటికీ జరగదు.

ప్రసాద్ : అదే జరిగితిరాలిప్పుడు. నిర్మలా, నీవెక్కడో డిహాప్రపంచంలో ఉండి మాట్లాడుతున్నావు. నీమాటల్లో స్వార్థం గడ్డరట్టినట్లు కనిపిస్తోంది. ఒక్కసారి స్వార్థాన్ని తొలగించి నరైన దృష్టితో విషయాన్ని పరికించమని ప్రార్థిస్తున్నాను. నిన్ను విడవడమా, వన్ను విడవడమా అన్నది అప్రస్తుతం వాడిభవిష్యత్తు ఉజ్వలంగా ప్రకాశించడానికి ఏది దోహదమిస్తుందో ఆలోచించు. యిన్నుడువాడు చేస్తున్నదేమిటి? జాలాకాఅఫీసులో అరవైరూపాయల గుమస్తా వనా? వాడికది ఎంతటి నరక ప్రాయమో నీకు తెలియలేదా ?

కమల : నిన్ను కలుసుకొనే వరకూ వాడికది చాలా తృప్తిగానే ఉంది.

ప్రసాద్ : నీ వన్నట్లు, వేనే వాడి అసంతృప్తికి కారణమేమో. ఒకమనిషితైనా, ఒక దేశావితైనా, అసంతృప్తి అభివృద్ధికి మొదటి మెట్టు. వాడు నిరాశతో దహించుకు పోతూ నిలబడి పోవటం నేను పహించలేను. అందుకే నేను వాణ్ని వాప్రైవేటు శక్రీకరిగా వేసుకుంటానన్నాను..... అందుకు నీ యువకుడైనా ఎగిరి గంతేసి వప్పుకొనేటట్టే వాడూ వప్పుకున్నాడు. యీ సంబంధమే కొన్నాళ్లకు మమ్మల్నిరువుర్నీ తండ్రి కొడుకులుగా ప్రక

టిస్తుంది. కాని నీవుహా ప్రకారం జరిగినట్లయితే వాడి భవిష్యత్తంతా అందకారమయమై పోతుందనటానికేమాత్రం సందేహంలేదు. నీ మాటల్ని బట్టి నీకింతకు ముందు తెలియని ఏకొత్త వాడైనా యీ విధంగా అడిగినట్లయితే తక్షణం మోహన్‌ని వాడికూడా పంపటానికి సందేహించ వనుకుంటాను. యింతకీ వాడు నారంత్త కాబట్టి వాతో పంపటానికి నీవు వచ్చుకోవటం లేదు. నీవు ఎంత అనమంజసంగా మాట్లాడుతున్నావో నీకు తెలియలేదు.

కమల : ఏమైనావాణ్ణి నేను విడిచి పెట్టలేను.

ప్రసాద్ : నా offer వాడు స్వీకరించకుండా చేయటానికి నీవు వాడి కేకారణం చెబుతావ్? నేను వాడికేమాతానో అది ఎప్పుడూ చెప్పనుగదా? యిక నీవు కూడా చెప్పటానికి ఎన్నడూ సాహసించవు. నీకూ తెలుసు. చూడువాణ్ణి ఎట్లా పెంచావో....

కమల : నద్బుద్ధితో ఉండేలా పెంచాను.

ప్రసాద్ : సరిగా అంతే; కాని దానిఫలిత మేమిటి? ఎప్పుడోప్పుడు యిదంతా వాడికి తెలిసినప్పుడు నిన్ను నిర్దయగా విచారించి, అన్యాయమైన శిక్షకు గురిచేస్తాడు. నిన్ను నీవే మోసగించుకుంటున్నావు నిర్మలా! పిల్లలు పసి తనంలోనే తమ తలిదండ్రులెట్లాంటివాళ్లైనప్పటికీ ప్రేమించగలుగుతారు, వాళ్ళు పెద్దవాళ్ళయి మంచి చెడ్డల్ని విచారించ గలిగిన వయస్సొచ్చాక యిది కొత్తగా తెలిస్తే క్షమించటం చాలాకష్టం.

కమల : వ్రీసావ్, ఏమైనా నాబిడ్డను నానించి తీసుకోకు. నిన్ను వేరు కుంటాను. యిరవైసంవత్సరాలు దుఃఖాన్ని అనుభవించాను. నానిరాక జీవితంలో నన్ను ప్రేమించే యీవొక్కచిన్న ప్రాణిని నానించి తీసికొని నాబ్రితుకు మరి గాఢాంధకారంచేయను.... నీకు నేనంటే.... కనీసం జాలైనారేదా? నీకుజీవితంలో కావలసినంత సంతోషం, పౌఖ్యం, అభివృద్ధి ఉన్నాయి.... యింతకాలం నీవు మమ్మల్ని గురించి ఒక్క క్షణంకూడా ఆలోచించలేదు. అందుకు నిన్ను నిందించటంలేదు. అనలు నీజీవిత నిర్దాంతాలేవేరు. యిన్నాళ్ళకి యిప్పుడు కలుసు కున్నామూ అంటే యిదికూడా కేవలం ప్రమాదవశాత్తూను. యిదొక దైవదుర్మటన. నాదౌర్భాగ్య జీవితానికి జాలిపడి భగవంతుడు నాకు వ్రీసాదించిన యీనా చిన్నదాబును నానుంచి వేరుచేయకు. నన్నుయికా దోచుకోటానికి ప్రయత్నించి నన్ను విచ్చిదానిగా వీధుల్లాకి వెట్టబోకు. నీకు నేనంటే జాలైనారేదా? వ్రీసాద్ నన్ను విడిచిపెట్టు. నామోహాన్ని నానుంచి వేరుచేయకు.

ప్రసాద్ : ప్రస్తుతంవాడి భవిష్యత్తుకు వీతో ఎంత మాత్రం అవసరం లేదు. నాతో వాడి భవిష్యత్తు పరిపూర్ణం కాగలదు. నీకింక కంటే ఏమీ చెప్పలేను.

కమల : నేను వాణ్ణి విడిచిపెట్టను.

ప్రసాద్ : ఇదిగో, మోహన్ ఆ విషయం....తనంతట తానే నిర్ణయించుకోవాలి.

[మోహన్ ప్రవేశం]

మోహన్ : అమ్మా, ప్రసాద్ గారితో అంతా మాట్లాడేవా ?

కమల : లేదు.

ప్రసాద్ : కొన్ని కారణాలవల్ల నిన్ను నాతో వంపటానికి చూడల్సి యిష్టపడటంలేదోయ్.

మోహన్ : కారణమేమీటమ్మా ?

కమల : నీవు నన్ను విడిచి పోవటానికి యింత ఆక్రూత పడరావని నేనెప్పుడూ అనుకోలేదు. బహుశా నాదగ్గర ఉండటం నీకు యిష్టంగా ఉండేమో.

మోహన్ : ఏం మాటలేఅమ్మా అవి. శాశ్వతంగా నేనునీచగ్గర ఉండగలిగే కంటే నేనింకకోరే దేదీలేదు; ఏమానవుడు కూడా ఎల్లిప్పుడూ తల్లిదగ్గరే ఉండలేదు....నీవునన్ను చూపిగర్వపడ గలిగేటంతటి గొప్పస్థితిలో ఉంచాలని వాంఛ. ఈ పడవకాళాన్ని సరిగా వినియోగించు కోనీ....

కమల : మోహన్ : నీవు ప్రసాద్ గారి అంతరంగిక కార్యదర్శిగా తగవను కుంటున్నాను. అందుకు తగ్గయోగ్యతలేవీ నీకులేవు.

ప్రసాద్ : యింతవరకూ నేను తోక్యం కలిగించు కోవటం దావుండదనుకున్నాను. కమలగారూ, మీచివరి మాటలవల్ల నేనూమాట్లాడవల సొస్తోంది. మోహన్ కు ఉన్నయోగ్యతలతో నేను తృప్తిపడ్డాను. కాని మీరేవేవో ఆర్థంలేని మాటలతో నేనిచ్చేహోదాను స్వీకరించకుండా చేస్తున్నారు. ఎందువల్ల మీరట్లా చేస్తున్నారో నాకర్థం కావటంలేదు.

మోహన్ : అమ్మా, చెప్పవారేవో అడుగుతున్నారు.

ప్రసాద్ : చెప్పండి కమలా ! ఏదైనా కారణముంటే నేనుండగానే, మళ్ళా వదేవదే అడగడం అవసరం.

మోహన్ : అమ్మా :

ప్రసాద్ : పోనీ నేనుండగా మీ అబ్బాయికి చెప్పటానికిష్టం లేక పోతే వేనిప్పుడే బయటికి వెళ్తా.

కమల : అక్కర్లేదు. మరోకారణమేమీ లేదు.

ప్రసాద్ : అయితే మోహన్, యింకంతా విర్ణయమై పోయినట్టే. రా. మనం దాదామీదికి పోయి కాస్త సిగరెట్టు కాల్చు కుందాం, కమలగారూ మీరు చాలా దూరాలోచనతో వ్రవర్తించారు. [మోహన్ తో వెళ్ళిపోతాడు. ముఖంలో చెప్పరాని వేదనతో కమల కదలకుండా విరిచిడి పోతుంది.]

తె ర

అంకం 3.

దృశ్యం : లలితా రామారావు గారి బంగళాలోనే ప్రక్కహాల్లో కృష్ణప్రసాద్ సోఫాలోనూ, మోహన్ కుర్చీలోనూ.

కృష్ణప్రసాద్ : మీ అమ్మ చాలా ఆభిమానవతోడు మోహన్. నాకు తెలుసు చివరికామె వచ్చుకుంటుందని.

మోహన్ : మా అమ్మ ఏం చేసినా చాలా ఆలోచించే చేస్తుందంటే. ఆమె భయమంతా మీ శక్తిబరీగా ఉండటానికి తగ్గవదువు నాలో లేవనే. నిజంకూడా అంతే. స్కూల్లో నే నెప్పుడూ మొద్దబ్బాయిలా పుండేవాణ్ణి అబ్బరుకు బ్రతకడానికి సరివడే ఏ చిన్ని ఉద్యోగమైనా దొరకటానికి తగ్గవరిక్షకూడా ప్యాసవరేక పోయాను.

ప్రసాద్ : మోహన్ వరిక్షల్లో ఏమీ విలువలేదోడు. అసలు మంచి ప్రకృతి గల మనిషైతే ఆతనికంతా మంచిగానే పరిణమిస్తుంది. చెడ్డ ప్రకృతి గల మనిషికంతా చెడ్డగానే పరిణమిస్తుంది.

మోహన్ : కాని ప్రవంచానికి నేనంటే ఏం లెక్క?

ప్రసాద్ : భయపడకు మోహన్. ప్రపంచంలో రంటే అద్భుతమైన ఒకశక్తి వీరో ఉందిప్పుడు....యౌవనం. యవ్వనానికి మించింది మరోటిలేదు. మధ్య వయస్కులు జీవితానికి తాకట్టు వడ్డ వస్తువుల్లాంటి వాళ్ళు. ముసలి వాళ్ళు జీవితానికి విరువయోగమైన వస్తువుల్లాంటి వాళ్ళు. కాని యవ్వనం జీవితానికి ప్రభువు లాంటిది. యవ్వనం కోసం సర్గలోకపు సింహాసనం సిద్ధంగా ఉంటుంది. కాని కొందరు ప్రజలు జీవితంలో యవ్వన దశంకూ రాకుండానే ముసలివాళ్ళైతారు. అట్లాంటిది వింటేనే దిగులేస్తుంది, మోహన్ యిటు విను.

వ్యాయామం. ఉపయాన్నే లేవటం. సంఘానికి ఉపయోగ కరమైన మనిషిగా ప్రతీతడం ఏమి. యవ్వనాన్ని లరిగి సంపాదించటానికి నేను చేయని పనంటూ లేదు.

మోహన్ : కాని మీరు ముసలి వారురారుగదూ ?

ప్రసాద్ : నీ యంత కౌశుక్కు తండ్రి నవటానికి తగిన వయస్సుంది.

మోహన్ : నాకు మా తండ్రి డ్లావకం లేడండి. చాలా సంవత్సరాల క్రిందటే చనిపోయాడట !

ప్రసాద్ : అవును. లలిత కూడా అలానే చెప్పింది.

మోహన్ : ఎందువల్లనో మా అమ్మ ఎప్పుడూ మా తండ్రిని గురించి మాట్లాడదు. అందుకని మా అమ్మ ఎవరో కులం తక్కువ వాణ్ణి వివాహమాడింది కాబోలనుకుంటూంటాను.

ప్రసాద్ : (కొద్దిగా దాదపడుతూ) నిజమేనా ? మోహన్ దగ్గరికి వెళ్ళి అతని బుకాం మీద చేయివేసి) మోహన్ నీకు తండ్రిలేని లోటు ఉన బడుతుంటుందను కుంటున్నాను.

మోహన్ : లేదండి. మా అమ్మ అట్లాంటి లోటెప్పుడూ కనబడ సీయలేదు. మా అమ్మలాంటి అమ్మ ఎవరికీ ఉండదండి.

ప్రసాద్ : అవునుది నాకు తెలుసు. కాని చాలా మంది తల్లులు వాళ్ల కొడుకుల్ని ఆర్థం చేసుకోట. అంటే జీవితంలో వాళ్ల కొడుకుల కోరికలేవిటో అపగాహన జేసికోలేరు. మోహన్, నీ జీవితమంతా ఎంత కష్టం లాంటి ఆ బాటాకా అధినురోనే గడవలేవు. గదా ఏం ?

మోహన్ : అది తలుచుకుంటేనే భయం వేస్తూంది.

ప్రసాద్ : మాతృప్రేమ హృదయానికి గొప్ప శాంతినిచ్చే మాట నిజమే. కాని, అది తరుచుగా స్వార్థంతో విండి ఉంటుంది. నేననేదేమిటంటే అదంతా లేవలం స్వార్థపరత్వమేనని.

మోహన్ : (మెల్లగా) అంతేననుకుంటా.

ప్రసాద్ : మీతల్లి చాలా ఉత్తమస్త్రీ. జీవితాన్ని గురించి ఉత్తమ స్త్రీల ఉద్దేశాలు చాలా సంకుచితంగా ఉంటాయి. వాళ్ళప్రపంచం చాలా చిన్నది. వాళ్ళ ఊహలు చాలా విరర్థకమైనవి. అవునా :

మోహన్ : అవునండీ. మనందేనినైతే అసలు లెక్కజేయమో వాళ్ళ దానినే ఎంతో గొప్పగా బ్రహ్మరథం వడుతుంటారు.

ప్రసాద్ : మీఅమ్మ చాలా సనాతన చురస్థురాలను కుంటాను. అంతా పూర్వకాలంమిషీలాగుంది.

మోహన్ : ఓ, ఆమె రోజుకు రెండుసార్లైనా దేవాలయానికి వెళ్తుంది.

ప్రసాద్ : ఆ, అదే, ఆమెలో సవ్యప్రసవం ఏమాత్రములేదు. సవ్య త్వమే యీరోజుల్లో అతి ముఖ్యమైన విషయం. మోహన్, ఆమెనికంటే ఎలా మన్న కొరిక నీకుందా ? విజయమైన జీవితమంటే ఏమిదో తెలుసుకోవాలన్న వాంఛ నీకుందా ? అట్లాంటే డూజువట్టిపోయిన పాఠశిష్టాంతాల్ని బయటరి నెట్టేసి, ఆధునిక సంస్కార నంతుంలో కలిసి మెలిసి లిడగిటానికి తగ్గ ఆర్జున సంపాదించుకోవటమే తరువాయి. మద్రాసులో గొప్ప విందు చేయగలిగిన మనిషి ఈరాజధాని వంతనీ పాలించ గలుగుతాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు యీ దేశా న్నంతనీగూడా. భవిష్యత్తంతా అట్లాంటి దామరాయళ్లదే. అట్లాంటి వేషగాళ్ళే యిప్పుడీదేశాన్ని పరిపాలించ బోతున్నాడు.

మోహన్ : గొప్ప గొప్పదుస్తుల్ని ధరించి గొప్పగా ఉండమన్న వారినా కెన్నాళ్లమంచోడింది. కాని ఏమన్నైనా తను ధరించే దుస్తుల్ని గురించి అంత ఎక్కువగా ఆలోచించడం అంత మంచిదికాదని అందరూ అంటుండగా చాలా సార్లు విన్నాను.

ప్రసాద్ : అజ్ఞానులైన : జీ మనప్రజలకు ఆదంబరాలతోవి అంతవ్యం తెలియదంటేదు. యిదిగో చూడు మోహన్! టైఎల్లాట్టుకోవాలో నీవు ముందు నేర్చుకోవాలి. బటను బెజ్జాల పియూర్ వేవేవాలిం పనికొస్తుంది. కాని టై మాత్రం చాల గొప్ప ఆర్జునంగా ఉండాలి. ఆర్జునీయంగా టై కట్టిన మంటే జీవితంలో మొదటిమెట్టును ఎక్కిడమన్నమాట.

మోహన్ : (వవ్వుతూ) ఎట్లా టైటుకోవాలో నేర్చుకోవాలండీ. మీరు మాట్లాడేలా నే నెప్పటికీ మాట్లాడలేనుకుంటాను. అసలు నాకు మీరూ టైటుగా మాట్లాడడమే చేతికాదు.

ప్రసాద : ప్రతి ప్రాంతా గొప్పగా ప్రేమిస్తున్నట్లు మాట్లాడు. ప్రతి మగవాని యెదుట చాలా విసుగు జెందుతూన్నట్లు నటించు. అలా చేశావంటే ఎక్కి సంవత్సరం నాటికి నీపేరు సంఘంలో మోగిపోతుంటుంది.

మోహన్ : సంఘంలో కలిసి పోవటం చాలా కష్ట మనుకుంటా కదండీ ?

ప్రసాద : సంఘంలో నీవు కలవనక్కర్లేదు. సంఘమే వచ్చి నీతో కలుస్తుంది. అందుకోసం సంఘాన్ని మేవనైనా మేపాలి. లేక సంఘం అదిరి పోయేటట్లున్నా ప్రవర్తించాలి. అంతే.

మోహన్ : సంఘంలో : లిసి మెలిసి ఉండడం చాలా ఆనందంగా ఉంటుంది కదండీ.

ప్రసాద : సంఘంలో కలిసి మెలిసి ఉండే జీవితం భరించరాని భారమై పోతుంది. దానిలో కలిసి ఉండటపోతే చాలా చిక్కులు వడవలసివస్తుంది. సంఘం, అవసరం, పనికివచ్చే ఒక వస్తువు లాంటిది. అభివృద్ధిని వాంచిం చే ఏమనిషితైనా తని వెనుక కొండరుస్తేలు మువ్వవనరం. ప్రీతే సంఘాన్ని పాలి న్నూంటాడు. సీక్రెతాళంవేసే అపవాదుగనక లేకపోయినట్లయితే నీవు తక్షణం ఒక కిరాదానువాణం పెట్టుకోటం మంచిది.

మోహన్ : అపవాదాని అర్థంజేసుకోటం చాలా కష్టం, కదండీ ?

ప్రసాద : వాళ్ళని అర్థంజేసి కోవాలని ఎన్నడూ ప్రయత్నించకోకు ప్రీలు ఉర్తదొమ్మలు. పురుషులు నమస్యలు, ప్రీ ప్రకృతిని అర్థం జేసికోటానికి ప్రయత్నించడం అపాయంతో హుటానొప్పని. అమెచెప్పేది వినకుండా ఆమె చేసేది మాత్రం చూడు.

మోహన్ : కాని ప్రీలు చాలా తెలివైనవాళ్లు. అవునండీ ?

ప్రసాద : వాళ్ళలో ఎప్పుడూ అట్లానే అంటూంటారు. కాని యింత పెరూ ప్రీ చిరిగి గమనిస్తే ప్రీలుద్ది బలంతో పొడిచినదానికన్నా కన్నీళ్ళతో పొడిచిందే ఎక్కువగా చివలుతుంది.

మోహన్ : అంతకంటే ప్రీకి మరొనున్నిత మార్గంలేదా ?

ప్రసాద : పొందర్యం, అదితప్ప మరోమార్గ మేదీలేదు.

మోహన్ : శ్రీలో అనేక రకరకాల వాళ్ళుంటారు గదండి ?

ప్రసాద్ : సంఘంలో రెండు రకాలవాళ్ళే ఉంటారు సాధారణం, రంగేరి రకం.

మోహన్ : వాళ్ళలో మంచివాళ్ళుకూడా ఉంటారుగదండి ?

ప్రసాద్ : ఎక్కువగా ఉండరు.

మోహన్ : శ్రీలు మంచిగా ఉండగూడదంటారా మీరు ?

ప్రసాద్ : వాళ్ళతో అట్లా ఎప్పుడూ ఆనకూడదు. తక్షణం అంతామంచి

వాళ్ళతోయి కూర్చుంటారు, భరించలేం. శ్రీలు మంచిచెడ్డల్ని గురించి ఎప్పుడూ ఊహించనే ఊహించరు. వాళ్ళెప్పుడూ యితరుల్ని భ్రమపెట్టి ఆకర్షించటానికే చూస్తుంటారు; లేకపోతే వాళ్ళనుచూస్తే వాళ్ళకే అసహ్యం కలుగుతుంది. ఏశ్రీకైనా భరించలేని వర్తనలు వచ్చాయంటే మంచి చెడ్డల విషయం పూర్తిగా మర్చిపోయి తప్పుకుండా తిరగబడుతుంది.

మోహన్ : మీరు పెళ్ళిచేసుకోలేదు గదండి ప్రసాద్ గారూ ?

ప్రసాద్ : మగవాడు పూర్తిగా అలసిపోయినప్పుడూ, శ్రీ కోర్కెలకొకుతూహలవడుతూన్నప్పుడూ పెళ్ళిచేసు రుంటారు. అప్పుడు యిద్దరినీ ఆకాభంగమే.

మోహన్ : అయితే పెళ్ళాడిన వాళ్ళెవళ్ళూ సుఖపడటం లేవంటారా ?

ప్రసాద్ : పూర్తిగా సుఖపడవచ్చు. కాని వివాహితుని సౌభ్ర్యం మోహన్, కేవలం తను వివాహమాడిని వాళ్ళమీదే ఆధారపడి ఉంటుంది.

మోహన్ : ఎవరిమీదైనా ప్రేమంటే ?

ప్రసాద్ : ఎప్పుడూ సహజమే ఎవరిమీదో ఒకరిమీద ప్రేమండటం. అందువల్లనే వాళ్ళని పెళ్ళాడగూడదు.

మోహన్ : ప్రేమ చాలా అద్భుతమైంది కదంటే ప్రసాద్ గారూ.

ప్రసాద్ : అవును. తనను తానుమోసగించు కోవటంతో ప్రేమనాటకం ఆరంభమై మరొకరిని మోసగించడంతో అంతమౌతుంది. దాన్నే ప్రేమంపమంతా శృంగారమంటుంది. గొప్ప సౌందర్యంతో గలదైన శృంగారం యీలో జాల్లో చాలా అద్భుతమైపోయింది. అహక్కు కేవలం నిర్వాప్యపకులకే ఉంది. యీ

సోమరివర్గంవల్ల దేశానికి అదొక్కటే ఉపయోగం. పూర్వంనుంచీ మాకుటుంబం అందుకు ప్రసిద్ధి.

మోహన్ : మీ కుటుంబం ?

ప్రసాద్ : అహో, అవును. మాకుటుంబం గురించి నీవుతప్పకుండా తెలుసుకోవాలి. అది నీకు భవిష్యత్తులో చాలా ఉపయోగపడుతుంది. మోహన్, నీవునాతో పరిపూర్ణమైన సూతన జీవితాన్ని ప్రారంభించడోతున్నావు. అసలు జీవితాన్ని ఎంత ఉన్నతంగా ఎంత సౌందర్యంగా గడపాలో ముందునీవు తెలుసుకోవాలి. (కమల కుడివైపునుంచి వచ్చి చూసి తిరిగి వెళ్లబోతుంది.) మూర్ఖమానవులలో తయారైన యీ ప్రపంచంలో నిద్రి ఉన్నవాళ్లుకూడా బ్రతకవలసొస్తుంది.

[ఎడమ వైపునుంచి లలిత, డాక్టరు సదాశివం ప్రవేశం.]

లలిత : హో, ప్రసాద్ యిక్కడున్నారా మీరిద్దరూ? మోహన్కి అప్పుడే అతని బాధ్యతల్ని గురించి బోధిస్తాన్నట్లున్నావ్.

ప్రసాద్ : మంచిమంచి నిగరెట్లదాటు మంచిమంచి సలహాలను కూడా యివ్వటం దాపుంటుందిగదా ?

లలిత : అనమయంలో నేను కూడా యిక్కడుండి సీ సలహాలను వినలేనందుకు నాకు చాలా విచారంగా ఉంది. కానీ నీ మంచి చేస్తుకోటానికి యిప్పుడునేను చాలా ముసలిదాస్సయి పోయాననుకుంటాను. యిప్పుడు ఎవరీ గూవా వినలేను; ఒక్క డాక్టరుగార్ని మిసహాయిస్తే. డాక్టర్, మీరు నీయిక్క సూట్లో ఉన్నప్పుడు మీమ్మల్ని చాలా వినబుద్ధిస్తుంది. మీరేమి మాట్లాడబోతారో నాకు ముందే చెబుతుంటుంది. అయినా నాకు విసుగేయదు. (కమలను చూసి) వో కమలా, రా, యిలా మా దగ్గరికిరా. రా, కమలా. (కమల వస్తుంది) మోహన్, ప్రసాద్తో చాలా పేసట్నీంది మాట్లాడుతున్నాడు. యిత నీ కష్టాలన్నీ గణించి పోయాయి కమలా, ఏం ? యింక నీ వేమీ మోహన్ని గురించి విచారించవక్కర్లేదు. బ్బు/ కొన్నేపు కూర్చుందాం (కూర్చుంటారు) ఆ నీ అల్లికపవి ఎలా ఉంది ?

కమల . ఎప్పుడూ పనిజేస్తుంటాను లలిత.

లలిత : (డాక్టరుతో) పాఠ్యశికి ఎంబోయడరీ అంటే అంత యింట్ల రెస్టు (Interest) లేదనుకుంటాను. ఏం ?

డా. సదాశివం : ఎంబ్రియడరీ అంటే యింజెన్లై. కాని తెరలు తెరలుగా వచ్చేదగ్గు ఆమెను నూదితో పని చేయనీడు. ఆమె ఫేర్లం ముట్టు కుని పది సంవత్సరాలైంది. అయినా ఆమె అనేక యింజనల విధాల పనిచేసాగా గడిపేస్తుంది. అన్నిటికంటే ఆమె ఆరోగ్యాన్ని గురించి ఎక్కువ శ్రద్ధగా ఉంటుంది.

లలిత : బ్వి ! ఆరోగ్యం సరిలేకపోలే షునప్పెప్పుడూ చెదిరి పోతూంటుంది. ప్రసాద్, ఏమిటీ, ఏ వింతావరకూ మోహన్ తో మాట్లాడుతూంది? అదేమిదో మాక్కుడా చెప్పుదూ ?

ప్రసాద్ : ఏ ముందీ ? ప్రపంచమెప్పుడూ తనుగడిచింది. 'మీ' గాథల వైపు తేలిగ్గా నవ్వుకొంటూంటుంది. గుండె పగలబడినా భరించగలిగే ఉపాయం తేవలం అదొక్కటే. కాని పలికమేమో! అంతంటే కాని ముఖ గాథల్ని మాత్రం కావ్యాలుగా అల్లకొని పాడుతుంటూ చుర్రైపోతూ ఉంది. దీన్నే మోహన్ కి సరిగా అర్థమయ్యేలా చెబుతున్నాను.

లలిత : యిప్పుడు నేను లేన్నికూడా లోకంగా నడిచేలో శోకున్నాను. అందులోనూ ప్రసాద్ ఎప్పుడో విషయాన్ని గురించి మాట్లాడుతూన్నా అంటే. మానవ సంఘం మరీ అజాగ్రత్తగా ఉంది. నేను 'మీ'ని పోతూ ఉంటే చూస్తూ వుండిగాని, అది నాకెప్పుడూ పక్షబలమివ్వలేదు. అయినా దాన్నిగురించి నేను వృష్టంగా ఏమీ చెప్పలేను. ప్రసాద్, ఆమె తెలుసు; నీ వెప్పుడూ పాపాత్ములవైపునే వదిలిస్తావు. నేను మాత్రం నీ దుష్టతల వ్యతిరేకంగా నిలబడటానికే ప్రయత్నిస్తుంటాను. నాకు సాధ్యమైనంతవరకూను, అంటే అది తేవలం నా ఉహాగానమే వనుకో.

ప్రసాద్ : పాపాలకు పవిత్రులకూ తేవలం ఒక్కటే లేకా. ప్రతి పాపాత్మునికి భవిష్యత్తుంటే ప్రతి పవిత్రునికి గతముంటుంది.

లలిత : ఇంకనే నొక్క మాటకూడా మాట్లాడలేను. నీవులా, నీహ. నాకూ మాత్రం యీ కాలం సరిపడదు. ప్రసాద్ దావలతో నీవం ఏదీభవించలేం. జాగ్రత్తైన కుటుంబ పద్ధతుల్లో పెరిగిపోతున్న అభిప్రాయాల్ని వింటూంటేనే భయమేస్తుంటుంది. చిన్నప్పట్నుండి జాగ్రత్తగా పెంచబడ్డ వాళ్ళని చూస్తే యీరోజుల్లో అందరికీ ఎగతాళిగా ఉంటుంది.

కమల : ప్రసాద్ గారి ఉద్దేశాలలో ఒక్కటి గూడా పట్టకపో లేనందుకు నాకు చాలా విచారంగా ఉంటుంది.

లలిత : అవును కనుకా మనం ఎప్పటికీ వప్పుకోలేం (మోహన్ విసుగ్గా భుజాల్ని కుంకిస్తాడు)

[జానకి ప్రవేశం]

జానకి : లలితా, రాధ ఎక్కడున్నాడు :

లలిత : అరిగి గురించి నీవంత ఆశ్చర్య పడటం అవసరం జానీ. చాలా నేపైంది నేను చూచి; శశికా అతమా అద్దాలగదిలో ఉన్నారు. వాళ్ళిద్దరూ ఏదో చురసాగా మాటలాడుకుంటున్నారు. వెళుతున్నావా, అక్కడికి; నీ పెండుడు. యిక్కడ రూల్స్ రాదు కాప్పేయి:

జానకి : కొద్దిగా వసుంది లలితా. (పోతుంది)

లలిత : ప్లీజ్ డూ మిగివాళ్లను గురించి ఆలోచించడం అంతమంచిది కాదు. అయినా అరిగి గురించి జానకి యిప్పుడింత ఆశ్చర్య పడటానికి కారణం ఏమీ కనపడదు. శశికా గొప్పసానుభూతి వరుసలు. ఏ విషయానికైనా ఆమె సానుభూతి చూపుతుంది; విషయభేదం గమనించకుండా, సానుభూతి చూపగలకత్తి ఎలా గొప్ప ప్రభుత్వదూ ?

[ప్రవేశం: రాధాకృష్ణ, యిందిర]

హా / యిదుగో రాధాకృష్ణ, యిందిరలో. నేను రాధాకృష్ణతో మాట్లాడుతుంది శశికానుచున్నాను. (రాధాకృష్ణతో) దీకోసం జానకి నాలుగు మూల్లా గాలించేస్తూంది.

యిందిర : ఆమెదోసం మేముచూస్తూ కూర్చున్నాం సంగీతంగదిలో.

లలిత : ఓ / సంగీతం గదిలోనా ! నేను నావడకగదిలో వసుకున్నా మిమ్మర్నిచూస్తూ; నాజ్ఞాపతకత్తి అంతకంతకూ మరీహీనమై పోతుంది. పార్వతికింకా మంచి జ్ఞాపతకత్తి ఉండనుకుంటానేం దాక్టరుగారూ :

డా. సనాకేశం : అమె జ్ఞాపతకత్తి చాలా ఆద్యుతమైంది. ఆమెకు చివరి సారి టైఫాయిడ్ పచ్చిపప్పునినుంచీ ఎక్కువగా చిన్నప్పటి నంగతురే మాట్లాడుతుంది. అదే ఆమెకు చాలా ఆనందంగా ఉంది. ఆ జరిగి పోయినగాథల్ని తిరగదోడుతూ ఆమె ఆమెరానందం పొందుతుంటుంది.

[ప్రవేశం: శశికా, మినిష్టరు చెంచయ్య.]

లలిత : శశి, యింతవట్నించీ మళ్ళా చెంచయ్యగారూ మాట్లాడుతున్న విషయం మేమిది ?

శశికళ : ప్రభుత్వం థియేటర్లలో పొగతాగడాన్ని విషేషిస్తూ ఒక బిల్లును పాస్ చేసిందట..... అప్పుడే ప్రసాద్ గారి మొఖం ఎలామారి పోయిందో. భయపడకండి. అదీ దేవదాసీ షిల్లులాంటిదే నట రెండి....

లలిత : (నవ్వుతూ) అయితే ప్రసాద్ లాంటి వాళ్లకు చాలా యిబ్బంది పాపం.

ప్రసాద్ : యిబ్బంది పడదలచుకున్నవాణ్ణి స్వర్గంలో పదలి నాయిబ్బంది పడతాడు. నాలాంటి వాణ్ణి నరకంలో వేసినా సుఖంగానే ఉండగలుగు తాడు. ప్రభుత్వం యిట్లాంటి బైరాని ఆదర్శాలను ప్రదర్శించి ప్రజల సానుభూతి చాలా తేలిగ్గా కొట్టెయ్యొచ్చును కుంటుంది గాబోయి. యింకా ఆడవాళ్ల తలలు నున్నగా గొరిగించుకొనేలాగ మగవాళ్ళు మీసాల్ని గడ్డాల్ని పెంచు కొనేలాగ మరో శాసనం చేపేస్తే, యిక మన దేశానికి దీపెన్ను అవసరం కూడా ఉండదు.

శశికళ : అసలీ బిల్లుకు మూలకారణమేమిటో తెలుసా? (చెంచయ్య నైగలతో చెప్పవద్దని బతిమాలుకుంటూ భుజాలు దుంచుచుకుంటూ చేతులు నలుపుకుంటూ యించుమించుగా ఏడుపు మొగం పెడతాడు) పరవా లేదండి చెంచయ్యగారూ. ప్రసాద్ గారితో చెప్పడానికేం ? మీరంకా భయమెందుకు (అంతా చెంచయ్య వేపు అనుమానంగా చూస్తారు. చెంచయ్య ముఖం కిందికి వేరేస్తాడు.)

లలిత : చెప్పుశశీ. ఏమిటి ? చెంచయ్యగారికేం ?

శశికళ : ఏం లేదు. వారిప్పుడు నాతో చెప్పే బిల్లుడు కొద్దిగా రిహాస్యంగా ఉంచమని చెప్పేరులే. యిక్కడ మనలో మనకి తెలిసినా, రిహాస్యంగా ఉండక ఏమోకుంది ? ఓరోజున పెర్మిమినిష్టరు భార్య M. J. A. దుట్టి అమ్మకు, నీవీమాకు వెళ్ళారట! అక్కడ వీళ్ళిద్దరి పక్కగాను పోరా లేటి వీన్సిపాల్ కూర్చున్నాడట! ఆయన పేరు చెంచయ్యగారు చెప్పలేదు. ఆయన పెద్ద సిగార్ అంటించి పొగ వీళ్లమీదకు పదులు తూండేవాడట! వీళ్ళు ఆయన్ని సిగార్ పారేయ్ మన్నారట! అందుకాయన నిర్లక్ష్యంగా నవ్వుతూ, ముందుముఖాన్ని కుత్రమైన వీళ్లతో కడుక్కుని రండి. అబాయిలెట్టు వాసినకి నా నోరంతా చప్పనైపోతూంది. పోనీ ముట్టగా నా నోట్లో పద్దంత యివిగా 'ఫీ'రొతున్నాను. ముందుగా మీరాపని చేస్తే నా సిగార్ పారేయటానికేమీ అభ్యంతరం లేదన్నాడటాయన !

ప్రసాద్ : హూ !

యిందిర : నెలదాటకుండా కాసనం తయారై పోయింది. ఆయన వృణ్య మాంటూ :

లలిత : యదంతా విజమే ?

ప్రసాద్ : యిది విజంకాక పోయినా విజం దీనికెంతో దూరంలో ఉండదు.

యిందిర : జమీందారీ విల్లింకా అనుల్లోకి రారేదేమండీ చెంచయ్య గారూ ?

చెంచయ్య : నవ్వుపరిహారంగా వారికివ్వటానికి చాలినంత ధనం ప్రస్తుతం లేదండీ. వచ్చే సంవత్సరానికి తప్పకుండా వచ్చేస్తుంది. కాబట్టి....

యిందిర : జమీలు తీసుకుని డబ్బు యిచ్చేటట్టయితే అబ్బిల్లయొక్క ప్రయోజన మేమిటండీ 'కాబట్టి' ? (నవ్వు)

ప్రసాద్ : (చెంచయ్యకేసి వక్కాగా చూస్తూ వచ్చుతూ) యీనాడు మాకు నవ్వుపరిహారం యివ్వకుండా మాకున్నదంతా తీసికొంటే రేపు మరో ప్రభుత్వం 'యక్కుమినిష్ట్రీ' వి'ల్లంటూ వోటు ప్రత్యేకంగా పెట్టేసి యీనాడు తెగబరిసిన యీ మినిష్టర్ల నందరినీ చివరిబొట్టు వరకూ సిందేస్తారని భయం. అదెట్లాను తప్పదనుకుంటా.

చెంచయ్య : మీరు మాట్లాడే దేమిటో నాకర్థమవటంలేదు.

ప్రసాద్ : యిదిమరి ఆశ్చర్యం ! గిడనవారివ ప్రభుత్వానికి గీతాపారా యణ మొక్కచాంట్లోనే అర్థం కనబడుతుందను కుంటాను. అదీనటనేటతే అగా ధంలో కూలటం తప్పదు.

లలిత : యిందిరా, మరి మీరు మాట్లాడుకున్న విషయమేమిటి ?

యిందిర : నిహా భార్యత్వాన్ని గురించి.

లలిత : అది చాలా ముఖ్యవిషయమే. కాని మాట్లాడటానికేముంది ?

యిందిర : యిలాంటి విషయాల్లో కొంఠజాతులవాళ్ళే చాలానయం. యీ నాగరిక ప్రజలకంటే అన్ని విషయాల్లోనూ వాళ్ళే నయం.

లలిత : ఏమిటి చేస్తారువాళ్ళు?

యిందిర : ప్వేచ్చగా ప్రకీడి చేస్తారు.

లలిత : తృప్తే ఆనందానికి కారణం. కదండీ దాక్షరుగాదూ? ప్రపంచం లోని మానవ వ్రక్కకంఠా వాకచే.

ప్రసాద్ : ప్రపంచంలోని మానవులను రెండురకాలుగా విభజించ వచ్చు. దొరికిన ఏవస్తువుతోనైనా తృప్తిపడగలవాళ్లు, ఎంత గొప్పవస్తువు దొరికినప్పటికీ తృప్తిలేనివాళ్ళు.

యిందిర : వీలాంటివాళ్లు ఆరెంతో వాళ్లు.

ప్రసాద్ : అవును నాకై వేనే ఆశ్చర్య పడుతూంటాను. అందు చేతనే జీవించటానికి నాకు హక్కు ఉందనుకుంటూంటాను.

యిందిర : అంత పీకై పీవే ఆశ్చర్యపోతూండటానికి యిప్పుడేం చేస్తున్నా వేమిటి ?

ప్రసాద్ : వానరకృతిలో అందమైన యోగ్యతల్ని ఒక్కోటి పరి కిస్తున్నాను.

యిందిర : హో, ఒక్కసారే పరిపూర్ణవ్యక్తిగా మారిపోకు సుమా. క్రమక్రమంగా మారుదువు గావితే.

ప్రసాద్ : నాకు సంపూర్ణవ్యక్తి నొదామనిలేదు. నేనెప్పటికీ కామ కూడాను. సంపూర్ణవ్యక్తిత్వం చాలా యిబ్బందికరం. ప్రేమ మాలో ఉన్నలో టుల్నే ప్రేమిస్తారు. అవి మాలో ఎంత ఎక్కువగా ఉంటే అంత ఎక్కువగా క్షమిస్తారు.

యిందిర : మమ్మల్ని ప్రత్యేకంగా క్షమాపణకోరడం చాలా హీనత్వం. మా ఆరాధనకు అర్హులైనవాళ్లు మమ్మల్ని వేరే క్షమాపణలు కోరడం ఎందుకు? అప్పుడు వాటి ప్రసక్తలేను. మా నింది క్షమాపణలు కాదు మీరు కోరవలసింది; ఆరాధన.

[గిరిజా శంకర్ ప్రవేశం. శశికళ పక్కగా కూర్చుంటాను]

లలిత : మేము ప్రేమం ప్రతిదాన్ని క్షమిస్తాం కదూ కమలా, వీవు నాతో ఏకీభవిస్తావను కుంటున్నా.

కమల : ఏకీభవించ లేను. మనం ఎన్నటికీ క్షమించరానిది చాలా విషయాలున్నాయి.

లలిత : ఏం విషయాలు?

కసుర : ఒక అమాముక ప్రీ జీవితాన్ని నాశనం చేయటం. (మెల్లగా ప్లేటీ వెనుకకు పోతుంది.)

లలిత : అలాంటి విషయాలు చాలావిచారకరం. ఏమీనందేహం లేదు. చాలా పెద్దపెద్దయిళ్లలో కూడా అలాంటి విషయాలు జరిగేయికావి వాళ్లవి సంస్కరించి ఎలాగో సద్దుకుపోయారు. విషయాలను తేలిగ్గా తీసుకోవటం కంటే వేరే జీవిత రహస్యం లేదనుకుంటాను.

యిందిర : అనంతవ విషయాల్ని కంపోస్తూ ఉద్రేకానికి రోనుగాకుండా ఉండటమే జీవితరహస్యం.

శశికళ : దారుణమైన మోసాన్ని కిక్కురుమవకుండా భరించడమే జీవితరహస్యం.

చెంచయ్య : మనోవికారానికి తొంగకపోవడమే జీవితరహస్యం శశికళగారూ— కాబట్టి....

ప్రసాద్ : అసలు జీవితానికి రహస్యమేమిటి ? అట్లాంటి దేదీరేనే లేదు. ఒకవేళ అట్లాంటి దేదైనా ఉంటే అది మనకున్న యీ అర్చికాలావధి రోనూ స్రతి ఒక్క ఊడాన్ని తీవ్రమైన మానసికోద్రేకంతో గడవగలగడమే అయ్యుంటుంది. ఉద్రేకాలు మనం పిలిపి వచ్చే అంతదగ్గర్లోలేవు. ఒక్కో రోజున ఒక్కరుకూడా దగ్గరలేకుండా గడుపుకుంటాను. అరోజు నాకు చాలా భయంకరంగా గడుస్తుంది. అనంతమైన నిరీక్షణ ఊణ ఊడానికి రక్షం ప్రవించేలా గుండెల్ని పిండుతూంటుంది.

లలిత : అదేమిటో నాకు తెలియదు ప్రసాద్. కాని యివాళ నీవు మాట్లాడింది ప్రతిదీకూడా చాలా అవిసీతిగా కనబడుతోంది. అయినా నీళ్లు వివటం అద్భుతమైన హాయిగా వుంటుంది.

ప్రసాద్ : ప్రతిభావనా అవిసీతి కరమైందే. కానీ భావనల్లోంచి తప్పించుకోవటం ఎకరితరమూకాదు. ఎంతటి అవిసీతి నిలచికూడా న భావనా వేరుకాలేదు.

లలిత : నాకు ఒక్కమాటగూడా అర్థంకాలేదు. కానీ విస్ఫంధేహంగా అదంతా నిజమే. అయినా నామట్టుకు వేసుమాత్రం ఎప్పుడూ భావనా ప్రవంచంలో మునుగులాడటం జరిగలేదు. అట్లాంటి దెస్సడూ అంబాటా కూడలేదు. ప్రీలు ఎక్కువగా దేన్నిగురించి భావనీదుల్లో విహరించరు. వాళ్లు ఏదిచేసినా ఒక పరిమితి ఉన్నట్టే దానికేపరిమితిని మించనీయరు.

ప్రసాద్ : పరిమితన్నది కేవలం ప్రాణాంతకమైన సంగతి. సఫలతను కాంక్షించేవాళ్లు పరిమితిని మించాలి.

లలిత : యీమాట నాకెప్పటికీ జ్ఞాపకం ఉంటుందను కుంటాను. యిది అద్భుతమైన మాత్రంలా భవిష్యుంది. కాని నాజ్ఞాపక శక్తి మెల్లగా నశించి పోతుఉంది. అదోపెద్ద దురదృష్టం.

ప్రసాద్ : అదే నీస్వభావంలో గొప్ప అకర్షణీయమైన గుణం లలితా! త్రింశు జ్ఞాపకశక్తి ఉండటం అంత మంచిదికాదు. ఎన్నిమంచి లక్షణాలుగల త్రితైనా జ్ఞాపకశక్తి అధికంగా ఉండంటే చాలా అపహ్యాంగా తయారౌతుంది. జ్ఞాపకశక్తి జైధవ్యానికి పునాది వేస్తుంది. ఏత్రీ జ్ఞాపకశక్తినైనా ఆమెవేనికొన్న జాకెట్టుమచూసి చాలాతేలిగ్గా తెలిసికోవచ్చు.

లలిత : ఎంత తమాషాగా మాట్లాడుకున్నావ్, ప్రసాద్, నీవెప్పుడూ ఒక విశుద్ధమైన మంచిలో ఒక వికృతమైన చెడుగును స్పష్టంగా చూస్తూంటావు. జీవితాన్ని హాయిగా గడిపివేసే మార్గాలు నీకు ఎక్కువగా తెలుసు.

[అవ్వన్న ప్రవేశం]

అవ్వన్న : కాదు తీసుకొచ్చాను. అమ్మగారు మిమ్మల్ని త్వరగాతీసుక రమ్మవ్వారు గదండీ.

లలిత : అవ్వదే. యింకా పదిన్నరైనా కాలేదండీ భాగ్యధుగారూ.

సదాశివం : (లేస్తూ) వెళతానండీ. పార్వతికి వ్రతి సోమవారం చాలా కంగారుగా ఉంటుంది. మర్యాదపోయాను.

లలిత : (లేస్తూ) అయితే మిమ్మల్నియిక అవను. (అతనితో నడుస్తూ) రాముడుతో కొద్దిగా పులావ్ కారులో పెట్టమన్నాను. పార్వతికి పులావంటే యిష్టమేగదూ ?

సదాశివం : ఎందుకండీ అవననరంగా; ఆమె యిప్పుడు మాంసాహారం మానేసింది. వట్టి శాకాహారంతోనే రెండు సంవత్సరాల్నించి గడుపుతోంది. అప్పట్నించి ఆమెచాలా అరోగ్యంగా ఉంటోంది. (లలితతో పోవును)

యిందిర : (కృష్ణప్రసాద్ వక్కాగావెళ్ళి) యీవేళ వెన్నెలెంత బావుందో.

ప్రసాద్ : బయటికిపోయి కాస్సేపు చంద్రుణ్ణిచూస్తూ వెన్నెల్లో తిరుగు చాం. అదేవనిగా కాకుండా అప్పుడప్పుడూ చూస్తూంటే ఏదైనా అద్భుతంగానే కనబడుతుంది.

యిందిర : వీకళ్లతోడు.

ప్రసాద్ : దానికి నామీద కోపం. అది నాకళ్లకింది ముడతల్ని మాత్రమే చూపుతుంది.

యిందిర : నాదిదాలా మంచిది. యిది ఎన్నడూనాలో నిజంచెప్పదు.

ప్రసాద్ : అయితే అది విన్ను చాలా ప్రేమించిందన్న మాట :

[రాధాకృష్ణ, శశికళ, చెంచయ్య, గిరిజాశంకర్ వెళ్ళిపోతారు]

మోహన్ : (ప్రసాద్తో) నేనుకూడా రావచ్చునా ?

ప్రసాద్ : హో, రా. మోహన్, రా. రా. (యిందిరతోనూ, మోహన్ తోనూ ద్వారంవేపు నడుస్తాడు. జానకివచ్చి త్వరత్వరగా చుట్టూచూసి, రాధాకృష్ణ, శశికళ వెళ్ళిన ద్వారానికి ఎదురుగాఉన్న ద్వారంగుండా పోతుంది.)

కమల : మోహన్ :

మోహన్ : ఏమమ్మా! (కృష్ణప్రసాద్ యిందిరతో పోతాడు.)

కమల : చాలా ఆలస్యమై పోతుంది. యింటికి పోదాం. రా.

మోహన్ : ఏమిటమ్మా. కాస్తేవుండకూడదూ. ప్రసాద్గారు చాలా కులాసాగా ఉన్నారు. చెప్పటం మర్చిపోయాను. యీ నెలాఖరురోనే మేం అమెరికాకు బయటేరుతున్నాం. నీకు చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉందా ?

కమల : ముందు యింటికి వెళదాం. రా.

మోహన్ : నీవు నిజంగా రమ్మంటే ఉండు వచ్చేస్తాను. ప్రసాద్గారికి కాస్త గుడ్ బై చెప్పేసి అయిదు నిమిషాల్లో వచ్చేస్తా. (పోవును)

[ప్రవేశం సుషిమా]

సుషిమా : ఎంత అందమైన రాత్రి కమలగారూ !

కమల : అంత అందంగా ఉందా ?

సుషిమా : మిమ్మల్ని చూసినప్పట్నించీ ఎందుకో మీరంటే నాకు చాలా యిష్టంగా ఉంది. మీరు తక్కిన అందరికంటే భిన్నంగా కనబడుతున్నారు. మీరువస్తూ మీతో ఒక విర్యుత వాతావరణాన్ని తీసుకొచ్చారు. మిమ్మల్ని చూస్తూంటే మనస్సుకెంతో శాంతిగా ఉంది. నేనుచాలా కఠోరంగా మాట్లాడేవాను. కాని వాళ్లకు తగినట్టూ మాట్లాడేననుకుంటున్నాను.

కమల : వీవు చెప్పిందంతా నేను విన్నాను. వీరిప్రాసాదాన్ని నేను పూర్తిగా అంగీకరిస్తాను.

సుషిమా : మీరు విన్నారనుకోలేదు. కాని నాకు తెలుసు మీరు నాతో వచ్చకుంటారని, పాపంజేసిన ప్రీతికించ బడారంటారా :

కమల : తప్పకుండా.

సుషిమా : ఆమె మంచి మంచి యిల్లల్లోకి, మంచి మంచి మనుష్యుల మధ్యకూ రావచ్చుంటారా ?

కమల : రాకూడదు.

సుషిమా : ఆపాపంజేసిన పురుషుడు కూడా అదేవిధంగా శిక్షింపబడాలంటారా ?

కమల : ఆ, అదేవిధమైన శిక్షననుభవించాలి. నిల్లయింటే మరివాళ్ల సంగతి, వాళ్లకిఅదే విధమైన శిక్షేనా :

సుషిమా : ఆ, విన్నందేహంగా. తల్లిదండ్రులు జేసినపాపాల్ని నిల్లయి తప్పకుండా అనుభవించితిరాలి. అది భగవంతుని నిర్ణయంకూడాను.

కమల : అది భయంకరమైన దైవనిర్ణయం. (కొద్దిగా పక్కకువెళ్లి ముఖం వెనుకకు తిప్పుకుని నిలబడుతుంది.)

సుషిమా : మీ ఆటపాట మిమ్మల్ని విడిచి వెళ్లబడుంటే మీకు చాలా యిబ్బందిగా ఉందను కుంటాను.

కమల : (సుషిమావేపు బాధగాచూస్తూ) అవును సుషిమా.

సుషిమా : కృష్ణద్రుసాదోతో ఆకను వెళ్లటం మీకిష్టమేనా ? అంటే, దబ్బుకూ, హోదాకు ఏమీకోదవ లేదనుకోండి. కానీ, దబ్బూ, హోదా, మనిషికి సర్వస్వం కాజాలవు కదా, ఏమంది కమలగారూ.

కమల : అవి కేవలం మనిషికి లోభభావాన్ని పెంచుతాయి.

సుషిమా : అయితే మీ ఆటపాటని ఆయనతో ఎందుకూ సంబంధం ?

కమల : నాదేవేశతా నంటున్నాడు.

సుషిమా : అయినా మీరు వద్దంటే వెళ్లలేదనుకుంటా, వద్దన్నా వెళతారా ?

కమల : వారుపూర్తిగా మనసు దానిమీద లగ్నంచేసేకాదు.

సుషీమా : కాని మిమ్మల్ని తిరస్కరించి పోలేడు. మీరంటే అతని కెంతో భక్తి ప్రేమాను. మీరు వెళ్లవద్దని చెప్పండి. తప్పకుండా ఆగిపోతా డాయన. ఆయన్ని మీరు పిలుస్తున్నారనిచెప్పి యిప్పుడే మీదగ్గరికి వంపుతా నుండండి. కృష్ణవ్రసాద్. ఆయనా డాబామీద ఉన్నారు. నేను సంగీతంగది లోంచి యిట్లావచ్చేప్పుడు వాళ్ళిద్దరి నవ్వులూ వినబడ్డాయి.

కమల : ఎందుకమ్మా నీకంత ఓష్టం ? మోహన్ వచ్చేవరకూ నేని క్కడే ఉంటాను. యింతలో పెద్ద మునిగి పోయేదేముంది ?

సుషీమా : కాదు నేను మీరు పిలుస్తున్నారని చెపుతాను. మీరుమాత్రం గట్టిగా వెళ్ళొద్దని చెప్పండి.

(వెళ్ళును)

కమల : వాడురాడు. జాకుతెలుసు వాడురాడు.

[జానకివచ్చి అత్రుతగా చుట్టూ చూస్తుంది మోహన్ కూడా వస్తాడు]

జానకి : కమలా, రాద పైనేక్కడైనా ఉండగా చూశావా ?

మోహన్ : లేదండీ. ఆయన పైసలేడు.

జానకి : ఏమిటి చిక్కం? అతను వదుకునే వేళైపోయిందే! (పోతుంది)

మోహన్ : అమ్మా విన్ను చాలాపేపు వించోబెట్టాను. మరిచిపోయా వీనంగతి. యివాళ రాత్రినాకు చాలాపోయిగా ఉందమ్మా. నాకింత పంకోషంగా ఎప్పుడూలేదు ?

కమల : వ్రయాణోత్సాహమా ?

మోహన్ : ఎందుకే అట్లా మాట్లాడతావు. నిమ్నవిడిచి వెళ్లటమంటే నాకెంత విచారంగా ఉందో; వ్రసాద్ గారన్నట్లు అదిక్కుమారిన తాలాతా అఫీసులో పనిచేయటం ఎంత కష్టమో నీకు తెలియదే అమ్మా నాకు ఎంతో ఉన్నతంగా బ్రతకాలనుంది. నీవు నన్నుచూసుకొని గర్వపడగలిగే అంత గొప్పగా బ్రతకాలనుంది. దానికి వ్రసాద్ గారు చేయూతవివ్వ కోరున్నారు. నేను ఉత్సాహంగా జీవించటానికి వ్రసాద్ గారు సర్వవిధాలా సహాయం చేస్తా నన్నారు.

కమల : మోహన్, నీవు వ్రసాద్ గారితో వెళ్లవద్దు. నిన్ను స్పృహిస్తు న్నాను. మోహన్, నిన్ను బ్రతికూలుచూస్తాను. ఆయనతో వెళ్లొకు నాయనా.

మోహన్ : అమ్మా, ఏమిటి యివాళ యిట్లా మాట్లాడుతున్నావ్. క్షణక్షణానికి నీమనస్సీవేళ యిట్లా చలించి పోతుందేం ? గంటన్నర క్రిందట ద్రావింగు రూమ్లో అంజావప్పుకున్నావు. యిప్పుడు యింతలోనే అటంక పెడుతూ నాఅదృష్టాన్ని కాలితో తన్నేయ మంటున్నావు. నాకు లభించిన యీవాక్కా ఛాన్సు (Chance)కి కూడా నీళ్లువదలేయ మంటున్నావు. ప్రసాద్ గారిలాంటి అద్భుతమైన మనుషుల్ని ఎప్పుడంటే అప్పుడు కలుసుకుంటామను కోవటం చాలా తెలివితక్కువ. నాఅదృష్టం కలిపి వచ్చినప్పుడు నాకల్లా నాదారికి అడ్డుగా రావటం కేవలం నాదౌర్భాగ్యం. పైగా మషిమాను నేను ప్రేమిందా నన్నసంగతి నీకు తెలుసు. ఆమెకూడా నన్నెంతో ప్రేమిస్తూంది. నాకో అభివృద్ధికరమైన హోదాఉన్నట్లయితే ఆమెను వివాహమాడమని అడగ గలిగే వాణ్ణి. యిదంతా నీకర్థమవటంలేదా యిప్పుడైనా; ప్రసాద్ గారికి అంతరంగిక కార్యదర్శిగా ఉండటమంటే నీమను కుంటున్నావు : నేనేగనక ప్రసాద్ గారి క్రెకటరీ వయినట్లయితే మషిమాను నన్ను వివాహం చేసికోమని అడగటానికేమాత్రం సందేహించను. ఆ దిక్కు మారిన తాలాకా ఆఫీసులో గుమస్తాగా ఉంటూ ఆమెను అడగటం ఆమెకు తీరవి అవమానం. పైగా పొగరు పోతు తవంగాకూడా కవలడుతుంది.

కమల : మోహన్, ఆమెనుగురించి నీవేమీ భయపడనక్కరలేదు. జీవి తాన్ని గురించి ఆమె అభిప్రాయాలు నాకు తెలుసు, యిప్పుడే ఆమె నాతో చెప్పింది. (కొంతసేపు విశ్రాంతి)

మోహన్ : అయితే.... ఉప్పడంగా బ్రతకాలన్న నాకోర్కెని చంపుకో వలసిందేనా, ఏదో గొప్పగా.... అందరికంటే అతి ఉన్నతంగా బ్రతుకుదామని కలలు కంటున్నాను. ఉన్నతంగా జీవించాలన్న నావాంఛని ఎప్పుడూ అణగ దొక్కటానికే ప్రయత్నిస్తుంటావు; ఈ ప్రయత్నం వట్టి పాపిష్టి లోకమనీ. అభివృద్ధిని కాంక్షిస్తే అమాయకుల శవ వరంపరలపై నడవవలసి ఉంటుందనీ, నాకు నీవు ప్రతిరోజూ నూరిపోస్తూండే దానివి. అమ్మా, యిప్పుడు నాకామాటల్లో ఏమాత్రం నమ్మకంలేదు. ఈ లోకం చాలా అనందంగాను, అభివృద్ధి అద్భుత విషయంగాను, పంథుం యింద్రధనుస్సుగానూ కనబడుతుంది., నీవు నాకింత వరకూ పోదించిందంతా శుద్ధతవ్వు. కృష్ణప్రసాద్ అద్భుతమైన మనిషి, మర్యాదస్తుడు. అట్లాంటి వాళ్లకే విజంగా ప్రవేశించటో వికలకటానికి అర్హుంది. ఆయన మోస్తరుగానే ఉండటానికి నేను ఏదైనా చేసి తీరతాను.

కమల : అయితే నువ్వు బ్రతికుండగా మళ్ళీ కళ్ళచూడ నన్నమాట.

మోహన్ : అమ్మా, ఆయనతో పెళ్లడం వీకెందు కిష్టంలేదో చెప్పితే వింటాను. చెప్పు, నిజంగా చెప్పేయ్, ఏమిటది ?

కమల : అతను చాలా చెడ్డమనిషి.

మోహన్ : ఏవిషయంలో. నాకేం అర్థమవటంలేదు. వీవుచెప్పేదేమిదో :

కమల : చెబుతా.

మోహన్ : నీవు ఏవిషయాలను గొప్పగా నమ్ముతావో, ఆయన ఆవిషయాలన్ని గురించే చాలా తేలిగ్గా హేళనగా మాట్లాడుతూంటాడనేనా ? బావుంది. మగవాళ్ల భావాలువేరు. ఆడవాళ్ల భావాలువేరు. వాళ్లకివేరువేరు అదర్శాలుండటం చాలా సహజం.

కమల : ఆయన అదర్శాలను గురించి కాదు. అనలు ఆయనకొక అదర్శమంటూలేదు. అందుకే ఆయన అంత చెడ్డమనిషిగా తయారయ్యాడు.

మోహన్ : అమ్మా, ఆయన్ని గురించి నీకేమైనా కొంత తెలుసా ఏమిటి? నిజంగా తెలుసా ?

కమల : అ. ఒక విషయాన్ని గురించి కొంతతెలుసు.

మోహన్ : నిజంగానేనా ?

కమల : హ. నిజంగా.

మోహన్ : ఎంతకాలం క్రిందటిదా విషయం?

కమల : యిరవై సంవత్సరాల నాటి—

మోహన్ : అమ్మా, ఒక మనిషి జీవితంలోని యిరవై సంవత్సరాల వెనుకటి విషయాన్ని పట్టుకుని అమనిషియొక్క మంచిచెడ్డల్ని నిర్ణయించడాను కోవటం చాలా అమానుషం.

కమల : యిరవై యేళ్లకిందట ఎట్లాఉన్నారో, యిప్పుడూ అలావలతోనే ఉన్నారు. యికముందుకూడా అట్లానే ఉంటాడు.

మోహన్ : ప్రసాద్ గారేం జేకారో చెప్పితేగదా; ఆయనేదైనా నిగ్గుమారిన పనిచేసి నట్టయితే, అమ్మా, నిజంగా నేనాయనతో పెళ్లటం మానేస్తాను.

కమల : మోహన్, యిట్లా దగ్గరగారా. యంకా దగ్గరికిరా (మోహన్ తల్లివ్రక్కకువెళ్లి కూర్చుంటాడు. ఆమె అతనితలను వ్రేళ్లతో చిక్కులుతీస్తూ, అరిచేతితో మెల్లగా నిమరుతూ) మోహన్, ఒకప్పుడు యాదృష్టప్రసాద పడ హారు నంవత్సరాల ఈమగల ఒక అమ్మాయిని కలుసుకున్నాను. అప్పుడా అమ్మాయికి జీవితమంటే ఏమిటో బొత్తిగా తెలియదు. కాని అరసికి అంతా తెలుసు. ఆ అమ్మాయి అతన్ని అమితంగా ప్రేమించినందువల్ల ఒకనాటి సాయంత్రంవేళ, ఆ అమ్మాయి తండ్రినీ, సమస్త బంధువుల్నీ, యింటిసే, సర్వస్వాన్నీ విడిచిపెట్టి యితనితో వెళ్ళిపోయింది. ఆమె యితన్ని ప్రాణం కంటే యెక్కువగా ప్రేమించింది. యితను ఆమెను వివాహం చేసు కుంటానని నమ్మించాడు. పాపం ఆ అమ్మాయి యితన్ని భార్యగా నమ్మింది. ఆలేతవయస్సులో ప్రేమకోసం ప్రతిదాన్ని నిర్లక్ష్యం చేసింది. ఆమెనా యితను వివాహానికి ఏవేవో సాకులుచెప్పుతూ వారాలు, నెలలూ చాచించేవాడు. అప్పుడే ఆమె ప్రేమ ఏమాత్రం చలించలేదు. అతన్ని ఎంతమాత్రమూ అనుమానించ లేదు.... కాని ఆమెకు కొడుకుపుట్టేముందు—ఆమెకొడుకుపుట్టే—ఆపిల్లవాడు పుట్టేముందు ఆనంతానం భవిష్యత్తు కోసమైనా, తనను వివాహం చేసుకోమని అనేక విధాల అతి దీనంగా ప్రార్థించింది. తనదోషానికి ఫలితం వోరెటుగని తన సంతానం అనుభవించ వలసొస్తుందని, పాషాణాలు ద్రవించేలా పుడిచింది. కాని అతను వివాహానికి తీవ్రంగా నిరాకరించాడు. అప్పుడేకాదు నిర్లక్ష్యముందు తిర దిగజారినట్లయింది. ఆమె సర్వనాశన మయింది. చివ్వును భుజం మీద వేసుకొని ప్రసవించానికి దూరంగా పోయింది. ఆమె అప్పట్నుంచి యిప్పటి వరకూ దారుణ దుఃఖాన్ననుభవిస్తోంది. ఆమెలోని సున్నితమైన సౌందర్యమూ నాశనమయ్యాయి. క్షణక్షణానికి ఆమెదోషం ఆమెను వెన్నుండి ఉంటుంటూ న్నందువల్ల సుఖకాంతులకు దూరమై మోరమై ఆకాలంతో బహుళిష్టపడింది. ఏ అగ్ని ఆమెను పవిత్రురాలిగా జేయలేదు, ఏ సముద్రాలూ ఆమెను పాల్నీ చేయలేవు. ఆమెహృదయాన్ని ఏవిషాలూ శాంతిపరచలేవు. ఏ ఆపద్నదాలూ ఆమెను భ్రమపెట్టలేవు. ఆమెకంతా భూన్యమై పోయి దీనిరంభకూ యీ యీ కృష్ణప్రాసాదే బాధ్యుడు. అట్లాంటి పాషండునికి నాకొడుకును వప్పగించలేను.

మోహన్ : అమ్మా, యిది చాలా దుఃఖకరమైన గాథలా భవసిన్హున్న మాట నిజమే, కాని యీవిషయంలో ఒక్క కృష్ణప్రాసాదాక్కడే నింద

సీయ దేవతా అన్యాయం : ఏమాత్రం మంచి బుద్ధిగల అమ్మయైనా అట్లాంటి పనిచేయదు. అనలో వివాహంకాని మగవానితో యిల్లువిడిచి రేచిరావటానికి ఏసద్గుణపతి అంగీకరించదు. (కొద్దివేళ యిద్దరూ మౌనం)

కమల : మోహన్, నా అటంకాల్ని ఉపవంహరించు కున్నాను. యిక స్వేచ్ఛగా నీకు కృష్ణప్రసాదో వీయిష్టం వచ్చిన చోటుకి పోవచ్చును.

మోహన్ : నీవు నాదాకెప్పుడూ అడ్డురాని నాకు తెలుసే అమ్మా ! భగవంతుని చూస్తూనే ఉన్నాను. మంచిదానిగా విన్నోక్కడాన్నే వృష్టింబాడు. ఎలాంటి అబద్ధంపై పట్టేయినా కృష్ణప్రసాదాగారు చేస్తారంటే నేను సమ్మతించను.

సుషిమా : (లోపల) పోనీయ్, నన్ను పోనీయ్.

[సుషిమా భయోద్వేగాలతో దూసుకుంటూ వచ్చి మోహన్ వత్సానికంటుకు పోతుంది.]

సుషిమా : మోహన్, మోహన్, చూడు, చూడు, వాడు నన్ను.....

(వచ్చి పోతుంది)

మోహన్ : ఎవడు : ఏమిటి :

సుషిమా : వాడు—వాడు నన్ను అవమానించాడు, మోరంగా—

మోహన్ : ఎవడు : ఎవడు సాహనించాడు విన్నవమానించటానికి :

[కృష్ణప్రసాద్ స్టేజికి కొద్దిగా పక్కకు వస్తాడు. సుషిమా మోహన్ చేతుల్లోంచి బయటికివచ్చి ప్రసాద్ని చూపుతుంది.]

మోహన్ : (అసహ్యంతోమా, కోపంతోమా కృష్ణప్రసాద్, దగ్గరగా వెళ్ళి) ప్రసాద్, యీ లోకాని కంకర పవిత్రమూర్తిని అవమానించావు. మాతల్లిలాంటి పావనమూర్తిని, యీ సుషిమా కుమారిని, అవమానించావు. భగవంతుడున్నాడువైనా, నీలాంటి రుద్రాక్ష నిల్లుల్ని త్రితకపీయ కూడదు. నిన్నిప్పుడే చంపేస్తా. (జేబులోంచి కత్తికీని వ్రసాద్ మీదికి వెళ్ళబోయేసరికి—)

కమల : (యిద్దరి మధ్యకూ దూసుకుని మోహన్చేయి వట్టుకుంటుంది) వద్దు, వద్దు. కాదు—అయన—

మోహన్ : (తల్లిని వెనుకకు నెట్టుతూ) నాచేయి వదిలేయి. నన్ను వట్టుకోవద్దు. వీణ్నిచంపేస్తాను.

కమల : మోహన్—

మోహన్ : ఉండు, వదులు, నాచేయివిడు.

కమల : అగు, మోహన్, అగు, కృష్ణప్రసాద్ నీకంది. నిన్ను కన్న కంది—

[మోహన్ తల్లి రెండు చేతులూ పట్టుకొని ఆమె కళ్ళలోకి చూస్తాడు. ఆమె భారమైన సిగ్గుతో దిగజారి పోతుంది. సుషిమా పక్క ద్వారంగుండా పోతుంది. కృష్ణప్రసాద్ నొసలు విరుస్తూ, పెదాలు కరుచుకుంటూంటాడు. కొద్దిసేపైన తర్వాత మోహన్, తల్లిని మెల్లగా లేవదీసి పక్కగదిలోకి నడిపించుకుని వెళతాడు.]

త ర.

అంకం 4.

దృశ్యం : కమల యింట్లో చదువులగది. రెండు కిటికీలూ రెండు ద్వారాలూ ఎదురెదురుగా, రెండు తోటల్లోకి, రెండు హాల్లోకి ఉంటాయి. టేబిలుకెదురుగా కుర్చీలో కూర్చుని మోహన్ కుమార్ రాసుకొంటూంటాడు. నీతమ్మ, లలిత, యిందిరా వస్తారు.

నీతమ్మ : అబ్బాయిగానూ, లలితగానూ, యిందిరగానూ వచ్చారు. (వెళ్ళిపోతుంది.)

లలిత : గుడ్ మార్నింగ్ మోహన్.

మోహన్ : (చూచిలేస్తూ) గుడ్ మార్నింగ్.

లలిత : (కూర్చుంటూ) మీశర్లి కెల్లావుంట్ చూసిపోదామని వచ్చాం. కులాసాగా ఉందా ?

మోహన్ : ఆమెలేచి యింకా క్రిందికి రాలేదండీ.

లలిత : ఆమెకు రాత్రిచాలా వేడిచేసిందను కుంటాను. రాత్రులు నిద్రలేక పోవటమంత చెడుపు మరోటిలేదు. పైగా ఆనంగీకం: ఏదో వోళ్ళంగారాను భవాన్ని జ్ఞప్తికి తెస్తుంది. అదే నరాలమీదికి తెస్తుంది.

యిందిర : యీరోజుల్లో జరిగేదదే.

లలిత : ఏమిటే నువ్వవేది? ఫీవేదోచెడుగా ఊహిస్తున్నావను కుంటాను. హో, కమల గదిని పరీక్షిస్తున్నావేంటి? యింత పురాతనవద్దతి నీకు నచ్చదను కుంటాను.

యిందిర : (కళ్ళద్దాలుతీసి చుట్టూచూస్తూ) పక్కా తెనుగుయిల్లులావుంది.

కమల : అవును. అదేసరైనమాట; మోహన్, ప్రతిపస్తువు లోనూ మీకల్లియొక్క సరళత్వం స్పష్టంగా చివబడుతోంది. పవిత్రతలో కూడిన ఆమె ప్రత్యేకత ప్రతిఅంగుళంలోనూ కనబడుతోంది.

యిందిర : ప్రసాదానికి ప్రత్యేకతంటే చాలా అసహ్యం. అందులోనూ పవిత్రమైన ప్రత్యేకతంటే మరిను.

లలిత : ప్రసాదేగనం కమలను యింకా సరిగా తెలుసుకొంటే అరవి మనస్సును వెంటనే మార్చుకుంటావనటానికీ సందేహంలేదు. అప్పుడప్పుడే కోసారి తప్పకుండా తీసుకొస్తాను.

యిందిర : హాయినిచ్చే ఒక తెనుగు యింటికి ప్రసాదా చచ్చుకుంటా చూసితిరాలి.

లలిత : అది అతనికి చాలామంచి చేస్తుంది. యాగోజ్జోహా గుండి యిక్కడో సిసీమా పేవర్లు, యింగ్లీషు నావెల్సా, పూవులు పూచును అదివి మొక్కలూ తప్ప మరోటి కనబడవు. యిప్పుడిప్పుడే విడిచిపెట్టే ప్రయత్నం యిక్కడ కూర్చుంటే ఋష్యాశ్రమంలో కూర్చున్నంత హాయిగా, శాంతంగా ఉంది. యిక్కడ మనల్ని కంకారుదెట్టి పైటర్ని సర్దుకొనేలాడేనే. పుస్తకాలూ, సిగ్గుతో రెండు చేతులా కళ్లుమూసు కొనేటట్టు చేపేటొమ్మలూ మార్చింపెపు.

యిందిర : సిగ్గుపడేట్టుచేసే అటొమ్మలంటే నాకు చాలాఅసహ్యం.

లలిత : సందర్భా నందర్భాలను గమనించకుండా మాడిమాటో సిగ్గును వ్రకట్టించక పోయినట్లయితే, మనచుట్టూ ఉన్నవాళ్లు మనల్ని చాలామోడంగా చెప్పుకుంటారు. మాఅయన ఎప్పుడూ, నాని సిగ్గులేపని సింబిక్షగానేవారు. అరవైఏళ్లు పైబడ్డ వాళ్లతోనేగాని నన్ను మాట్లాడనిచ్చేవారు కాదు.

యిందిర : అరవైఏళ్లు పైబడ్డ మనుష్యులంటే నాకు చాలా ఆసందంబగా ఉంటుంది. వాళ్ళెప్పుడూ జీవిశాంతంవరకూ పూవుల్లోదెట్టి పూడిస్తామనీ చెప్పుకూ ఉంటారు. అరవైఏళ్లు మసిషిరి చాలా అవర్సమైన పయస్సు.

లలిత : యీమొదలా అసాధ్యురాలాగుంది. (నవ్వుతూ) చదుమోహన్; అడగటం మర్చిపోయాను. మోహన్, నీవు, ప్రసాదా వెంటనే బయలుదేరు తున్నారా : లేక యింకాకొద్ది రోజులు—

మోహన్ : నేను ప్రసాదాగారి శక్రబరీగా ఉండదలచుకోలేదండీ.

లలిత : నిజమే, అహః, కాదు, అదిచాలా తెలివికక్కువ. ఏం, ఎందుకని ఉండడంబట్టిలేదు ?

మోహన్ : ఆపనికినేను తగను, అంతే.

యిందిర : ప్రసాద్ నన్ను తనకక్షతరీతిగా ఉండమంటే బావుంటును. కాని, నేను సీరియస్ (Serious)గా పనిచేయనంటాడు.

లలిత : యిందిరా, యీ యింట్లో నువ్వవిధంగా మాట్లాడటం ఏమీ బావుండలేదు. పాపం. కనుక మనమంతా జీవిస్తున్న సంఘంలో గూడుకట్టుకున్న పల్లంపటాల పరిగత వీసమెత్తుకూడా తెలియదు. సంఘంలో ఆమె తెలాంటి పరిచయమూలేదు. అందువల్లే ఆమె అంత మంచిగా ఉండగలుగుతుంది. నీన్నటిరోజున ఆమె నాయుండిరి రావడం వల్లనే గొప్ప. ఆమె రావడంతో ఒక అప్పుడు మైస పాపరదాన్ని ఉపేక్షించింది.

యిందిర : అట్లాంటి పాపరదాం మేము కష్టపడ చంద్రునివలన పేర్పడి ఉంటుంది.

లలిత : అదేంటి యిందిరా, అలా మాట్లాడరాదు? దానికి దీనికి ఏం సమ్మతం ? మోహన్, నీవు దానికి తగినవనటంలో నీ వుద్దేశమేమిటి ?

మోహన్ : జీవితాన్ని గురించి ఆయన సిద్ధాంతాలు వేరు. నా సిద్ధాంతాలు వేరూ.

లలిత : మోహన్, యీ వయసులో అప్పుడే నీకో సిద్ధాంతాలంటూ ఏమిటి ? ఆ విషయంలో నీవు నీ కంటే పెద్దవారి అనుసరించడమే తెలివైన వని. ప్రసాద్ నీకు చాలా గొప్ప అఫీసర్ (officer) చేశాడు. ఏకవంశ మంతా ఆయనతో ప్రయాణిస్తూ అనేక గొప్పగొప్ప సమయాల్లో గొప్ప గొప్ప వారితో పరిచయంబడుకొంటూ వాళ్ళందరితోనూ కలిసి నివసిస్తూ—జీవితాన్ని ఎంతకన్న తంగా గడచవచ్చునో ఆలోచించు.

మోహన్ : నాకు ప్రసాదాన్ని చూడాలని లేదు. చూడవలసినంతా చూశాను. చాలు.

యిందిర : మోహన్, నీవు జీవితంలో అన్నీ అయిపోయినవాడు మాట్లాడినట్టు మాట్లాడుతున్నావు. అప్పుడే ఎందు కంత విరక్తి.

మోహన్ : నాకు మా ఆత్మను విడిచి వెళ్లటానికిష్టంలేదు.

లలిత : ఓ, వట్టి సోమరితనం. మోహన్, అది వట్టి సోమరితనం. నేనే నీ కల్లనైతే విన్ను బరివంతంగా నైనా పంపించి వుండును.

[నీతమ్మ ప్రవేశం]

నీతమ్మ : తలదాద ఎక్కువగా ఉన్నందు వల్ల యివార్తికి అచ్చుగారెవర్ని చూడలేనంటున్నారండి. (పోవును)

లలిత : (లేచి) ఓ, తలదాదతో మతిపోతుంది. మోహన్ ఆమెకు సాయంత్రం కొంచెం కులాసాగా ఉంటే ఒక్కసారలా తీసుకురాగూడదూ?

మోహన్ : యివార్తికి వీలుండదనుకుంటా వండి.

లలిత : పోనీ రేపైనా సరే, హా. మోహన్ ఏకే గనక తండ్రి ఉన్నట్లు యితే నీ జీవితాన్నిట్లా విరువయోగం కానీచోను. వెంటనే ప్రసాద్ తో పంపి వేసుండును. కాని కల్లులు చాలా ఒలహీనులు. అయినా వాళ్ళ పర్వస్వాన్ని కొడుకుల కిస్తాడు. ఏంలాభం? మాకు హృదయమే గాని మెదిలు లేదు. మాకున్నదంతా ఒక్క హృదయమే. వెళ్ళొస్తాం మోహన్.

(యిందిరా లలిత వెళ్ళిపోతాడు)

(మోహన్ వ్రాసింది మడిచి కవర్లో పెట్టి అడ్రసు రాసి అంటిస్తాడు. మళ్ళా కుడివైపు నుంచి యిందిరా లలితా వస్తారు.)

లలిత : మోహన్, క్యాషు గారంటికి యిట్లా మీ.తోటలోందైతే దగ్గరగా ఉంటుందని మళ్ళా వెనక్కుచ్చాం. వెళ్ళొస్తాం మోహన్. నీవు వెంటనే ప్రసాద్ తో వెళ్ళమనే నావలహా. వీజీపితం ఉజ్జ్వలంగా వెలిగి పోతుంది.

యిందిర : మోహన్, నీవు ప్రసంవాన్ని చుట్టు తిరిగిపచ్చేప్పుడు ఎదోఒక అద్భుతమైన పస్తువును నాకోసం తేవారి సుమా మరిని పోయిందా, ఆమెరికా ఆట పోస్తును మాత్రం కాదు (యిద్దరూ ఎడమవేపుగా పోతారు)

[ప్రవేశం : కమల.]

మోహన్ : ఆమ్మా యిప్పుడే ఆయనకి రాశాను.

కమల : ఎవరికి? నీమని?

మోహన్ : మానాన్నకి, మర్యాహ్నం నాలుగు గంటలకి యిక్కడికి రమ్మంటూ రాశాను.

కమల : ఆయనక్కడికి రాడు, ఆయన నాగుమ్మం తొక్కడు.

మోహన్ : తప్పకుండా వస్తాడు.

కమల : మోహన్, వీకాయనతో వెళ్లాలనుంటే తక్షణం వెళ్ళిపో. యెందుకు వెళ్లేముందు నన్ను చంవటం? ఆయన్ని కలుసుకోమని నాతోయిక యెప్పుడూ చెప్పకు.

మోహన్ : అమ్మా నన్నర్థంచేసుకోకుండా మాట్లాడుతున్నావు. నిన్ను విడిచిపెట్టి ఆయనతో వెళ్లటానికి యీలోకంలో నన్నే అకర్షణ పురిగొల్పలేదు. ఏమిటి రాకానంటే ఆయనకి—

కమల : ఏమిటిరాకావు ఆయనకి? ఏముంది రాయటానికి?

మోహన్ : అమ్మా, నేనేంరా కానో ఊహించలేవా?

కమల : ఉహ.

మోహన్ : అమ్మా నువ్వుహించగలవు...కొద్దిరోజుల్లో అదిజరిగిపోవాలి.

కమల : ఏముంది జరగటానికి. ఏమిటది?

మోహన్ : అది జరగటానికి ఆయన్ని పూర్తిగా ఒత్తిడి చేస్తాను. అది అయిపోయి వట్టయితే, యీచెడ్డంకా మంచిగా పరిణమిస్తుంది. ఎట్లాగో నీజీవితానికి తృప్తికలిగి తీరాలి. న్యాయం చాలా అలస్యంగా జరుగుతుంది. కాని చివరికి న్యాయమే జయించి తీరుతుంది, యిక కొద్దిరోజుల్లో నీవు కృష్ణ వ్రసాద్ భార్య వవుకావు.

కమల : కాని, మోహన్—

మోహన్ : ఎట్లాగైనా ఆయననిన్ను వివాహమాడేలా చేవీరీరకాను, ఆయన తిరస్కరించటానికి సాహసించడు.

కమల : కాని, మోహన్, తిరస్కరించటం ఆయనకాదు, నేను,

మోహన్ : ఆయన్ని వివాహమాడవ?

కమల : నేనాయన్ని వివాహమాడను.

మోహన్ : అమ్మా, నీవు విషయాన్ని సరిగా అర్థంచేసికోలేక పోతున్నావు. నిన్ను వివాహమాడ మంటూంటా సోకోనోకోడు. నీకోసం, అనేక కారణాలవల్ల యీవివాహం ముఖ్యంగా జరిగితిరాలి. కాని ఆయన అవ్వితోగాని, ఆయన కీర్తితోగాని భగస్వామి నాదామని నాతెంతమాత్రంలేదు. యదంతా

కేవలం నీకోసం.....నాకల్లి నాతండ్రికి భార్యగాకుండా యిట్లాబ్రతకటం నేను నహించలేను.

కమల : ఏమైనా నేనాయన్ని పెళ్లిచేసుకోను.

మోహన్ : నీవు చేసికొని తీరాలి.

కమల : ఉహా, నావల్లకాదు, నీవేదో నామంచినిగురించి మాట్లాడు తున్నావు. యీ వివాహం నాకేంమంచిచేయగలదు ? నేను భరించవలసిన అవ మానాన్నంతా భరించాను. పడవలసినంత ఆకలిబాధ పడ్డాను. కాని ఆయన మాత్రం నుభంగానే ఉన్నాడు. అంతే. యిదంతా ప్రీతి పురుషునికిమధ్య, యుగాల వింటి జరుగుతూన్న మామూలుచరిత్రే. ఎప్పుడూదీని అంతం చాలా సామాన్యంగానే ఉంటుంది. ప్రీతి బాధపడుతుంది, మగవాడు స్వేచ్ఛగా పోతాడు.

మోహన్ : సామాన్యంగా ఎట్లా అంతమౌతుందో నాకుతెలీదు. నీద్రుతుకు మాత్రం అట్లాకావటానికి వీలేదు. గతాన్ని యీవివాహం తుడిచివేయలేక పోయినా భవిష్యత్తుకు దానివల్ల చాలామంచి జరుగుతుంది.

కమల : ఆయనకు భార్యగాఉంటానికి నాకిష్టంలేదు.

మోహన్ : కాని ఆయనేగనకవచ్చి నిన్నడిగినట్లయితే నీసమాధానం మరోలాఉంటుంది. జ్ఞాపకముంచుకోఅమ్మా, ఆయననాతండ్రి.

కమల : ఆయనంతట ఆయనవచ్చి అడిగినా—ఆయనరానేరాడుగాని— వచ్చిఅడిగినా, నాసమాధానం ఒకేవిధంగా ఉంటుంది. నేను నీకల్లినన్నమాట మర్చిపోతున్నావ్ మోహన్ :

మోహన్ : అమ్మా, నీవట్లామాట్లాడి నాకు చాలాబాధను కలిగిస్తున్నావు. యీవిషయాన్ని వర్తనదృష్టితో ఎందుకాలోచించలేక పోతున్నావో నాకర్థం కావటంలేదు. నీజీవితంతోని విషాదాన్నించి, నిన్ను వెన్నాడుతున్న భయంకర మైన నీకల్లింటి తప్పించుకోవటానికి యీవివాహం అతిముఖ్యం. యీవివాహం కాగానే, నీవు, నేనూ, అమ్మా : నీయిష్టంవచ్చిన చోటుకుపోయి బ్రతుకుదాం. కాని ముందువివాహం జరిగితీరాలి. యిదికేవలం నీకోసం నీవు నిర్వహించ వలసి వీరవ్యక్త. దీనితో ప్రపంచంలోఉన్న ప్రీతిందరికీ మోసగించ బడతామేమో నన్న భయం వధలిపోతుంది.

కమల : ప్రపంచంలోఉన్న ప్రీతిందరికీ ఉన్నభయాన్ని వదల్చివెళుకో బాధ్యత నాకేమీలేదు. ఏప్రీతికూడా నాకెట్లాంటి సహాయమూ చేసిఉండలేదు.

యీలోకంలో ఏప్రీనించికూడా నేను చివరికి ఒక్క సామబూతిమాటకూడా యాచించలేదు. వాళ్లదయకోసం పాకులాడినట్టయితే వాడతుకు మరీహీనంగా మారిపోను. ఒకప్రీ మరోప్రీకి వరమశత్రువు. నిన్నరాత్రి ఆ అమ్మాయి— ఆ అమ్మాయి ఎంతో మంచిదేకావచ్చు—నన్ను క్షయరోగిని చూసినట్టు చూపి పారిపోయింది; అవును. నేను ఆంటురోగినే. కాని నాపాపాలు నావే. నేనొక్క తెనే వాటిని భరిస్తాను. నేనొక్కతెనే వాటిని భరిస్తాను. కాని వాళ్లకు, అపవిత్ర ప్రీలకు, నాపాపాలతో నాతో ఏంసమ్మందం? వాళ్ళతో నాకేంనంబందం? మేము ఒకర్నొకరం ఎన్నటికీ అర్థంచేసుకోము.

(నుషిమావచ్చి వెనక నిలబడుతుంది)

మోహన్ : నేచెప్పినట్టుచేయమని ప్రార్థిస్తున్నాను.

కమల : యిట్లాంటి దారుణ రహస్యత్యాగాన్ని ఏకొడుకూ ఏతల్లిపి అడగడు. ఎవ్వరూ అడగరు.

మోహన్ : తను కన్నకొడుకు తండ్రిని వివాహమాడటానికి ఏతల్లి విరాకరించదు.

కమల : అయితేనేనే మొదటి దాన్ననుకో.

మోహన్ : అమ్మా, నీకు ననాతన ధర్మమంటే అమిత వట్టుదలగదా, అంత ననాతన ధర్మపరులవు నేను చెప్పేది. ధర్మవిరుద్ధమని ఎట్లా విరాకరించగలవు? ననాతన ధర్మం ఒకదే మానవచరమ లక్ష్యానికి దారిచూపుతుందని నాకు ఉగ్గుపాలతో బోధించావు. నీవు మాత్రం నేడు ఆధర్మాన్నే తిరస్కరిస్తున్నావు.

కమల : వాణేమీ తెలీదు. ఆధర్మాలూ, ఆపీతులూ—కృష్ణప్రసాదానికి ధర్మ పర్తిగా అగ్నియెదుట ప్రమాణంచేసి చెప్పలేము. అనూదర్శి యీనాడునేను ఉచ్చరించలేను. నేను అపహ్యాంతుకొంటున్న మనిషిని యీనాడు హఠాత్తుగా ప్రేమించగలనని ప్రమాణంచేసి చెప్పటానికి నహించలేను. ఎవరైతే నిన్నూ నన్నూ తలెత్తలేని అవమానంతో కృంగజేళాలో, వాడినీను గొర్రెంచేతూ, ఒకర్నొకడు అమితంగా ప్రేమించుకొని ఒకరురేఖబోతే మరొకరు చేతుండా పోతాడేమోనన్న... నాళ్లకురాని మాకు, నిన్నుమామీరితే... అదికేవలం నీకోసం. ప్రపంచం నిన్నుజూచి చచ్చుట్లు-గొట్టకుండాను, కాని నీగురించి ప్రపంచాదికి, యితనైసంభర్తరాలుగా అందం చెబుతూ వచ్చాను, యిప్పుడు ప్రపంచానికి వామూని పైకెత్తి విజాన్ని చెప్పలేను. మోహన్, ఏదీవాహమా, ఏప్రభు

త్వమూ నన్ను కృష్ణప్రసాదతో బంధించలేదు. ఆయనకూ నాకూడిన్న అనుబంధం తొలగక పోవచ్చు. ఆయన నాపర్వస్వాన్ని దోచుకున్నా నన్నుచివరికి భాగ్యవతిగానే విడిచిపెట్టేడు. బురదగుంటలాంటి నా జీవితంలో వెలలేని మాణిక్యాన్ని పొందగలిగేను. అదే నాజీవితానికి ఆనందజ్యోతి.

మోహన్ : ఏమిటి! విన్నర్థంజేసికోవటం నాకరంకాదు.

కమలి : తల్లరిన్ని ఎప్పుడూ కొడుకులు అర్థం జేసికోరు నాయనా. నేనుచేసిన యీవాక్కు పొరపాటునీ మినహాయిస్తే వేనూ అందరిలాంటి ప్రీనే. ఆమాయకనై ఆపొరపాటు చేసినందు వల్లే దారుణమైన యాశిక్షను అనుభవిస్తున్నాను. విన్నప్రసవించటానికి యిండుమిండుగా మరణదేవత వాడి రోకిపోయాను, విన్నుపెంచటానికి మరణదేవతతో ముష్టియుద్ధంజేశాను, మరణదేవత విన్నుతీసుకోటానికి అనేకసార్లునాతో ఘోరంగాపోట్లాడింది. మరణదేవతకు పిల్లలులేరు. అందుకని ఆమె మాపిల్లల్ని తీసుకపోటానికి ప్రయత్నిస్తుంటుంది. కాని మేము పిల్లలచుట్టూ మాప్రాణాన్ని కోటగట్టి ఆమెతో ఘోరంగా యుద్ధం జేస్తాం. మోహన్ నీఆకలికి వాస్తవ్యమిచ్చాను. నీవు దిగంబరిగాఉంటే నాచీర చెరుగుచించి కప్పేను. రాత్రింబగళ్లు వాడితోవేసుకొని ఎట్లాంటి దుమారము నీకు సోకకుండా నిన్నుపెంచాను. మేము ప్రేమించిన వస్తువుకోసం మేము పడరాని హీనత్వమూ, దిగరాని అగారమూ అంటూలేవు. హో, మోహన్. నీవు నాప్రాణానివి. నీకూ ప్రేమకావాలి. ప్రేమఒక్కటే మనుష్యులను ప్రాణాలతో ఉంచుతుంది. కాని పిల్లలుమాత్రం దాన్నేమీ లెక్కజేయకుండా మాకు దుఃఖం కలుగజేస్తుంటారు. వాళ్లు పెద్దవాళ్లైన తరువాతనయినా మాప్రేమమగుర్తించి మమ్మల్ని అమితాదరణతో చూస్తారనుకుంటాము. కాని అట్లాఅరగదు. ప్రపంచంలో, లోకం మానుంచి వాళ్లను వేరుజేపేస్తుంది. వాళ్లకెవళ్లతో ముఖంగా ఉంటుందో వాళ్లతో స్నేహంజేస్తూ మమ్మల్నిమరచిపోవటానికేమాత్రమూ సంగేహించరు. జీవితంలో పాళ్లకి ఏపాటి లోటుకనువించినా తిరిగిమమ్మల్నే నిందిస్తారు. వాళ్ల ముఖజీవితంలోమాత్రం మాకేమీ భాగంఉండదు. నీవు నీస్నేహితుల యిళ్లల్లో హాయిగా ఆనందంగా గడుపుతూఉంటావు. నేనుమాత్రం నాభయం కరమైన అసవాదుల్లో గదితలుపులు మూసికొని అంధకారంమధ్య కూర్చుని విరిచిస్తుంటాను. నా గతం నన్ను పెంటాడుతూండగా ఏగొరవమైన యిళ్లకీ పెళ్లటానికి సాహసించలేను. నీవుమాత్రం నాకు ఆనందకరవిషయాలుంటే ఏనగింపనుకుంటావు. కాని మోహన్, వాటికోసం నేనెంత కసించిపోతున్నానో నీకెలా

తెలుస్తుంది : అయినా పౌఖ్యంకోసం చేయిచావటానికి సాహసించలేక పోతున్నాను. నాకిక జీవితంలో నుభవవటానికి హక్కులేదనిపిస్తుంది. కాని నీవు నేను యీవీదతనంలోనే నుభవదుకున్నా ననుకుంటున్నావు. నా కింకేడీ గత్యంతరంలేక యిట్లా గడుపుతున్నాను. మొరమైన దావానంతో దహించుకుపోతూండే హృదయానికి చిన్నచిన్న నివృత్తానెమిలెక్క : జీవితంలో ఏవిధంగా నాకు శాంతిలభిస్తుంది : రోగితనకు దిండునవరించే చేతియొక్క కుత్రాకుత్రాల్ని గమనించనట్లే మానవులు మరణసమయంలో తమ కనురెప్పలమీద, పెదవుల్లోని పవిత్రతనుగూర్చి శంకించలేరు. నీవు పుట్టినప్పటిందీ నాట్రతుకంతా నీవేబపోయావు : నీకు వెగటయ్యేటంత యిదిగా నాప్రాణమంతటితోనూ నిన్ను ప్రేమించాను. నాహృదయం నిల్లవ్వుడూ విన్నుగురించే తపించి పోతుంటుంది. కాని నీవుమాత్రం నేను నాబ్రతుకంతా ఎక్కువగా దేవాలయంలోనే గడవటం నిన్ను మరచిపోవటానికే ననుకుంటున్నావు. అవునా : పాపాత్ములకుయీలోకంలో దేవునిగుడిద్వారం ఒక్కటే తెరిచిఉంటుంది. తక్కిన లోకమంతా వీళ్లనిచూసి తలుపులు మూసుకుంటుంది. నాప్రేమ నీరూపంగా వలించినందు వల్లనేజేసిన పొరబాటు కేనాడూ పశ్చాత్తాపపడలేదు. మోహన్, నేను పశ్చాత్తాప పడవలసిన అవసరంలేదు. చివరకి నీవుఎంత క్రూరంగా ప్రవర్తించినా పశ్చాత్తాపపడను. కేవలం మనసంబంధం తల్లీకొడుకుల పంబంధమేకాదు మోహన్! మనసంబంధం దానికంటేకూడా చాలా—చాలాగొప్పది. పవిత్రతకుకూడా అతీతమైంది. మనసంబంధం, మోహన్....నీకు అర్థంకావటంలేదూ : నాకళంకమే నిన్ను నాకింత దగ్గరగా నెట్టింది. నీకోసం ఆదే నేతెల్లించినమూల్యం. నీకోసం, హృదయాన్ని శరీరాన్ని అర్పించేశాను, మోహన్. యిక అవిషయం నన్నుకోరి భాధించకు. నీవు నానిగ్గును బలిగొనివుట్టినచిన్ని పావవు. మోహన్, నీవుకాశ్వతంగా అట్లానేఉండి పోవటం మంచిది.

మోహన్ : అమ్మానేను నిన్నెంతగా ప్రేమిస్తున్నానో నీకుతెలీదు. ప్రాణం ఉండగా యికవిన్ను నేనెన్నటికీ విడిచిపెట్టబోను. కాని అమ్మానీవు నాతండ్రికి భార్యకావటానికి అంగీకరించాలి. నీవాయన్ని వివాహం చేసుకుని తీరాలి. అది నీవిది.

నుషిమా : (వరిగెత్తి కమలను కౌగలించుకునే) వద్దు, వద్దు మీరాయన్ని ఎన్నటికీ వివాహం జేసికోవద్దు. అదిమీకు చాలా తలవంపు, మీరీయన్నికూడా విడిచిపెట్టి, నాతోరండి. ప్రపంచంచాలా వికలమైంది.

కమల : నాకుగాదు, సుషిమా, నా కేవలవంచనలేదు. నేనడుగుబెట్టిన భూమికంటక మయమైపోతుంది. సుషిమా, నేను నిట్టూర్చిన గాలి విషక్రిమి మిళితమై పోతుంది.

సుషిమా : కాదు, మనం, మనమిద్దరం నిర్మల నదీతీరానికి పోదాం. అక్కడ ఒకరికొకరం ఎదురెదురుగా కూర్చుని గొంతుకొలదీ ఏడుద్దాం. మనిద్దరికీ మోహన్ అమితంగా ప్రేమించిన మనిద్దరికీ—ఆమాళ్లమొక్కటే కవ వడుతూంది.

మోహన్ : సుషిమా!

సుషిమా : కాదు, కాదు, నీవు నీకర్లిని ప్రేమించనంతకాలమూ నన్ను కూడా ప్రేమించలేవు. ఆమెను పూజించకుండా నీవునన్ను గౌరవించలేవు. ఆమె ప్రీత్యమంతా చితికిపోయింది. అమెతోబాటు రోకంలోని ప్రీత్యమంతా శిథిలమై పోయింది.

మోహన్ : సుషిమా! ఏంచెయ్యను నేను :

సుషిమా : నీవు నీకండ్రిని గౌరవిస్తావా :

మోహన్ : ఆయన్ని గౌరవించటమా : ఆయనచాలా అవినీతివరుడు.

సుషిమా : పోయినరాత్రి ఆయన్నించి తప్పించినందుకు ఎంతో కృతజ్ఞురాలవి.

మోహన్ : అదేముంది, నీకోసం పొగిడార్ని కూడా లెక్కచేయను. కావి యిప్పుడు నేవేంచేయాలో చెప్పావుకాదు.

సుషిమా : నన్నుకాదు. నీ హృదయాన్నడుగు. మంచి చేయటానికైవా చెడ్డతేయటానికైవా నా కర్లి నా చిన్నతనంలోనే చవిపోయింది.

కమల : సుషిమా, నీని హృదయం పాపాణం, నన్ను పోనీయ.

మోహన్ : (శ్వరగా తల్లిపాదార్ని స్పృశించి) అమ్మా నన్ను క్షమించు.

కమల : నా పాదార్ని తాకకు. నా హృదయం మందుతున్నదే అది మండిపోతున్నాయి. అది ఏనాటినుంచో రగులుకుపోతుంది.

సుషిమా : హృదయాలు మందుతున్నంత కాలమే పొగిడారతో ఉజ్జ్వలంగా వ్రకాకించ గలుగుతాము. ముఖవరంపరలు హృదయాన్ని నల్లరాతిగా తేనెస్తాయి.

మోహన్ : అమ్మా : నాకు తల్లవీ తండ్రివీ రెండూవీవే. నాకు తండ్రి అవనరంలేదు. కాని నీకోసమే నేనింతగా చెప్పింది. అమ్మా ఒకరిప్రేమను పొందటానికి మరొకరిని పోగొట్టుకోవాలా : అమ్మా ఎంతకఠినురాలివే నీవు. (దుఃఖిస్తూ వెకిలేచి పోపాలో కూలబడకాడు.)

కమల : (నుషిమాతో). యితను యింకోకరి ప్రేమకోసం కొట్టుకు పోతున్నాడు.

నుషిమా : యితన్నినేను అమితంగా ప్రేమిస్తున్నానని మీకు తెలుసుగదూ :

కమల : కాని మేము చాలా వీడవాళ్లం.

నుషిమా : ప్రేమించబడ్డవాళ్లు వీడవాళ్ళా : కాదు కాదు. ఐశ్వర్యమంటే నాకు చాలా అనవ్యం. అదిపెద్దభారం. నాకున్నదాల్లో అతనికి భాగంవుంటుంది.

కమల : నుషిమా, మేం వెలిలోకిన్నాం. మోహన్ తండ్రివరో ప్రపంచానికి తెలీదు. కల్లదందుర్లు తేనెనపాపానికి వలితం వీలంతా చుట్టుకోవటం భగవన్నిర్ణయం గదమ్మా

నుషిమా : నేనుచాలా పొరబడ్డాను, ప్రేమ అన్నిటిని తెలుస్తుంది.

కమల : (లేచి నుషిమా రెండుచేతులనూ తీసికోని మోహన్ దగ్గరికి వెళ్లి మెల్లగా అతన్ని కాకుతుంది. అంతవరకూ రెండుచేతుల్తోనూ మొఖంకప్పు కుది విడచిస్తూన్న మోహన్ నెమ్మదిగా తలవైకెత్తి చూస్తాడు.) మోహన్, నీకు తండ్రినివ్వలేనుగాని అర్థాంగి నివ్వగలను.

మోహన్ : అమ్మా, మీయద్దరిలో ఎవరినిగ్రహించటానికి నాకు అర్హత లేదు.

కమల : అందుకే, ఆమెకు గ్రహించటానికి నీకు అర్హుతుంది. మోహన్ నీదామెతో వెళ్ళిపోయినప్పుడు వన్నెన్నుదైనా జ్ఞప్తికిదెచ్చు కుదమీరం చాలా నాయనా : మీరెప్పుడూ హాయిగాప్రకాశించే చిత్తమూ భగవంతుని పార్శ్వం ఉంటాను.

నుషిమా : మీరు చుమ్మర్లు వదిలెట్టా ఉంజటావికే వీలేదు.

మోహన్ : నీవు చుమ్మర్ని విడువటానికి వీలేదే అమ్మా :

కమల : వేను మీదగ్గరుంటే మీక్కూడా తలవంపు లొస్తాయి.

మోహన్ : అమ్మా :

కమల : కొద్దికాలం నన్నిట్లా మీకు దూరంగా ఉండనిస్తే కొంతకాలం గడిచాక అప్పుడు మీదగ్గరికివచ్చి శాశ్వతంగా అక్కడే ఉండిపోతాను.

సుషిమా : రండి కొద్దిగా అలాతోటలో తిరుగుదాం.

కమల : వేతరువాత వస్తాను మీరు వెళ్లండి

(సుషిమా, మోహన్ వెళ్లిపోతారు)

[నీతమ్మ ప్రవేశం.]

నీతమ్మ : ఎవరో పెద్దమనిషి మిమ్మల్ని చూట్టానికట వచ్చారమ్మా. (కార్డు యిస్తుంది.)

కమల : నేనింటిదగ్గర లేనవిచెప్ప. (కార్డుచూస్తూ) ఈయన్ని చూడనని చెప్ప. వెళ్లు.

[కృష్ణప్రసాద్ ప్రవేశం.] (నీతమ్మపోతుంది.)

కమల , ఏం మాట్లాట్టానికి వచ్చారేమిటి. ఎందుకు మీరీ యింటికిరావటం?

ప్రసాద్ : విర్రూలా, మోహన్ కి యిప్పుడంతా తెలిసి పోయిందను కుంటాను. యికమనలో మనం ఏదోవిధంగా సమాధానంవడటం బావుంటుంది. మోహన్ కి నేనంటే ఎంతోప్రేమ కుదిరింది.

కమల : మోహన్ యిక్కడికి ఏక్షణన్నయినా రాగలడు. గతరాత్రి ఎట్లాగో విన్నురక్షించాను. యికవిన్ను రక్షించటం నాతరంకాక పోవచ్చు. మోహన్ మీరంటే ఎంతోకోపంగా వున్నాడు. మీరు వెంటనే యిక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోవటం మంచిది. మిమ్మల్ని వేడుకుంటాను వెళ్లండి.

ప్రసాద్ : (కూర్చుంటూ) గతరాత్రంతా పీడకలలా కనబడుతోంది. ఆ వెకిలిపిల్ల పెద్దగోల చేపేసింది. ఊరికే, ఆమెచేతిని ముద్దుపెట్టుకుందామని చేయి పట్టుకునేసరికి నానాహంగమా చేసింది. దాల్లోపెద్ద ప్రమాదం ఏముందో నాకర్థం కావటంలేదు.

కమల : జీవితాన్ని సర్వనాశవం జేయటానికి ఒక్కముద్దుదాలు ప్రసాద్ గారూ : అదినాకు స్పష్టంగా తెలుసు.

ప్రసాద్ : ప్రస్తుతం దాన్నిగురించి వాదించబామకోటం అనవసరం. మోహన్ అన్నివిధాలా నాకు వచ్చాడు. ఒక్క పవిత్రవాదుల తరువున

మాట్లాడటంతప్ప. పోయినరాత్రి ఆనంగనాచికోసం కత్తిదీని నామీదికివచ్చిన దూకుడ్ని తలచుకుంటూంటే నాకుమరీ గర్వంగాఉంది. మోహన్ నాఅశయాలకి తగ్గకొడుకు. యాదిక్కుమాలిన ప్రజారాజ్యంలో ఒక్క జమీందారీ విరుదుతప్ప నాకున్న సర్వస్వాన్ని వాసికిప్పుడే యిచ్చివేయటానికి నాకేలాంటి అభ్యంతరమూలేదు. ఈవిషయాన్ని చెప్పటానికి నేనిక్కడికి వచ్చింది.

కమల : నన్నామాటలేవీ ఆకర్షించలేవు. మీరు వెళ్లండిముందు.

ప్రసాద్ : అయితేమోహన్ ఆరునెలలు నీదగ్గిరా ఆరునెలలు నాదగ్గరా ఉంటాడు. ఏం? దానికైనా వావ్వుకుంటావా? నీవు నీయిష్టం వచ్చినచోట ఎక్కడున్నా నీకు కావలసినంత నీకు పంపుతాను. నీగతం మోహన్ కి నాకూతప్ప యింకెవ్వరికి తెలియదు. ఆ వెకిలిపిల్లకుకూడ తెలుసుననుకుంటాను. తెలివీయ మనకేంలేక్క. నిన్నటిదంతా ఆమె అందరికీ పెద్దపెద్ద కదలుగా అల్లి చెబుతూం దనుకుంటాను. ప్రీతంలా ఆమెను ఒకకుంతనుకుంటారు. మగవాళ్లంతా ఆమెను పెద్ద Bore అనుకుంటారు. మోహన్ నాఅత్తికి వారనుడు కావటానికి హక్కుం డదేమోనని నీవు అనుమానించ నవసరంలేదు. వివాహానికి నాకేలాంటి అభ్యంతరమూలేదు. యిదికూడా నేనిప్పుడే చెబుతున్నాను.

కమల : (కళ్లవీరుతో) మీరుచాలా అంశ్యంగా వచ్చారు. నాకొడుక్కు యిప్పుడట్లాంటి అవసరమేమీలేదు. మీరుకూడా యిప్పుడతని కనవసరం.

ప్రసాద్ : ఏమిటి నిర్మలా నీవనేది ?

కమల : అతని భవిష్యత్తుకు మీరివ్వుకు అనవసరం.

ప్రసాద్ : నాకర్థం కావటంలేదు.

కమల : అలాబోలలోకి వోసారి చూడండి (కృష్ణప్రసాద్ లేచి కిటికీ లోంచి చూస్తాడు) మీరుమాత్రం వాళ్లకు కనబడకండి. మిమ్మల్నిచూస్తే వాళ్లకేం కావుండదు. ఆమె అతన్ని గొప్పగా ప్రేమిస్తుంది. ఒకర్నొకరు ప్రేమించుకున్నారు. యికవీరించి ఎలాంటి యిబ్బందులూలేకుండా మేమంతా వెళ్ళిపోతూన్నాం.

ప్రసాద్ : ఎక్కడికి పోతూవ్నారు ?

కమల : ఆదివీళ్ చెప్పను. ఎవరి జీవితాల్ని నీవువర్యవిధాలా నాశనం చేయదలచు కున్నావో వారికివికి తెలియటం నీకు అనవసరం.

ప్రసాద్ : వీహృదయం కఠిన పాపాణమైపోయింది నిర్మలా :

కమల : ఒకప్పుడు వాహృదయం మృదులంగానే ఉండేది.

ప్రసాద్ : ఆరోజుల్లో నాదిదాలా చిన్నవయస్సు. మాకు మగవాళ్ళకి జీవితమంటే ఏమిటో చాలా చిన్నప్పట్నించీ అర్థమౌతుంది.

కమల : మాకు, ప్రేమకు జీవితమంటే ఏమిటో చాలా అలస్యంగా తెలుస్తుంది. అదే మీకూమాకూ ఉన్నదేదా.

ప్రసాద్ : నిర్మలా, నాడబ్బుతో వానికి పనిలేకపోయినా నాకొరుకు నాదగ్గఱ ఉండటంకోరుకున్నాను. నిర్మలా నీవు తలచుకుంటే మమ్మల్నొకరి కొకరం దగ్గరమేలాచేయగలవు. (తేదీలుమీద ఉత్తరాన్ని చూస్తాడు.)

కమల : అతని జీవితంలో మీకిక స్థానంలేదు. మీరంటే యిప్పుడతని కేవిదమైన శ్రద్ధలేదు.

ప్రసాద్ : అయితే నాకెందుడు రాకాదు :

కమల : ఏమిటి, మీర్లనేది :

ప్రసాద్ : ఈ కవరేమిటి?

కమల : అదేమీలేదు. దాన్ని లాల్చివేస్తుంది.

ప్రసాద్ : దీనిమీద నా అద్రసుంది.

కమల : మీరుదాన్ని చూడగూడదు. లాల్చివేస్తుంది.

ప్రసాద్ : యిది మోహన్ దస్తూరీ.

కమల : అదిమీకు సంపాదించి కాదు. యివాళ్ళ ఉదయం మోహన్ నన్ను చూడకుండా రాసిన ఉత్తరం అది. నన్ను చూసిన తరువాత దీన్ని రాసినందుకు చాలా నొచ్చుకున్నాడు. మీరుదాన్ని తెరవకండి. లాల్చివేస్తుంది.

ప్రసాద్ : యిదినాళ్లు సంబంధించిన నంగతి. (కవరు తెరచి మెల్లగా చదువుతాను. కమల అంతప్రేమా అతనిముఖాన్ని పరికిస్తూ ఉంటుంది.) నీది వత్తరం చదివేవుంటావను కుంటాను, ఏం నిర్మలా :

నిర్మల : లేదు.

ప్రసాద్ : దీక్షాది విషయం నీకు తెలుసు.

కమల : అవును తెలుసు.

ప్రసాద్ : వాడు చెప్పినట్టూ వివాహం జేసికోవటం సాధ్యంలే, నేనెంత మాత్రం ఒప్పుకోను. కానివాడు నాదగ్గరుంటావని వప్పుకుంటాను. విన్నవివాహ మాడటానికినేను రెడీగా ఉన్నాను. నీవు యివ్వవలసిన పేటనే నిన్ను వివాహంజేసి కొని నాజీవితాంతంవరకూ నిన్ను ప్రత్యేక గౌరవంతో చూస్తాను.

కమల : ఆనాడుకూడా యిట్లానే వాగ్దానం జేళావు.

ప్రసాద్ : యిప్పుడు నావాగ్దానాన్నేవిధంగానూ భంగపరచాను. మోహాన్ని వీవెంతగా ప్రేమిస్తాన్నావో నేనూ అంతకంటే ఎక్కువగా ప్రేమిస్తాన్నాను. నిర్మలా నాకూ పెద్దపెద్ద ఆశలున్నాయి. నారత్నాన్ని పంచుకుని పుట్టిన వానికోసం మైనా యిప్పుడు నావాగ్దానాన్ని నిలుపుకుంటాను.

కమల : మిమ్మల్ని వివాహమాడటం సాతెంతమాత్రం యివ్వంలేదు, యిప్పుడు,

ప్రసాద్ : నీవు విశ్వయంగా చెబుతున్నావా :

కమల : ఆ.

ప్రసాద్ : కారణమేమిటో నేను తెలుసుకోవచ్చో :

కమల : అదంతా మోహంతో చెప్పేను.

ప్రసాద్ : అవేవో వీక్షాహా జనితరై ఉంటాయి. అవునా, ప్రీతిస్వరూ భావనాప్రపంచంలో ఉగులాడుతూ తేవలం ఉహంతోనం బ్రతకు ఈడుస్తూంటారు. జీవితాన్ని మీరునరైన దృష్టితో చూడలేరు.

కమల : అవును. మీరన్నది చాలానిజం. కానిమాకు రెండురకాల మనోభావాలుంటాయి. అతనంటే ప్రేమ, మీరంటే అసహ్యమూ, రెంటిలో ఏకక్కడాస్నీ మీరుచంపలేరు. అవిలకరాన్నాకటి పోషించుకుంటుంటాయి.

ప్రసాద్ : నాపై అసహ్యాన్ని పోషించుకోటానికి ఏట్లాంటి ప్రేమ అవసరం నిర్మలా.

కమల : నాకు మోహన్పైనున్న ప్రేమలాంటి మాతృప్రేమ. అది చాలా భయంకర మంటారా మీరు? అవును ప్రేమంటేనే భయంకరమైంది. స్వీట్లలో స్వీట్లుగా ఆనందం జీవితంలో నుండి తొలగిపోయింది. ఒకప్పుడు మిమ్మల్ని జీప్సోటంకంటే ఎక్కువగా ప్రేమించాను, హా : మిమ్మల్ని ప్రేమించిన నిష్కర్షణ మీరెంత దుఃఖాన్ని కలిగించగలరో తెలుసుకుంటున్నారా.

ప్రసాద్ : అందుకని నాకో వివాహానికి తీరనక్క రిస్తున్నావా :

కమల : అవును.

ప్రసాద్ : నీవునన్ను అనప్యాయం కుంటున్నావా :

కమల : అవును

ప్రసాద్ : వీలాగే నాకొడుకుగూడా వన్నసప్యాయం కుంటున్నాడా :

కమల : లేదు

ప్రసాద్ : అందుకునాకు చాలా సంతోషంగాఉంది నిర్మలా.

కమల : మీమీద వానికితేవలం తృణీకార భావం.

ప్రసాద్ : నన్నుగురించి ఎంతవిషం తలకెక్కించారో, ఎంత అపార్థం జేసికున్నాడూ : చివరికి—

కమల : మిమ్మల్ని మీరే మోసగించుకోకండి ప్రసాద్: పిల్లలు వసి తనంతోనైతే వాళ్ళ తలదండుర్ని రెట్లాంటి వాళ్ళైనప్పటికీ ప్రేమించ గలుగుతారు. వాళ్ళ పెద్దవాళ్ళే మంచిచెడ్డల్ని విచారించగలిగిన వయస్సొచ్చాక వాళ్ళ ప్రేమిం చడం మాటటుంచి చివరికి క్షమించటమే కష్టమైపోతుంది.

ప్రసాద్ : (మళ్ళా, ఉత్తరాన్ని నెమ్మదిగా చదువుతూ) నీకొడుకు యొక్క తండ్రినిగురించి, యిట్లాంటిఅందమైన వుత్తరంరాసిన అవనిహృద యానికి ఎట్లాంటి విషం నూరిపోపేవో కొంచెంచెవుతావా ?

కమల : వానికి మిమ్మల్నిగురించి నేనేమీవిషంనూరి పోయలేదు. అపని చేసినవారు వేరేఉన్నారు.

ప్రసాద్ : ఏకూర్పణ ?

కమల : మనీషా

ప్రసాద్ : (బాధగా కమలొమలు దగ్గరికిలాగుతూ నెమ్మదిగా పేదలు దగ్గరికివెళ్లి యింకా లోంచి నీగరెట్టుకీసి అంటించి తేనుపేదలుమీద ఉంచు తాడు.) ఆయితేయిక నేనువెళ్లవచ్చా నిర్మలా :

కమల : అ.

ప్రసాద్ : యిదే కడసారా :

కమల : నేను కోరేదీ అదే.

ప్రసాద్ : నిర్మలా ఇవ్వాలనిన్నుచూస్తూ నీమాటలు వింటుంటే 20 యేళ్ళ క్రిందట నన్నువిడిచిపెట్టి పోయేనాటి నీవుజ్ఞానకం వస్తున్నావు. దీపెదవులు అవే మాటల్ని ఉచ్చరిస్తున్నాయి. నీకళ్ళలోఅదేకాంతి మెరుస్తుంది....నిర్మలా, నీఅంత

గాఢంగా నన్నేప్రీకూడా ప్రేమించలేదు. సౌరభాలువెదజల్లేవు కుమారకును మాన్ని నాచేతికందించి, నాయుష్టంవచ్చినట్లు ఆడుకోమన్నావు. తలుచుకొన్న కొలదీ తనివజేసే నీశృంగారచేష్టల్ని, అద్భుత పంగీకాన్ని వినిపించే నీఆతి రోక లావణ్యాన్ని నే నీజన్మలో మరిచిపోను (రిప్టువాచీ చూచుకొని) హా, అప్పుడే పొవుతక్కువ నాలుగైంది. లలితమచూట్టానికి వెళ్ళాలి. అక్కడ నిన్నుమళ్ళా చూడలేనా ? నాకు నిజంగాఎంతో విచారంగాఉంది, ఒకేతరగతికి చెందిన మనుష్యులందరిలోనూ.....ఎంతవిచిత్రానుభవం అది ?ఒకర్ని ప్రేయసిగానూ, ఒకర్ని————(కమల రేఖలుమీదిపుస్తకాన్ని ప్రసాద మొఠానికి తిన్నగా విసురుంది. అతను శిశువమానాలో విన్నురై మెల్లగా తనకు తనే నిగ్రహించుకుని మళ్ళా కిటికీ దగ్గరికి వెళ్ళి తనకొడుకును చూస్తూ పెద్దగా విట్టూరుస్తూ నెమ్మదిగా వెళ్ళిపోతాడు. కమల ఏడుస్తూ పోపామీద కూలి పోతుంది.)

ప్రవేశం : మోహన్; సుషిమా,

మోహన్ : నీవురానేలేదేమే అమ్మా. విన్నుకోటలోకి తీసుకుపోదామనే మేంతిరిగి వచ్చాం. ఏమిచేమ్మా ఏడుస్తూన్నా వెండుకనే (సోపాకు పక్కగా మోకాళ్లపై వంగుతాడు.)

కమల : మోహన్. మోహన్. మోహన్ (చేతివేళ్ళను మోహన్ తలలో జొనిపి దువ్వుతుంది.)

సుషిమా : మీకిప్పుడు యిద్దరుపిల్లలు. నన్ను మీకుమార్తెగా భావించండి యికనించి.

కమల : నీవునన్ను తల్లిగా భావించగలవా సుషిమా.

సుషిమా : నేనుచూసిన ప్రీతిందరిలోనూ మిమ్మల్నే నేను తల్లిగా భావించ గలను. (ఒకరికొకరు సదుంచుట్టూ చేతులువేవికొని రోటవేపుకు వరుస్తారు. మోహన్ రేఖలుదగ్గరికివెళ్ళి ప్రసాద నిగరెట్టు కేసీతీసి చూస్తాడు.)

మోహన్ : అమ్మా ఎవరిదే యీరైమంద నిగరెట్ కేసు? నిన్నుచూట్టా వితెవరొచ్చారే యిప్పుడు ?

కమల : (మొఖం పక్కకుతిప్పి) ఆ, ఎవరూకాదు. అంతతెల్పుకో వార్చిన మనిషికాదు. ఎవరో అనామకుడు.

తె ర.

1. ఒక నాటకాన్ని వ్రాయాలనుకున్నాను, చూడాలనుకున్నాను అందులో తప్పనిసరిగా స్టోరీలు, విల్లెను ఉండాలా? లేక, విధివల్ల ప్రేరేపింపబడి కర్మబద్ధులైన పాత్రలుంటే వచ్చే ఫలితమేమిటి?

2. పూర్వం నాటకాలకు నేటి నాటకాలకు ఉన్న తేడాలేమిటి?

3. నాటకంలోని పాత్రలు తమ పేర్లను ప్రేక్షకులకు ఎట్లా పది చయ్యి, చేయ్యి?

4. నాటక రంగంమీద ఈ కిందివాటి ప్రభావాన్ని వ్రాయండి.
(1) సినీమా (2) విన్యోద్యోపన్ను (3) రేడియో (4) నాటకాల అచ్చు పేయటం (5) ఆడతారలు (6) నాటక విమర్శకులు (7) సెన్సార్లు (8) కిరాయి నటులు.

5. ఎమెర్సన్ ఉద్యమం బాగుపడాలంటే కనీసపు మరకు లేమిటి?

6. ఆంధ్రనాట్యకళా పరిక్షకు ఎమెర్సన్లకు చేసిన ఉపకారం ఏమిటి? లేదా ఆపకారమైనా సరే ఎందుచేత?

7. నాటకంలోని పాత్రలు ఏడుస్తావునా, కోపమొచ్చినా పద్యాలు చదవాలా? లేకపోతే వచ్చే ప్రమాదమేమిటి?

8. నాటకంలో చిగి ఉన్నప్పుడు పాటల్ని ఇరికించటం మంచిదా? ఎందుచేత.

9. ఆర్చిస్ట్రోలో హార్మనీ ఉండాలా? ఎందుచేత?

10. ఒక నాటకాన్ని చదవటానికి ఒకనవల చదవటానికి ఉండే తేడా ఏమిటి?

11. “నటుకులు తెలివైనవాళ్ళులే ఎంతచెత్త...నాటకమైనా రాణిస్తుంది; నటుకులు మాధుర్యలే ఎంతఉత్తమ నాటకమైనా దుమ్మువుతుంది” అనే ప్రవచనం ఎంతవరకూ నిజం?

12. “కళయావతు ఆఖరికి నిష్క్రమోజకమని” ఆస్కారువైల్లు అంటాడు .అది ఎందుచేత నిజంకాదు !

13. ఈనాటకానికి “అనామకులు” అని రచయిత ఎందుకు నామకరణం చేశాడు?

14. ఈనాటకంలో అందరూ పరువు, ఆర్థవిశ్వాసూ ఉన్న వాళ్ళే అయితే అనామకులెవరు?

15. ఇందులోని వివిధపాత్రల ప్రవేశనిష్క్రమణాలను జాగ్రత్తగా పరిశీలించి అవిసహజం గా ఉన్నాయో లేవో వివరించండి.

16. కృష్ణప్రసాద్ జీవితాదర్శాలేమిటి? అతని వాదనా విధానాన్ని విమర్శించండి.

17. నానకి, లలిత, సుషీమ, కమలల్లో ఎవరు తెలివైన అడవి ? ఎందుచేత ?

18. అనామకులు కామేడిఅయితే, కామేడికి ఫార్సుకి తారతమ్యం చెప్పండి.

19. హాస్యానికి అపహాస్యానికి తేడా ఏమిటి ?

(1) సువ్యక్తాలుకారిపడటం (2) అతను ‘బాగుబాగు’ అంటే ఉడుక్కోవటం, (3) ఇంకొకడు తెలియక మరుగునీళ్లు పోసుకొని వీడ్వటం ఇవి హాస్యాలా ?

20. భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు, మొక్కపాటి నరసింహ కాశ్యప్ గార్ల హాస్యానికి (1) సురకాడ అప్పారావుగారి హాస్యానికి తేడా వివరించండి.

అనామకూట

సా. జో గి రా జు

అస్కార్ వైట్ట వ్రాసిన “ఎడమన్
అఫ్ నో ఇంపార్టెన్సు”కి
అనుసరణ.

[7]

సంపాదకుడు : డ ర్బా రాం షా.

కళ్యాణేశ్వరీ ప్రచురణలు, శామల్ కోట.